

ΑΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**Παρουσίαση και χορήγηση του σταθμισμένου εργαλείου
Μεταφωνολογικής Ανάπτυξης και Αναγνωστικής Ετοιμότητας
<<ΜέταΦΩΝ τεστ>>**

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: Κα. Ειρήνη Γερμανά

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: Ορφανού Χρυσούλα

Α.Μ.: 2010-013

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2015

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία με τίτλο: Παρουσίαση και χορήγηση του σταθμισμένου εργαλείου: Μεταφωνολογικής Ανάπτυξης και Αναγνωστικής Ετοιμότητας << ΜέταΦΩΝ τεστ >> μου ανατέθηκε από την διδάσκουσα B.Sc M.Sc λογοθεραπεύτρια κυρία Ειρήνη Γερμανά την οποία θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά για την πολύτιμη συμβολή και υποστήριξή της.

Ακόμα θα ήθελα να ευχαριστήσω το Κέντρο λογοθεραπείας <<ΕΥΜΑΘΕΙΑ>> καθώς και τους γονείς των παιδιών οι οποίοι με βοήθησαν να επιτευχθεί το ερευνητικό μέρος της εργασίας αυτής.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου που με βοήθησαν να ανταπεξέλθω τόσο ηθικά όσο και υλικά στις απαιτήσεις όλης μου της φοιτητικής πορείας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία έχει στόχο να παρουσιάσει το <<ΜέταΦΩΝ τεστ>>. Το τεστ Μεταφωνολογικής Ανάπτυξης και Αναγνωστικής Ετοιμότητας ως προς την Φωνολογική Επίγνωση. Είναι ένα εργαλείο το οποίο ανιχνεύει με ακρίβεια δυσκολίες που μπορεί να εμφανιστούν στην ανάγνωση.

Ταυτόχρονα μπορεί να καθοδηγήσει στον σχεδιασμό προγράμματος αντιμετώπισης.

Η εργασία μου χωρίζεται σε 3 κεφάλαια. Το 1^ο κεφάλαιο αναφέρεται ο ορισμός της φωνολογικής ενημερότητας καθώς επίσης και οι τομείς της φωνολογικής ενημερότητας. Στην συνέχεια γίνεται αναφορά στα στάδια ανάπτυξης και αναλύεται το πως συμβάλλει η φωνολογική ενημερότητα στην ανάγνωση και την γραφή.

Το 2^ο κεφάλαιο της πτυχιακής μου εργασίας περιλαμβάνει την παρουσίαση του σταθμισμένου εργαλείου ΜέταΦΩΝ τεστ.

Στο 3^ο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζεται η χορήγηση του ΜέταΦΩΝ τεστ (Βραχεία χορήγηση) .

Λέξεις κλειδιά: ΜέταΦΩΝ τεστ, ανάγνωση, σχεδιασμός προγράμματος, φωνολογική ενημερότητα, γραφή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....10

Κεφάλαιο 1

ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΟΤΗΤΑ

Ορισμος φωνολογικής ενημερότητας.....11

Τομείς φωνολογικής ενημερότητας.....12-13

Στάδια φωνολογικής ενημερότητας.....14 έως 17

Η φωνολογική ενημερότητα στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία.....18-19

Σχέση φωνολογικής ενημερότητας με την ανάγνωση.....20-21

Σχέση φωνολογικής ενημερότητας με την γραφή..... 22-23

Κεφάλαιο 2

ΜέταΦΩΝ τεστ.....24 έως 29

Εισαγωγή.....24- έως 29

Δομή και χρησιμότητα του ΜέταΦΩΝ τεστ.....30

Αναλυτική παρουσίαση του αναπτυξιακού ΜέταΦΩΝ τεστ (Πλήρης χορήγηση).....31-33

Δομή.....33

Εφαρμογές και αξιοποίηση του αναπτυξιακού ΜέταΦΩΝ τεστ.....33-34

Περιορισμοί του αναπτυξιακού ΜέταΦΩΝ τεστ.....34

Αναλυτική παρουσίαση του ανιχνευτικού ΜέταΦΩΝ τεστ (Βραχεία χορήγηση).....35-36

Δομή.....	36 - 37
Εφαρμογές και αξιοποίηση του ανιχνευτικού ΜέταΦΩΝ τεστ.....	36-37
Περιορισμοί του ανιχνευτικού ΜέταΦΩΝ τεστ.....	37
Εξεταστικό υλικό	38
Γενικές οδηγίες χορήγησης.....	38
Χρονολογικές ηλικίες εφαρμογής του τεστ.....	38
Περιβάλλον εξέτασης.....	39
Εδραίωση σχέσης εξεταστή- παιδιού.....	39-40
Προσόντα εξεταστή- άδεια χορήγησης.....	40
Χορήγηση.....	40
Διάρκεια χορήγησης.....	41.
Σειρά χορήγησης.....	41
Διαλείμματα/ διακοπές.....	42
Καρτέλες ευαισθητοποίησης.....	43
Κριτήρια αξιολόγησης.....	43-44
Επιλεκτική χορήγηση.....	44
Επαναλήψεις.....	44
Διασαφήνιση.....	44
Συγκέντρωση/προσοχή.....	45
Ενίσχυση.....	45
Ειδικές οδηγίες χορήγησης.....	46
Βαθμολόγηση.....	47
Οδηγίες για την συμπλήρωση του φυλλαδίου απαντήσεων.....	47
Υπολογισμός χρονολογικής ηλικίας.....	47-48
Καταγραφή των απαντήσεων και υπολογισμός των αρχικών βαθμών των κριτηρίων.....	49

Οδηγίες βαθμολόγησης πλήρους χορήγηση (αναπτυξιακό ΜέταΦΩΝ τεστ).....	50
Υπολογισμός αρχικών βαθμών σε τυπικούς βαθμούς.....	50
Διαδικασία.....	50
Υπολογισμός γενικού δείκτη φωνολογικής επίγνωσης.....	51
Διαδικασία.....	51
Συμπλήρωση διαγνωστικού διαγράμματος φωνολογικής επιγνώσης.....	52
Διαδικασία.....	52
Υπολογισμός αναπτυξιακής ηλικίας.....	52
Διαδικασία.....	52
Περιορισμοί στη χρήση αναπτυξιακής ηλικίας.....	52-53
Περιπτώσεις κατάλληλης χρήσης αναπτυξιακής ηλικίας.....	54
Συμπλήρωση ενδο-ατομικής επίδοσης στο αναπτυξιακό προφίλ φωνολογικής επίγνωσης.....	54-55
Διαδικασία.....	54-55
Ερμηνεία ενδο-ατομικού διαγράμματος στο αναπτυξιακό προφίλ.....	56
Οδηγίες βαθμολόγησης βραχείας χορήγησης (ανιχνευτικό μέταφων τεστ).....	57
Ερμηνεία συνολικού βαθμού αναγνωστικής ετοιμότητας ως προς την φωνολογική επίγνωση.....	58
Στάθμιση.....	59
Έρευνα.....	59
Μέθοδος.....	60
Συμμετέχοντες.....	60
Σχεδιασμός.....	60-62

Κεφάλαιο 3

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Πιλοτική χορήγηση του τεστ	63
Προϋποθέσεις για την επιλογή των περιστατικών	64
Τόπος και χρόνος διεξαγωγής έρευνας.....	64
Τρόπος – εργαλεία.....	64

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ

Περιστατικό 1.....	66-67
Περιστατικό 2.....	68-69

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....70

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....71-72

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ....73

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η παρουσίαση του σταθμισμένου εργαλείου Μεταφωνολογικής Ανάπτυξης και Αναγνωστικής Ετοιμότητας ως προς την φωνολογική επίγνωση << ΜέταΦΩΝ τεστ>>. Το τεστ στηρίχτηκε πάνω στα αποτελέσματα του έργου << Από τον προφορικό στο γραπτό λόγο- έρευνα για την ανάπτυξη της φωνολογικής ενημερότητας >>, το οποίο κατασκευάστηκε και σταθμίστηκε από την επιτροπή έρευνας του Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών. Το παρόν τεστ αξιολογεί τις δεξιότητες της φωνολογικής ανάπτυξης για την ανίχνευση πιθανών δυσκολιών που αφορούν την ανάγνωση και την γραφή. Η χρησιμότητα του ΜέταΦΩΝ τεστ έγκειται πρόληψη με σκοπό να αξιολογηθούν παιδιά που εμφανίζουν δυσκολία στο γραπτό λόγο στο πλαίσιο της σχολικής μάθησης, εξαιτίας συγκαλυμμένων ή έκδηλων γλωσσικών διαταραχών, ανωριμότητας ή καθυστέρησης, με στόχο την πρώιμη παρέμβαση και την έγκαιρη κλινική αντιμετώπιση.

Το τεστ αποτελείται από δύο (2) μέρη:

1) Το Αναπτυξιακό ΜέταΦΩΝ τεστ (πλήρης χορήγηση) αφορά ηλικίες από 3;10 – 6;6 ετών με διαγνωστικό χαρακτήρα. Περιλαμβάνει 37 κριτήρια αξιολόγησης τα οποία αξιολογούν το βαθμό κατάκτησης και το ρυθμό ανάπτυξης της φωνολογικής επίγνωσης στην προσχολική ηλικία. Τα κριτήρια χωρίζονται σε τρία (3) φωνολογικά επίπεδα: ΡΙΜΑΣ(ομοιοκαταληξία), ΣΥΛΛΑΒΗ και ΦΩΝΗΜΑΤΟΣ. Η πλήρης χορήγηση έχει διάρκεια 1 με 1 ½ ώρα και χρειάζονται τουλάχιστον δύο (2) συνεδρίες για την πραγματοποίησή της.

2) Το Ανιχνευτικό ΜέταΦΩΝ τεστ (βραχεία χορήγηση) αφορά ηλικίες από 5;0-7;0 ετών. Αποτελείται από 15 κριτήρια τα οποία παρουσιάζουν ανιχνευτικό χαρακτήρα (screening). Τα κριτήρια της βραχείας χορήγησης έχουν ως στόχο να μετρήσουν το βαθμό συνειδητοποίησης εκ μέρους του παιδιού, της ύπαρξης μικρότερων τεμαχίων από αυτό της λέξης. Η ικανότητα αυτή εμφανίζεται στην πρώιμη νηπιακή ηλικία. Για την ολοκλήρωση της βραχείας χορήγησης χρειάζονται 25' έως 35' λεπτά και χρειάζεται μια (1) συνεδρία.

Ως προς το περιεχόμενο το ΜέταΦΩΝ τεστ διαρθρώνεται σε τρεις (3) γλωσσολογικές κλίμακες: Ρίμα- Συλλαβή και Φώνημα.

Στόχος του τεστ είναι να αξιολογηθεί η φωνολογική επίγνωση αποφεύγοντας τη διαμεσολάβηση άλλων σύμφυτων παραγόντων κυρίως μνημονικών και σημασιολογικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΟΤΗΤΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΟΤΗΤΑΣ

«Η φωνολογική επίγνωση είναι μια πολύ σύνθετη μεταγλωσσική δεξιότητα. Την ονομάζουμε “μεταγλωσσική” και όχι απλώς “γλωσσική” επειδή δεν μεταχειριζόμαστε τη γλώσσα για να επικοινωνήσουμε για αντικείμενα ή για μας, όπως συνήθως αλλά παίρνουμε έννοιες γλωσσικές, όπως είναι η έννοια της λέξης, και τις μεταχειριζόμαστε σαν να είναι αντικείμενα» (Πρωτόπαπας, 2008, σελ.209).

Για να επιτευχθεί και να κατακτηθεί ο τομέας της φωνολογικής ενημερότητας, είναι απαραίτητη η εξοικείωση του παιδιού με τους ήχους μιας λέξης ή ψευδολέξης. Για να ανταπεξέρθουν στις διαδικασίες γραφής και ανάγνωσης πρέπει να έχουν κατανοήσει ότι οι λέξεις αποτελούνται από φωνήματα και ότι για το σχηματισμό λέξεων χρειάζεται ένας αριθμός φωνημάτων (Πρωτόπαπας, Α., Νικολόπουλος, Δ., Σκαλούμπακας, Χ., 2003).

Φωνολογική ενημερότητα δεν είναι μονοδιάστατη γνωστική δεξιότητα αλλά αποτελείται από επιμέρους δεξιότητες διαφορετικών επιπέδων επεξεργασίας και χειρισμού του λόγου και διαφορετικού βαθμού δυσκολίας. Μέσω της φωνολογικής ενημερότητας αναδεικνύονται δεξιότητες με κύρια συστατικά την ανάλυση, σύνθεση, διάκριση απομόνωση, αφαίρεση και αντιστροφή των φωνολογικών μονάδων (Παντελιάδου, Σ., 2000).

ΤΟΜΕΙΣ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΟΤΗΤΑΣ

Η φωνολογική ενημερότητα σύμφωνα με τον Πόρποδα (2002) χωρίζεται σε τρεις τομείς. Πρόκειται για τη φωνημική δομή του προφορικού λόγου, την επίγνωση της συλλαβικής δομής του προφορικού λόγου και τέλος την επίγνωση στο επίπεδο μιας γλωσσικής μονάδας που ορίζεται μεταξύ φωνημικής και συλλαβικής δομής. Η φωνημική δομή σχετίζεται με τη συνειδητοποίηση ενός ατόμου, πως οι λέξεις αποτελούνται από φωνημικά δομικά στοιχεία και πως δύναται να αναλύει και να συνθέτει τα στοιχεία της φωνημικής δομής των λέξεων. Μέσα από έρευνες έχει διαπιστωθεί πως η φωνημική επίγνωση είναι ένας τομέας που κατακτάται ιδιαίτερα δύσκολα από παιδιά προσχολικής ηλικίας. Τα παιδιά αυτής της ηλικίας ενώ είναι ικανότατα να αντιλαμβάνονται τις φωνημικές διαφορές των λέξεων, τόσο στον προσληπτικό όσο και στον εκφραστικό λόγο, αδυνατούν να επιτελέσουν τη φωνημική δομή των λέξεων, κάτι που φαίνεται παράδοξο. Αναλυτικότερα, ενώ το παιδί δεν μπορεί να καταλάβει πως η λέξη /γάτα/ αποτελείται από τα φωνημικά δομικά στοιχεία /γ/-/ά/-/τ/-/α/ και η λέξη /γάλα/ από /γ/-/ά/-/λ/-/α/, είναι ικανό παρά ταύτα να καταλάβει πως αυτό που διαφοροποιεί φωνημικά τις λέξεις είναι τα φωνήματα /λ/ και /γ/. Με αυτόν τον τρόπο διαφοροποιεί και σημασιολογικά τις λέξεις κάνοντας σωστή χρήση αυτών τόσο στην πρόσληψη όσο και στην παραγωγή του προφορικού λόγου. Για να αναπτυχθεί η ικανότητα φωνημικής επίγνωσης, πρέπει τα παιδιά να αναπτύξουν την ικανότητα ανάλυσης και σύνθεσης της φωνημικής δομής των λέξεων κάτι που εκφύσεως δεν μπορεί εύκολα να γίνει αντιληπτό. Επίσης για να επιτευχθεί η ικανότητα αυτή απαιτείται η ανάπτυξη νοητικών διεργασιών σχετικά με την αναπαράσταση των δομικών στοιχείων του λόγου (Πόρποδας, Κ., 2002).

Η συλλαβική επίγνωση σχετίζεται με την ικανότητα ενός ατόμου να αντιλαμβάνεται πως μια λέξη στον προφορικό λόγο αποτελείται από συλλαβικά τμήματα. Επίσης το άτομο να μπορεί να αναλύει και να συνθέτει τις συλλαβές μιας λέξης. Εν συγκρίσει με τον τομέα της φωνημικής επίγνωσης, η συλλαβική επίγνωση είναι αρκετά πιο εύκολη με αποτέλεσμα να μπορεί και να κατακτηθεί νωρίτερα. Πρόκειται για μια διαπίστωση που προέκυψε από πολλές έρευνες σε πληθώρα γλωσσών συμπεριλαμβανομένης και της ελληνικής. Η ευκολία κατάκτησης του συγκεκριμένου τομέα πιθανόν να οφείλεται στο ότι οι συλλαβές μπορούν να γίνουν πιο εύκολα αντιληπτές καθώς και να αναγνωριστούν, αφού αποτελούν μονάδες του αρθρωμένου λόγου. Έτσι, ένα παιδί μπορεί να αναλύσει μια λέξη (πχ. /παντελόني/) στις συλλαβές της

(/πα/-/ντε/-/λό/-/νι/) αρθρώνοντας τη λέξη τμηματικά. Άρα δεν απαιτείται να έχει αποκτήσει το νοητικό χειρισμό της αναπαράστασης των δομικών στοιχείων του λόγου (Πόρποδας, Κ., 2002).

Ο τρίτος τομέας αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου να αντιλαμβάνεται πως μια συλλαβή αποτελείται από δύο τμήματα τα οποία είναι μεγαλύτερα από τα φωνήματα και το κάθε τμήμα αποτελείται από φωνήματα. Αυτά τα τμήματα κατονομάζονται ως εξής: αρχικό τμήμα (onset) της συλλαβής που αποτελείται από ένα σύμφωνο ή ένα σύνολο συμφώνων που υπάρχουν στη συλλαβή και, τελικό τμήμα της συλλαβής (rime) που περιλαμβάνει ένα φωνήεν που πάντα υπάρχει στη συλλαβή και το σύμφωνο ή τα σύμφωνα που έπονται. Για παράδειγμα στην αγγλική γλώσσα η λέξη /stop/ χωρίζεται σε δύο τμήματα. Το πρώτο και αρχικό τμήμα της λέξης είναι το /st/ το οποίο αποτελείται από τα φωνήματα /s/ και /t/. Το τελικό τμήμα είναι το /op/ που αποτελείται από τα φωνήματα /o/ και /p/. Στην αγγλική γλώσσα η δομή αυτή της συλλαβής αναφέρεται ως ιεραρχική δομή της συλλαβής. Πολλές έρευνες που τονίζουν τη σημασία της συλλαβικής δομής έχουν γίνει στην αγγλική γλώσσα καθώς η συγκεκριμένη γλώσσα έχει αρκετές μονοσύλλαβες λέξεις. Επίσης είναι πιθανόν η γραφημική σύνθεση των αγγλικών μονοσύλλαβων λέξεων να είναι βοηθητική στη συνειδητοποίηση της ενδοσυλλαβικής δομής με αποτέλεσμα να κάνει πιο εύκολη την ανάγνωση. Στην αγγλική γλώσσα η αναγνωστική και φωνολογική αποκωδικοποίηση μιας λέξης δεν συμβαδίζει με τη φωνημική δομή μιας λέξης. Πχ. στη λέξη /light/ η προφορά της λέξης δεν ακολουθεί τη διαδοχική φωνημική μετάφραση των γραμμάτων αλλά ακολουθεί τη φωνημική μετάφραση του αρχικού τμήματος /l/ και του τελικού τμήματος / ight/. Έτσι κατά την εκμάθηση της ανάγνωσης, το παιδί θα πρέπει να έχει διδαχθεί ότι όλες οι λέξεις που έχουν τελικό τμήμα /ight/, θα προφέρεται ως /ait/. Μετέπειτα θα διδαχθεί πως με ανάλογο τρόπο διαβάζονται (Πόρποδας, Κ., 2002).

Στην ελληνική γλώσσα δεν είναι ακόμα σίγουρο πως η κατανόηση της συλλαβής απαιτεί την κατάκτηση της ενδοσυλλαβικής δομής. Αυτό οφείλεται στο ότι οι περισσότερες ελληνικές λέξεις είναι πολυσύλλαβες και αποτελούνται από συλλαβές ανοιχτού τύπου. Δηλαδή αποτελούνται από συλλαβές με δομή / σύμφωνο ή σύμφωνα και φωνήεν ή δίψηφο φωνήεν και σε μερικές περιπτώσεις από / φωνήεν ή δίψηφο φωνήεν/ μόνο του ή από /φωνήεν και σύμφωνο/. Η δομή αυτή λέγεται γραμμική όπου τα φωνήματα είναι δομημένα διαδοχικά. Η αναγκαιότητα της σημαντικότητας του ρόλου της ενδοσυλλαβικής δομής στην ελληνική γλώσσα, συνεχίζει να διερευνάται. (Πόρποδας, Κ., 2002).

ΣΤΑΔΙΑ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΟΤΗΤΑΣ

Η κατάκτηση του φωνολογικού συστήματος ξεκινάει από τους πρώτους μήνες της γέννησης του ανθρώπου και ολοκληρώνεται με τα χρόνια. Σημαντική εξέλιξη συμβαίνει στον άνθρωπο κατά την προσχολική ηλικία στο επίπεδο της γλωσσικής ανάπτυξης. Τα βρέφη καθυστερούν να παράγουν ήχους. Το βάβισμα θεωρείται το πρώτο παιχνίδι με τους ήχους, καθώς τότε παράγονται ήχοι όπως το << μπαμπαμπα>> και το <<ντανταντα>>. Η έναρξη παραγωγής λέξεων είναι στους 12 μήνες περίπου και οι λέξεις σχετίζονται άμεσα με το στενό περιβάλλον του (άνθρωποι, ζώα, τροφή, παιχνίδια, μέλη του σώματος και αντικείμενα σπιτιού). (Γιαννιτσάς, 1998).

Τα στάδια κατάκτησης σύμφωνα με τους Shipley & McAfee (1897), μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής:

0-6 μηνών

Επαναλαμβάνει τους ίδιους ήχους
Συχνά γουργουρίζει και παράγει ευχάριστους ήχους
Χρησιμοποιεί μια διαφορετική κραυγή για να εκφράσει διαφορετικές ανάγκες
Χαμογελάει όποτε του μιλούν
Αναγνωρίζει φωνές
Εντοπίζει τον ήχο στρέφοντας το κεφάλι
Ακούει την ομιλία
Χρησιμοποιεί τους ήχους /m/, /p/, /b/ κατά το βάβισμά
Χρησιμοποιεί ήχους ή χειρονομίες για να εκφράσει ανάγκες

7-12 μηνών

Κατανοεί τις έννοιες <<όχι>> και <<ζεστός>>
Απαντά σε απλές ερωτήσεις
Κατανοεί και ανταποκρίνεται στο όνομά του
Ακούει και μιμείται κάποιους ήχους
Αναγνωρίζει λέξεις για συνήθη αντικείμενα
Βαβίζει χρησιμοποιώντας μεγάλες και μικρές ομάδες ήχων
Χρησιμοποιεί μεγάλη ποικιλία ήχων στο βάβισμα
Μιμείται ήχους των ενηλίκων και τρόπους επιτονισμού
Χρησιμοποιεί ήχους για να τραβήξει την προσοχή όχι μόνο κραυγές
Ακούει όταν του μιλούν
Παράγει προσεγγίσεις των ήχων
Αρχίζει να αλλάζει βάβισμα σε νεολογισμούς

Χρησιμοποιεί την ομιλία σκόπιμα την πρώτη φορά
Χρησιμοποιεί κυρίως ουσιαστικά
Έχει ένα εκφραστικό λεξιλόγιο 1 έως 3 λέξεις
Κατανοεί απλές εντολές

13-18 μηνών

Χρησιμοποιεί επιτονισμό που προσεγγίζει αυτόν των ενηλίκων
Χρησιμοποιεί την ηχολαλία και νεολογισμούς
Χρησιμοποιεί νεολογισμούς για να γεμίσει τα κενά στην ροή
Παραλείπει κάποια αρχικά σύμφωνα και σχεδόν όλα τα τελικά σύμφωνα
Παρουσιάζει σχεδόν ακατάλληπτη ομιλία
Ακολουθεί απλές εντολές
Αναγνωρίζει 1-3 μέρη του σώματος
Έχει ένα εκφραστικό λεξιλόγιο 3 έως 20 λέξεων ή και μεγαλύτερο (κυρίως ουσιαστικά)
Συνδυάζει χειρονομίες και φώνηση
Ζητάει επιθυμητά αντικείμενα

19-24 μηνών

Χρησιμοποιεί περισσότερο λέξεις παρά νεολογισμούς
Έχει ένα εκφραστικό λεξιλόγιο 50-100 λέξεις ή μεγαλύτερο
Έχει δεκτικό λεξιλόγιο 300 ή περισσότερων λέξεων
Αρχίζει να συνδυάζει ουσιαστικά και ρήματα
Αρχίζει να χρησιμοποιεί αντωνυμίες
Διατηρεί ασταθή φωνητικό έλεγχο
Χρησιμοποιεί ακατάλληλο επιτονισμό για ερωτήσεις
Είναι σχεδόν 25-50% καταληπτός στους ξένους
Απαντάει σε ερωτήσεις << Τι είναι αυτό; >>
Διασκεδάζει ακούγοντας ιστορίες
Γνωρίζει 5 μέρη του σώματος
Ονομάζει με ακρίβεια μερικά οικεία αντικείμενα

2-3 ετών

Η ομιλία είναι 50-75% καταληπτή
Κατανοεί τις έννοιες <<ένα>> και <<όλα>>
Εκφράζει λεκτικά την ανάγκη για τουαλέτα (πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την πράξη)
Ζητάει αντικείμενα με τα ονόματά τους
Δείχνει τις εικόνες σε ένα βιβλίο όταν ονομάζονται
Αναγνωρίζει αρκετά μέρη του σώματος

Ακολουθεί απλές εντολές και απαντά σε απλές ερωτήσεις
Απολαμβάνει να ακούει μικρές ιστορίες, τραγούδια και ομοιοκαταληξίες
Κάνει 1 έως 2 ερωτήσεις
Χρησιμοποιεί λέξεις που γενικά είναι στα συμφραζόμενα
Συνεχίζει την ηχολαλία όταν αντιμετωπίζει δυσκολίες στην ομιλία
Έχει ένα δεκτικό λεξιλόγιο 500-900 λέξεων ή μεγαλύτερο
Έχει ένα εκφραστικό λεξιλόγιο 50-250 λέξεων ή μεγαλύτερο
Παρουσιάζει πολλαπλά γραμματικά λάθη
Μιλάει με δυνατή φωνή
Αυξάνει το εύρος της συχνότητας
Χρησιμοποιεί τα φωνήεντα σωστά
Χρησιμοποιεί με συνέπεια τα αρχικά σύμφωνα
Συχνά παραλείπει τα μεσαία σύμφωνα
Συχνά παραλείπει ή αντικαθιστά τα τελικά σύμφωνα
Χρησιμοποιεί κατά προσέγγιση 27 φωνήματα

3-4 ετών

Κατανοεί τις λειτουργίες των αντικειμένων
Κατανοεί τις διαφορές στη σημασία(σταμάτα-ξεκίνα)
Ακολουθεί διπλές και τριπλές εντολές
Ρωτά και απαντά σε απλές ερωτήσεις
Συχνά κάνει ερωτήσεις και απαιτεί λεπτομέρειες στις απαντήσεις
Παράγει απλές γλωσσικές αναλογίες
Χρησιμοποιεί τη γλώσσα για να εκφράσει συναίσθημα
Χρησιμοποιεί στις προτάσεις 4 έως 5 λέξεις
Επαναλαμβάνει προτάσεις 4 έως 5 λέξεις
Επαναλαμβάνει προτάσεις με 6 έως 15 συλλαβές με ακρίβεια
Αναγνωρίζει αντικείμενα όταν κατονομάζονται
Χειρίζεται ενήλικες και συνομήλικους
Μπορεί να συνεχίζει να ηχολαλεί
Χρησιμοποιεί κυρίως ουσιαστικά και ρήματα
Έχει επίγνωση του παρελθόντος και του μέλλοντος
Έχει ένα δεκτικό λεξιλόγιο 1.200-2.000 λέξεων ή μεγαλύτερο
Έχει ένα εκφραστικό λεξιλόγιο 800 έως 1.500 λέξεων ή μεγαλύτερο

4-5 ετών

Μιμητικά μετράει μέχρι το 5
Κατανοεί τη σημασία των αριθμών μέχρι το 3
Μετράει μέχρι το 10
Κατανοεί όλο και περισσότερες χωρικές έννοιες
Αναγνωρίζει 1 έως 3 χρώματα
Ακούει μικρές, απλές ιστορίες
Απαντάει σε ερωτήσεις σχετικά με τη λειτουργία
Χρησιμοποιεί ορθές γραμματικά προτάσεις

Έχει ένα δεκτικό λεξιλόγιο 2.800 λέξεων ή μεγαλύτερο
Χρησιμοποιεί προτάσεις με 4 έως 8 λέξεις

5-6 ετών

Ονομάζει 6 βασικά χρώματα και 3 βασικά σχήματα
Ακολουθεί εντολές που δίνονται σε ομάδα
Ακολουθεί εντολές με 3 βήματα
Κάνει ερωτήσεις που εισάγονται με το πώς
Απαντάει προφορικά στο <<γεια>> και στο <<πώς είσαι>>;
Χρησιμοποιεί συνδέσμους
Ονομάζει τα αντίθετα
Μετράει μέχρι το 30
Αντιστρέφει ήχους περιστασιακά
Αναμεταδίδει με ακρίβεια την ιστορία
Έχει ένα δεκτικό λεξιλόγιο περίπου 13.000 λέξεων
Μειώνει το μήκος της πρότασης σε 4 με 6 λέξεις

6-7 ετών

Βάζει σε σειρά τους αριθμούς
Κατανόει <<δεξιά>> και <<αριστερά>>
Συμμετέχει σε συζητήσεις
Λέει το αλφάβητο
Μετράει μέχρι το 100
Χρησιμοποιεί όλο περισσότερο περίπλοκες περιγραφές
Χρησιμοποιεί μια πρόταση περίπου 6 λέξεων
Κατανοεί τις περισσότερες χρονικές έννοιες
Χρησιμοποιεί τους μορφολογικούς δείκτες κατάλληλα
Χρησιμοποιεί την παθητική φωνή κατάλληλα

Η ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Από την ηλικία των τεσσάρων ετών και έπειτα, η φωνολογική ευαισθητοποίηση του προφορικού λόγου αναπτύσσεται ιδιαίτερα γρήγορα. Κάποιες μεταφωνολογικές δεξιότητες εμφανίζονται και κάποιες τελειοποιούνται. Ο Lonigan και οι συνεργάτες του μέσω έρευνάς τους απέδειξαν σημαντική πρόοδο των παιδιών από την ηλικία των 3-4 ετών. Η αναγνώριση της ομοιοκαταληξίας τη συγκεκριμένη περίοδο εδραιώνεται όπως δείχνει πληθώρα ερευνών. Επίσης, στην ίδια ηλικία αναπτύσσεται επίσης γρήγορα η αναγνώριση παρηγήσεων (calliteration). Βάσει ερευνών των Bryant και των συνεργατών του όπως και του Gibbs, διαπιστώθηκε πως η ανάπτυξη ικανοτήτων αναγνώρισης και παρήχησης στην ηλικία αυτή φαίνεται να αποτελεί σπουδαίο παράγοντα για την ευρύτερη μεταφωνολογική ανάπτυξη αφού δύναται ικανή να μπορεί να ανακαλύψει μεταφωνολογικές ικανότητες δυσκολότερου επιπέδου ένα έτος αργότερα. Επίσης ένα παιδί τεσσάρων ετών μπορεί να οδηγηθεί στην κατάτμηση μιας λέξης σε συλλαβές αλλά όχι στα επιμέρους φωνήματα αυτής. Η διαδικασία αυτή, της φωνημικής κατάτμησης είναι ιδιαίτερα δύσκολη για τα παιδιά αυτής της ηλικίας. Ίδιας ηλικίας παιδιά καθίστανται ικανά να πραγματοποιούν απάλειψη φωνολογικών τμημάτων αλλά σε επίπεδο συλλαβής. Η συλλαβή στον τομέα αυτό έχει το ρόλο του αρχικού φωνήεντος μιας λέξης ή της συλλαβής μιας σύνθετης λέξης. Η απάλειψη φωνήματος δεν πραγματώνεται σε αυτή την ηλικία με την προϋπόθεση τήρησης των παραδοσιακών κριτηρίων. Από την ηλικία των πέντε ετών και έπειτα τα παιδιά πραγματοποιούν ένα καλύτερο συνειδητό χειρισμό και έλεγχο της φωνολογικής δομής της γλώσσας τους. Μπορούν πλέον να αφαιρούν, να συνθέτουν, να απομονώνουν κτλ. τα φωνήματα των λέξεων. Στην ηλικία αυτή επίσης μερικά παιδιά κυρίως από την Αγγλία και τις Η.Π.Α. εισάγονται σε διαδικασίες γραπτού λόγου. Η ευαισθησία των παιδιών αυτής της ηλικίας για μεγαλύτερες φωνολογικές μονάδες από το φώνημα έχει αναπτυχθεί στην πλειοψηφία αυτών ανεξαρτήτως της κατάκτησης δεξιοτήτων γραπτού λόγου. Οι Lenel & Cantor και η Cardoso-Martins διαπιστώνουν υψηλές επιδόσεις στις δεξιότητες ομοιοκαταληξίας. Και οι δύο παρατήρησαν πως η επίδοση των παιδιών σε κριτήρια ομοιοκαταληξίας με τη μέθοδο πολλαπλής επιλογής εξαρτάται από το βαθμό ομοιότητας της λέξης-στόχου με τη λέξη που δεν ομοιοκαταληκτεί, σε φωνολογικό επίπεδο. Αν για παράδειγμα η λέξη-στόχος είναι σόδα και οι επιλογές είναι οι λέξεις σόλα και ρόδα, τότε οι επιδόσεις είναι ιδιαίτερα χαμηλές. Εξαιτίας αυτού, η Cardoso-Martins οδηγήθηκε στην εξής διαπίστωση: ότι η αναγνώριση ομοιοκαταληξίας δεν αναφέρεται στην παρατήρηση των φωνολογικών τμημάτων αλλά στην προσοχή μιας ολικής φωνολογικής ομοιότητας. Σύμφωνα με την ερευνήτρια, αυτή πιθανολογείται να είναι και η αιτία που αναπτύσσεται ιδιαίτερα η αναγνώριση ομοιοκαταληξίας στο

τέλος της προσχολικής περιόδου. Η αναγνώριση των συλλαβικών μονάδων, η ικανότητα δηλαδή των παιδιών να χωρίζουν μια λέξη στις επιμέρους συλλαβές της είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη στη συγκεκριμένη ηλικία. Επίσης τα παιδιά της ηλικίας αυτής σε σύγκριση με τα μικρότερα τα καταφέρνουν πολύ καλύτερα στην αναγνώριση φωνημάτων, κυρίως τα παιδιά που έχουν εισαχθεί στο γραπτό λόγο. Επίσης, πλέον αντιμετωπίζουν δραστηριότητες απομόνωσης των ήχων και δείχνουν να ενδιαφέρονται περισσότερο για τις λέξεις στη φωνολογική τους διάσταση. Στο στάδιο αυτό είναι ορατή και η κατάτμηση λέξεων στα πρώτα της βήματα.

Στην ηλικία των έξι ετών το παιδί εξελίσσεται αλματωδώς στους τομείς μεταφωνολογικών ικανοτήτων. Σε κριτήρια αναγνώρισης ομοιοκαταληξίας εμφανίζουν υψηλότερες επιδόσεις όπως και σε κριτήρια συλλαβικής κατάτμησης και απάλειψης συλλαβής. Σχετικά με την απάλειψη συλλαβής μέσα από την έρευνα των Rosner & Simon διαπιστώθηκε πως η απάλειψη τελικής συλλαβής ήταν πιο εύκολη από την απάλειψη αρχικής. Η δυσκολότερη όλων ήταν η απάλειψη μεσαίας συλλαβής. Σύμφωνα με τον Gombert το καταλληλότερο κριτήριο για την αξιολόγηση μεταφωνολογικού χειρισμού της συλλαβής είναι η απάλειψη αρχικής συλλαβής. Η αναγνώριση φωνημάτων γίνεται ακόμα πιο εύκολα στο ηλικιακό αυτό στάδιο. Τα παιδιά μπορούν πλέον πολύ εύκολα να χωρίζουν μια λέξη στα επιμέρους φωνήματά της. Ακόμα δεν κρίνονται τόσο ικανά στην προσπάθεια σύνθεσης των φωνημάτων προκειμένου να σχηματίσουν μια λέξη. Η απάλειψη φωνημάτων εξακολουθεί να ταλαιπωρεί τις προσπάθειές τους. Η παρουσίαση αυτή είναι ιδιαίτερα βοηθητική ώστε να αντιληφθούμε επαρκώς μέσω της αναπτυξιακής πορείας της φωνολογικής επίγνωσης ποιες είναι οι μεταφωνολογικές ικανότητες των παιδιών από 4-6 ετών καθώς και του τρόπου ανάπτυξής τους. Συμπερασματικά φαίνεται πως οι ικανότητες αυτές ακολουθούν διαφορετικό ρυθμό ανάπτυξης (Μανωλίτσης, Γ., 2000)

ΣΧΕΣΗ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Για να μάθει ένα παιδί να γράφει και να διαβάζει πρέπει να συνειδητοποιεί ότι ο προφορικός λόγος συσπάται σε φωνολογικές μονάδες, τα φωνήματα. Αυτά κατ' επέκταση συμβολίζονται με τα ανάλογα γραφήματα. Έτσι διαπιστώνουμε πως το ομαλό πέρασμα από τον προφορικό λόγο στο γραπτό απαιτεί ανεπτυγμένη φωνολογική ενημερότητα (Παντελιάδου, Σ., 2000). Κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες η ανάπτυξη της φωνολογικής ενημερότητας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας έχει απασχολήσει ιδιαίτερα τους ερευνητές. Μετά τη διεξαγωγή πολλών ερευνών και μελέτης των αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων, έχει παρατηρηθεί πως η φωνολογική ενημερότητα είναι πολύ σημαντικός δείκτης και απολύτως απαραίτητη δεξιότητα για την απόκτηση δεξιότητας ανάγνωσης και γραφής (Τάφα, Ε., 2000). Οι μεταφωνολογικές ικανότητες είναι τεράστιας σημασίας στα πρώτα στάδια της που αναπτύσσεται η ανάγνωση (Μανωλίτσης, Γ., 2000). Έρευνες που πραγματοποιήθηκαν για τη σύγκριση < καλών > και < φτωχών > αναγνωστών εντόπισαν ότι η κύρια διαφορά τους ήταν το επίπεδό τους στη φωνολογική ενημερότητα. Οι φτωχοί αναγνώστες είχαν και φτωχή φωνολογική ενημερότητα ενώ οι ικανότεροι αναγνώστες είχαν περισσότερο ανεπτυγμένες τις ικανότητες φωνολογικής επεξεργασίας και χειρισμού του λόγου. Επίσης διενεργήθηκαν έρευνες μεταξύ μαθητών με και χωρίς αναγνωστικές δυσκολίες. Παρατηρήθηκε πως μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες είχαν ελλιπή φωνολογική ενημερότητα. Έτσι, οριοθετήθηκε ως κύρια αιτία αναγνωστικών και γενικά μαθησιακών δυσκολιών (Παντελιάδου, Σ., 2000). Η διαπίστωση αυτή αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης άλλης ομάδας ερευνητών οι οποίοι εξέτασαν ποιος από τους δύο παράγοντες (ανάγνωση- φωνολογική ενημερότητα) αποτελεί μέσο δημιουργίας του άλλου. Έτσι υπήρχε μια ομάδα ερευνητών όπως οι Fox & Routh (1984), που υποστήριζε ότι η φωνολογική ενημερότητα αφορά δεξιότητες που αναπτύσσονται πριν την εκμάθηση της ανάγνωσης και ότι έχει αιτιώδη σχέση με την αναγνωστική δεξιότητα. Άλλη ομάδα ερευνητών όπως ο Ehrli (1983) υποστηρίζει πως η φωνολογική ενημερότητα αναπτύσσεται από την αναγνωστική δεξιότητα. Άλλοι ερευνητές όπως οι Strickland & Gullinan (1990), υποστηρίζουν πως και οι δύο δεξιότητες αναπτύσσονται παράλληλα και τις ενώνει μια αμφίδρομη σχέση. Οι Bradley & Bryant σε έρευνά τους το 1983, (όπως αναφέρεται από την Παντελιάδου, 2000), παρατήρησαν πως όσο πιο ψηλό επίπεδο φωνολογικής ενημερότητας έχει ένα παιδί τόσο καλύτερος αναγνώστης θα γίνει αλλά και όσο καλός αναγνώστης θα είναι τόσο πιο καλή φωνολογική ενημερότητα θα έχει. Οι Morais et al, σε έρευνά τους το 1979 (όπως αναφέρεται από τη Γιαννικοπούλου, 1998), παρατήρησαν πως αναλφάβητοι ενήλικοι είχαν ιδιαίτερα χαμηλές επιδόσεις σε ασκήσεις φωνολογικού τύπου ενώ άλλοι που έμαθαν να διαβάζουν πιο μεγάλοι είχαν μεγάλη επιτυχία. Συμπερασματικά η αλήθεια βρίσκεται κάπου στη μέση. Το παιδί ξεκινά να μαθαίνει να διαβάζει αφού έχει συνειδητοποιήσει σε κάποιο βαθμό τη

φωνολογική φύση της γλώσσας. Με το πέρασμα του χρόνου, καθώς ο μαθητής έρχεται αντιμέτωπος με νέες μαθησιακές προκλήσεις, τελειοποιεί ήδη τις αποκτηθείσες γνώσεις του. Έτσι η φωνημική ανάλυση των λέξεων ακολουθεί μια αμφίδρομη πορεία. Από τη μια βοηθάει στην εκμάθηση της ανάγνωσης όταν προηγείται και από την άλλη βελτιώνεται με την κατάκτηση του αλφαριθμητισμού (Γιαννικοπούλου, Α.Α.,1998). Έρευνες απέδειξαν πως τα παιδιά που βρίσκονται στην ηλικία των 5-6 ετών πριν ακόμα έρθουν σε επαφή με το γραπτό λόγο, βρίσκονται σε ένα στάδιο φωνολογικής ενημερότητας το οποίο έχει άμεση σχέση με την εκμάθηση της ανάγνωσης (Μανωλίτσης, Γ., 2000). Επίσης μέσω άλλων ερευνών δ αποδείχθηκε πως η φωνολογική ενημερότητα θεωρείται σημαντικότερος δείκτης πρόγνωσης και διάγνωσης της αναγνωστικής επίδοσης καθώς και εξέχων παράγοντας πρόγνωσης αναγνωστικών δυσκολιών (Παπούλια-Τζελέπη, Π., 2001). Έτσι, αν εφαρμόσουμε σε μαθητές πρόγραμμα φωνολογικής εξάσκησης, θα παρατηρηθεί βελτίωση του βαθμού της φωνολογικής τους συνειδητοποίησης με αποτέλεσμα να έχουν καλύτερες επιδόσεις τόσο στον τομέα ανάγνωσης όσο και γραφής (Γιαννικοπούλου, Α., 1999).

ΣΧΕΣΗ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΤΗ ΓΡΑΦΗ

Παρότι το σύνολο των ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί με σκοπό τη μελέτη της σχέσης της φωνολογικής ενημερότητας με τη γραφή είναι μικρότερο συγκριτικά με αυτό που αφορά την ανάγνωση, υπάρχουν αρκετές έρευνες που υποστηρίζουν πως υπάρχει μεγάλη σχέση μεταξύ φωνολογικής ενημερότητας και εκμάθησης ορθογραφημένης γραφής. Σε ελληνικές έρευνες των Πόρποδα (1989), Πόρποδα & Παλαιοθοδώρου (1990) κτλ., (όπως αναφέρεται από τον Πόρποδα, 2002), αποδείχθηκε μεγάλη σχέση μεταξύ των δύο τομέων. Αγγίζει ποσοτικά και ξεπερνάει τη σχέση που υπήρξε με τον τομέα της ανάγνωσης. Οι έρευνες των Treiman et al. (1990) (όπως αναφέρεται από τον Πόρποδα, 2002), μελέτησαν τη σχέση ορθογραφημένης γραφής και φωνολογικής επίγνωσης καθώς και λεπτομέρειες της σχέσης. Αυτό επιτεύχθηκε μέσω της μελέτης ορθογραφικών λαθών σε παιδιά με μειωμένη φωνολογική ενημερότητα αλλά και σε παιδιά που εν συγκρίσει με ενηλίκους διέφεραν ποιοτικά στα λάθη τους. Βγήκαν τα εξής συμπεράσματα: η αδυναμία διάκρισης φωνημικών δομικών στοιχείων του αρχικού τμήματος συλλαβής μπορεί να προκαλέσει ορθογραφικά λάθη καθώς και ότι ορισμένα ορθογραφικά λάθη προκαλούνται από την ασαφή γνώση φωνημικών δομικών στοιχείων. Επίσης, έρευνες των Lundberg et al., (όπως αναφέρεται από την Τάφα, 2001), έγιναν με σκοπό να διερευνήσουν σε παιδιά προσχολικής ηλικίας τον χειρισμό των φωνημάτων σε λέξεις συγκρίνοντάς τα με τη μετέπειτα επίδοσή τους στους τομείς ανάγνωσης και ορθογραφημένης γραφής. Αποδείχθηκε πως τα παιδιά που ήταν ικανότερα στον τομέα φωνολογικής ενημερότητας κατά την προσχολική τους εκπαίδευση, αυτά και προόδευαν περισσότερο ένα χρόνο μετά. Η σημαντική σχέση φωνολογικής επίγνωσης και ορθογραφημένης γραφής έχει μελετηθεί και σε άλλες γλώσσες όπως την πορτογαλική, την κινέζικη, την τούρκικη. Η σχέση αυτή εντοπίστηκε και σε δίγλωσσα παιδιά καθώς μαθαίνουν το γραπτό λόγο σε διαφορετική γλώσσα από τη μητρική τους (Τάφα, Ε., 2001). Μελέτη έγινε και από την Τάφα (1997), όπου αξιολογήθηκαν παιδιά με κριτήρια ομοιοκαταληξίας και συλλαβικής ανάλυσης και σύνθεσης κατά την προσχολική τους εκπαίδευση, τα αποτελέσματα των οποίων σχετίζονταν με το επίπεδό τους στο τέλος της α΄ τάξης του δημοτικού (Τάφα, Ε., 2001). Τα θεωρητικά μοντέλα ανάπτυξης του γραμματισμού υποστηρίζουν ότι η επίγνωση της φωνολογικής δομής του λόγου είναι βοηθητική στο να αποτυπώνουν τους ήχους των λέξεων σε γραπτή μορφή. Η Ehri υποστηρίζει πως αναλυτικοσυνθετική μέθοδος φωνημάτων-λέξεων αποτελεί βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη της ορθογραφημένης γραφής. Μετά από έρευνες, έχει αποδειχθεί ότι λάθη των παιδιών στη γραφή συσχετίζονται με τη διαδικασία κατάτμησης των λέξεων σε φωνήματα-φθόγγους. Όταν τα παιδιά βελτιώνονται σε δεξιότητες κατάτμησης, τότε η γραφή γίνεται φωνολογικά ακριβέστερη (Πρωτόπαπας, Α., Μουζάκη, Α., 2010). Κατόπιν μελέτης του Πόρποδα (1992), διαπιστώθηκε πως στα ελληνόπουλα η ανάπτυξη των ικανοτήτων ορθογραφίας στηρίζεται στα φωνολογικά χαρακτηριστικά ελληνικού

συστήματος ορθογραφίας. Η γραφή πραγματώνεται κάνοντας χρήση φωνογραφικής αντιστοιχίας. Στη γραφή ψευδολέξεων παρατηρήθηκαν λιγότερα λάθη εν συγκρίσει με τις υπόλοιπες. Επίσης παρατηρήθηκαν αρκετά λάθη σε λέξεις που απαιτούνταν χρήση γραμματικής ή ετυμολογική γνώση (Πρωτόπαππας, Α., Μουζάκη, Α., 2010). Μελέτη των Aidinis & Nunes (2001) έδειξε ότι η επίγνωση συλλαβικής δομής αποτελεί προγνωστικό δείκτη της ορθογραφικής ικανότητας των παιδιών στην πρώτη σχολική ηλικία ανεξαρτήτως επίδοσης στον τομέα φωνημικής επίγνωσης. Αυτό σημαίνει πως η ικανότητα συλλαβικής επίγνωσης είναι περισσότερο βοηθητική από την ικανότητα φωνημικής επίγνωσης ως προς την πρόγνωση ορθογραφημένης γραφής (Πρωτόπαππας, Α., Μουζάκη, Α., 2010). Μελέτη των Μουζάκη, Πρωτόπαπα και Τσαντούλα (2008), έδειξε ότι η φωνολογική ενημερότητα σχετίζεται με τις πρώτες μορφές γραπτού λόγου στην προσχολική ηλικία καθώς και με την ορθογραφημένη γραφή στην πρώτη σχολική ηλικία. Επίσης ότι η φωνολογική ενημερότητα στην προσχολική ηλικία αποτελεί ικανό δείκτη πρόγνωσης ορθογραφικών δεξιοτήτων στην πρώτη σχολική ηλικία. Έτσι παιδιά με πολύ καλές επιδόσεις στη φωνολογική ενημερότητα κατά την προσχολική ηλικία, κάνουν λιγότερα λάθη στην ορθογραφημένη γραφή με την έναρξη του σχολείου και την εκμάθηση ανάγνωσης και γραφής (Πρωτόπαππας, Α., Μουζάκη, Α., 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΜέταΦΩΝ ΤΕΣΤ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έρευνα στο θέμα της γλώσσας είναι μια μεταγλωσσική λειτουργία, διαφοροποιούμενη όμως από την γλωσσική επιτέλεση με μοναδικό μέσο την ομιλία. Με την προϋπόθεση της σωστής χρήσης ενός συγκεκριμένου γλωσσικού κώδικα, δηλαδή της γλωσσικής ικανότητας να αντιλαμβάνεται κανείς ότι η μεταγλωσσική ικανότητα είναι η δυνατότητα ανάλυσης του χρησιμοποιημένου γλωσσικού κώδικα. Η μεταγλωσσική ικανότητα (metalinguistic competence), ως μια έκφανση της μετάγνωσης, είναι η ικανότητα του ανθρώπου να γνωρίζει και να κατανοεί τις γνώσεις που έχει σχετικά με τη δομή, τη λειτουργία και τη χρήση της γλώσσας (Read 1978, Bredart & Rondal 1982). Η μεταγλωσσική ικανότητα που αναφέρεται στο φωνολογικό επίπεδο της γλώσσας ονομάζεται μεταφωνολογική ικανότητα ή φωνολογική επίγνωση ή φωνολογική ενημερότητα ή φωνολογική συνειδητότητα. Ορίζεται ως η ικανότητα για αναγνώριση των φωνολογικών συστατικών των γλωσσικών μονάδων με στόχο το σκόπιμο χειρισμό τους (Gombert, 1992).

Σε ένα αλφαβητικό σύστημα γραφής, η αναγνώριση της γραπτής λέξης προϋποθέτει τη συνειδητοποίηση, πως η λέξη επιμερίζεται σε μικρότερα φωνολογικά τεμάχια. Η μεταφωνολογική αυτή ικανότητα αναφέρεται στον εντοπισμό των φωνολογικών στοιχείων των γλωσσολογικών μονάδων και στο συνειδητό χειρισμό τους (Gombert, 1992), δηλαδή στη φωνολογική επίγνωση που σημαίνει κατανόηση της δομής των ήχων της ομιλίας που απαρτίζουν του προφορικού λόγο (Wagner et al., 1997).

Η ικανότητα των παιδιών της προσχολικής ηλικίας να διακρίνουν τους ήχους (φωνήματα) στις λέξεις σχετίζεται αποδεδειγμένα με την ανάγνωση, πρέπει συνακόλουθα η επιτυχία τους στην ανάγνωση να εξαρτάται από το πόσο έχουν ευαισθητοποιηθεί με τους ήχους πριν μάθουν να διαβάζουν (Bryant & Bradley, 1985).

Η επιστημονική έρευνα έχει επιβεβαιώσει εδώ και καιρό τη σπουδαιότητα της φωνολογικής επίγνωσης στα πρώτα στάδια κατάκτησης της ανάγνωσης και της γραφής (Adams, 1990; Bradley & Bryant, 1983; Liberman, 1973; Perfetti et al., 1997). Η επίδοση σε μεταφωνολογικά έργα είναι δυνατόν να ενισχυθεί κατά την νηπιακή ηλικία με στόχο την

πρόληψη αναγνωστικών δυσκολιών σε επίπεδο αποκωδικοποίησης (Snowling, Goulandris & Stackhouse, 1994 Torgesen, 2002 Vloedgraven & Verhoeven, 2007).

Τα παιδιά με φτωχή φωνολογική επίγνωση εμφανίζουν ένα ελλιπές ή ανώριμο σύστημα επεξεργασίας της ομιλίας (Stackhouse & Wells, 1997). Γι' αυτό το λόγο εμφανίζουν ένα ελλιπές ή αδύναμο υπόβαθρο για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων της γραφής και της ανάγνωσης. Ακόμα μαθητές που παρουσιάζουν αδυναμίες στη φωνολογική επίγνωση εμφανίζουν συχνά προβλήματα που αφορούν την ομιλία και δυσκολίες στη γραφή, οι οποίες φαίνεται να αναδύονται από το σύστημα επεξεργασίας επιμένει και αφού έχει κατακτηθεί η ανάγνωση και η γραφή (Κωτούλας, 2003). Η άμεση σχέση της φωνολογικής επίγνωσης με την ανάγνωση προσδιορίζεται στο επίπεδο αναγνώρισης των λέξεων, γιατί βοηθά στο σχηματισμό των φωνολογικών τους αναπαράσεων. Η αναγνωστική κατανόηση, όμως, σχετίζεται με σύνθετες διεργασίες όπως εξαγωγή συμπεράσματος, επίγνωση της κειμενικής δομής και ελέγχου του επιπέδου κατανόησης (Oakhill & Yuill, 1996). Οι φωνολογικές δυσκολίες συντελούν στην ανάπτυξη αναγνωστικών δυσκολιών σε επίπεδο αποκωδικοποίησης (Stathard & Hulme, 1996).

Ένα αρκετά μεγάλο μέρος κριτηρίων αξιολόγησης που αφορούν τη φωνολογική επίγνωση έχουν προκαλέσει δυσκολία στους ερευνητές. Η δυσκολία αυτή αφορά τη σύγκριση και την ερμηνεία των αποτελέσματος. η κατηγοριοποίηση των κριτηρίων αξιολόγησης βοηθούν να γίνει η ομαδοποίηση σε γνωστικούς και γλώσσικούς μετασχηματισμούς που διαφοροποιούν την επίδοση κατά την εξέταση των μεταφωνολογικών δεξιοτήτων.

Στην Ελληνική γλώσσα διαφορετικοί τυποί που αφορούν την φωνολογική επίγνωση οι οποίοι συμβάλλουν σημαντικά και αυτόνομα στην εκμάθηση της γραφής. Επίσης, υπάρχει υψηλή συσχέτιση των μεταφωνολογικών κριτηρίων. Ακόμα και όταν η παραγοντική ανάλυση καταδεικνύει την ύπαρξη δυο ή περισσότερων παραγόντων, αυτοί διακρίνονται για την υψηλή συσχέτιση τους και τα κριτήρια που αφορούν στην ομοιοκαταληξία, διαφέρουν από τα υπόλοιπα (Μανωλίτσης, 2000).

Η Επιτροπή Έρευνας του Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών κατασκεύασε και στάθμισε το Τεστ Μεταφωνολογικής Ανάπτυξης και Αναγνωστικής Ετοιμότητας ως προς τη Φωνολογική Επίγνωση – ΜέταΦων τεστ, ένα εργαλείο που μπορεί με ακρίβεια να ανιχνεύσει πιθανές δυσκολίες στην ανάγνωση και να καθοδηγήσει στο σχεδιασμό προγράμματος αντιμετώπισης γιατί:

- Καταγράφει τα αναπτυξιακά στάδια της φωνολογικής επίγνωσης.
- Αποσαφηνίζει το βαθμό δυσκολίας των δραστηριοτήτων.

- Διευκρινίζει ποια από τα κριτήρια αξιολόγησης έχουν υψηλή προγνωστική ισχύ για την επιτυχή εκμάθηση της ανάγνωσης. (Γιαννετοπούλου, Γιαλαμάς & Κιρπότην 2007).

Τα κριτήρια επιλέχθηκαν και σχεδιάστηκαν με βάση:

- Το γλωσσολογικό επίπεδο (ρίμα, συλλαβή, φώνημα).
- Το αν ανήκουν στο επιγλωσσικό ή μεταγλωσσικό επίπεδο.
- Τη θέση που κατέχει η μονάδα προς επεξεργασία στη λέξη
- Τα χαρακτηριστικά της μονάδας προς επεξεργασία

Τα κριτήρια αξιολόγησης που εμπεριέχονται σε κάθε κλίμακα (Ρίμα, Συλλαβή, και Φώνημα) του ΜεταΦΩΝ τεστ, ομαδοποιούνται σύμφωνα με τη συνθετότητα της δομής τους, η οποία προσδιορίζει και το βαθμό δυσκολίας τους. Το περιεχόμενο δηλαδή, εξαρτάται από τα γλωσσικά, γνωστικά – μνημονικά προαπαιτούμενα για την διεκπεραίωση του εκάστοτε μεταφωνολογικού έργου (Adams 1990, Yopp 1988). Η επιλογή των κριτηρίων αξιολόγησης έγινε βάσει της διαφοροποιητικής πληροφορίας και της διακρίνουσας ικανότητας που φέρουν στα αντίστοιχα στατιστικά επίπεδα σημαντικότητας ανά ηλικιακή ομάδα, σύμφωνα με τις αναλύσεις των απαντήσεων που έδωσε το δείγμα στάθμισης. Εκτός από τις τρεις γλωσσολογικές κλίμακες τα κριτήρια αξιολόγησης του ΜεταΦΩΝ τεστ, ομαδοποιούνται επίσης, με γνώμονα τη θέση που κατέχει το φωνολογικό τεμάχιο στη λέξη. Από την προπilotική έρευνα, αποκλείστηκαν κριτήρια αξιολόγησης όπου η θέση του φωνολογικού τεμαχίου ήταν ‘μέσα στη λέξη’ γιατί ο βαθμός δυσκολίας τους ήταν μεγάλος, για τις ηλικίες του δείγματος στάθμισης, με αποτέλεσμα κριτήρια με συλλαβή ή φώνημα μέσα στη λέξη να μην έχουν διακρίνουσα ισχύ. Επίσης, για τους ίδιους λόγους, αποκλείστηκαν, από το τεστ, κριτήρια αξιολόγησης με τελικό φώνημα. Επιπλέον, στην ελληνική γλώσσα το φώνημα στο τέλος της λέξης άπτεται της μορφολογίας, είναι δηλαδή φορέας γραμματικής σημασίας. Έτσι, σε σχέση με τη θέση που κατέχει το φωνολογικό τεμάχιο στη λέξη υπάρχουν κριτήρια αξιολόγησης για τη ρίμα (P), για την αρχική συλλαβή (ΑΣ), για την τελική συλλαβή (ΤΣ) και το αρχικό φώνημα (ΑΦ).

Υπάρχει, επίσης, μια ποιοτική διαφορά ανάμεσα σε ικανότητες επίγνωσης στις οποίες παρατηρείται μια αυθόρμητη μεταγλωσσική συμπεριφορά και σε ικανότητες που βασίζονται σε συστηματικές αναπαραστάσεις γλωσσολογικής γνώσης που εφαρμόζονται σκόπιμα (Gombert, 1992). Για τη διαφοροποίηση του βαθμού συνειδητότητας του ατόμου ως προς τη φύση ενός μεταγλωσσικού έργου χρησιμοποιείται ο όρος «επιγλωσσική» όταν πρόκειται για σαφή, έκδηλη και σταθερή γνώση της μεταγλωσσικής δραστηριότητας (Gombert, 1992). Η ποιοτική αυτή διαφοροποίηση οδηγεί σε δυο επίπεδα φωνολογικής επίγνωσης: το επιγλωσσικό επίπεδο που αναφέρεται στην οργάνωση της φωνολογικής δομής της γλώσσας η οποία όμως είναι ακόμα ασαφής, και στο μεταγλωσσικό που αναφέρεται στην οργάνωση της

φωνολογικής δομής της γλώσσας η οποία όμως είναι σαφής και τα στοιχεία της μπορούν να αναλυθούν (Πόρποδας, 2002).

Σύμφωνα με την παραπάνω κατηγοριοποίηση τα κριτήρια αξιολόγησης του ΜέταΦΩΝ τεστ είναι δυνατόν να ομαδοποιηθούν σε κριτήρια αξιολόγησης επιγλωσσικού και μεταγλωσσικού επιπέδου.

Στο επιγλωσσικό επίπεδο εντάσσονται κριτήρια εντοπισμού φωνολογικών τεμαχίων. Πρόκειται για έργα επισήμανσης στα οποία το παιδί καλείται να αναγνωρίσει ένα συγκεκριμένο φωνολογικό τεμάχιο που είτε εμπεριέχεται σε μια λέξη είτε το εντοπίζει συγκρίνοντας λέξεις μεταξύ τους. Όσα από τα κριτήρια του τεστ απαιτούν κάποιο είδος επισήμανσης συνοδεύονται από εικόνες για να διευκολυνθεί η μνήμη εργασίας. Τα κριτήρια εντοπισμού έχουν διαφορετικό βαθμό δυσκολίας και επιμερίζονται σε υποομάδες όπως περιγράφονται παρακάτω. (Τα αρχικά σε παρένθεση υποδεικνύουν σε ποιες θέσεις της λέξης βρίσκεται το φωνολογικό τεμάχιο για το συγκεκριμένο κριτήριο αξιολόγησης.)

- ☑ Κριτήριο εντοπισμού με ένδειξη φωνολογικού τεμαχίου (ΑΣ, ΤΑ, ΑΦ) (Yopp,1988). Σε αυτό το κριτήριο το παιδί καλείται να εντοπίσει την λέξη που ξεκινά και τελειώνει στη συλλαβή ή στο αρχικό φώνημα που λέει ο εξεταστής. (Πχ. μουστάκι: λάμπα , τακούνι, μπότα. Ποια λέξε αρχίζει από μου-;).
- ☑ Κριτήριο εντοπισμού με ένδειξη φωνολογικού τεμαχίου και λέξη στόχο (ΑΣ, ΤΣ, ΑΦ) (Dominguez,1996). Το παιδί πρέπει να εντοπίσει ποια από τις τρεις λέξεις που θα του αναφέρει ο εξεταστής έχει την ίδια αρχική ή τελική συλλαβή ή αρχικό φώνημα με τη λέξη στόχο. Πχ: (καρέκλα: καλύβα, τραπέζι, ζακέτα). (Δείχνοντας την καρέκλα). (Αυτή η λέξη αρχίζει από κα- Ποια άλλη λέξη αρχίζει από κα-).
- ☑ Κριτήριο εντοπισμού χωρίς ένδειξη φωνολογικού τεμαχίου με λέξη στόχο (P, ΑΣ, ΤΑ, ΑΦ) (Stanovich et al., 1984). Το παιδί πρέπει να εντοπίσει ποια από τις τρεις λέξεις έχει την ίδια ρίμα ή την ίδια αρχική ή την ίδια τελική συλλαβή ή το ίδιο αρχικό φώνημα με τη λέξη-στόχο χωρίς να το εντοπίσθαινει ο εξεταστής. Πχ. (Εδώ είναι μια σκάλα. Θα πω τρεις λέξεις. Βρες ποια λέξη ακούγεται ίδια στο τέλος με τη σκάλα. Άκου: σκάλα, (παύση) πόρτα, ζώνη, μπάλα.)
- ☑ Κριτήριο απομόνωσης φωνολογικού τεμαχίου (ΑΣ, ΤΣ, ΑΦ) (Lewkowicz, 1980 Lundberg et al., 1980). Το παιδί πρέπει να απομονώσει την αρχική ή την τελική συλλαβή ή το αρχικό φώνημα των λέξεων. Πχ.(θ...ησαυρός. Από ποια φωνούλα αρχίζει;).
- ☑ Κριτήριο απόφασης μέσω σύγκρισης ζευγών (ΑΣ, ΤΣ, ΑΦ) (Lundberg et al., 1980 Stanovich et al., 1984). Το παιδί πρέπει να αποφασίσει για την ομοιότητα ή την διαφορά δύο λέξεων σε επίπεδο αρχικής ή τελικής συλλαβής ή αρχικού φωνήματος. Πχ. (

Θα πω δύο λέξεις και θα βρείς αν τελειώνουν από το ίδιο κομματάκι ή όχι.. Άκουσε προσεκτικά: ρίζα- μπλούζα. Πες τα και εσύ. Τελειώνουν στο ίδιο κομματάκι;)

- ☑ Κριτήριο διάκρισης διαφορετικού (ΑΣ, ΤΣ, ΑΦ) (Lazo et al., 1997 Stanovich et al., 1984). Σε μια σειρά τεσσάρων λέξεων, το παιδί πρέπει να εντοπίσει ποια λέξη δεν ταιριάζει με τις άλλες τρεις, δηλαδή αυτή που δεν αρχίζει από ή δεν τελειώνει στην ίδια συλλαβή ή δεν αρχίζει από το ίδιο φώνημα όπως οι υπόλοιπες. Πχ. σουβλάκι, σανίδα, σιντριβάνι, καλάμι. Αυτές οι λέξεις είναι μια παρεούλα, αρχίζουν από την ίδια φωνούλα εκτός από μια. Βρες, ποια δεν αρχίζει από την ίδια φωνούλα;)
- ☑ Κριτήρια εύρεσης λέξεων:
  - Σε δίστιχα (P) (Bradley, 1980). Το παιδί καλείται να βρει τη λέξη που συμπληρώνει ένα δίστιχο. Πχ.
(Πω, πω! Έσπασε η κούπα
Φέρε γρήγορα τη.....)
  - Με ανάκληση λεξιλογίου (P, ΑΣ, ΑΦ) (Dominguez, 1996 Stanovich et al., 1984). Σε αυτό το κριτήριο παρουσιάζεται μια λέξη στόχος-στόχος και επισημαίνεται το φωνολογικό τεμάχιο προφορικά. Το παιδί πρέπει να παράγει λέξεις με συγκεκριμένο φωνολογικό κριτήριο, δηλαδή να βρεί λέξεις που τελειώνουν στην ίδια ρίμα. Πχ. σε /'eli/ όπως κουνέλι, βαρέλι κ.λπ., που αρχίζουν από την ίδια συλλαβή, π.χ από /si/ όπως σημαία, σύκο κ.λπ., ή που αρχίζουν από το ίδιο φώνημα π.χ. από /t/ όπως τηγάνι, Τάσος, τρένο, κ.λπ.

Στο μεταγλωσσικό επίπεδο εντάσσονται κριτήρια αξιολόγησης που απαιτούν σύνθετη γνωστική λειτουργία και πολύπλοκη επεξεργασία για να διεκπεραιωθεί το μεταφωνολογικό έργο. Προϋποθέτουν επίσης συγκράτηση των φωνολογικών τεμαχίων στη μνήμη (Adams 1990, Yopp 1988) προκειμένου να γίνει η επεξεργασία που ζητείται. Για τη διευκόλυνση του μνημονικού φορτίου οι συλλαβές ή τα φωνήματα οπτικοποιούνται με μετακινούμενα καρτελάκια.

- ☑ Κριτήριο συγκεκριμένου (Lewkowicz, 1980 Lundberg et al., 1980). Το παιδί πρέπει να συνθέσει αρχικά τη λέξη αφού πρώτα ακούσει μεμονωμένα την αλληλουχία των συλλαβών ή των φωνημάτων της λέξης, π.χ. κα-πε-λο/ καπέλο, ε-χ-ω/έχω.
- ☑ Κριτήριο κατάτμησης (Lundberg et al., 1980 Stanovich et al., 1984 Yopp, 1988). Το παιδί πρέπει να αναλύσει τη λέξη χωρίζοντάς τη σε συλλαβές ή φωνήματα αφού αρχικά την ακούσει από τον εξεταστή. Παράδειγμα: μήλο/μη-λο, μπάλα/μπ-ά-λα.
- ☑ Κριτήρια χειρισμού φωνολογικών τεμαχίων:
  - Προσθήκη (ΑΣ, ΑΦ) (Dominguez, 1996). Το παιδί πρέπει να προσθέσει μια συλλαβή ή ένα φώνημα, το οποίο δίνεται από τον εξεταστή ,

ώστε να δημιουργήσει μια καινούργια λέξη. Παράδειγμα: φέτα/κουφέτα, ένα/πένα.

- Απαλοιφή (ΑΣ, ΑΦ) (Lundberg et al., 1980 Stanovich et al., 1984). Το παιδί πρέπει να αφαιρέσει μια συλλαβή ή ένα φώνημα το οποίο δίνεται από τον εξεταστή με σκοπό να δημιουργήσει μια νέα λέξη. Παράδειγμα: καμήλα/μήλα, βίδα/είδα.
- Αντικατάσταση (ΑΣ). (Lewkowicz, 1980 Stanovich et al., 1984). Το παιδί πρέπει να αντικαταστήσει μια συλλαβή με κάποια άλλη, η οποία δίνεται από τον εξεταστή, ώστε να δημιουργήσει μια νέα λέξη. Παράδειγμα: μοκέτα/ρακέτα.

Από τα τρία κριτήρια χειρισμού που περιλαμβάνονται στο τεστ προκύπτουν πραγματικές λέξεις.

Στόχος του τεστ είναι να αξιολογηθεί αμιγώς η φωνολογική επίγνωση αποφεύγοντας, κατά το δυνατόν, τη διαμεσολάβηση άλλων σύμφυτων παραγόντων, κυρίως μνημονικών και σημασιολογικών. Πριν ξεκινήσει η κάθε κλίμακα τα παιδιά ευαισθητοποιούνται στο φωνολογικό τεμάχιο που θα ακολουθήσει. Για την ευαισθητοποίηση στο ρίμα τα παιδιά καλούνται να συμπληρώσουν τις ομοιοκαταληξίες σε ένα τραγούδι (Bradley, 1980). Για την ευαισθητοποίηση στη συλλαβή και το φώνημα δημιουργήθηκαν καρτέλες που περιλαμβάνουν δραστηριότητες επισήμανσης και αναγνώρισης.

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΈταΦΩΝ ΤΕΣΤ

Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω το ΜέταΦΩΝ τεστ (τεστ Μεταφωνολογικής Ανάπτυξης και Αναγνωστικής Ετοιμότητας ως προς την φωνολογική επίγνωση) η δημιουργία του είχε σκοπο την ύπαρξη σταθμισμένων κριτηρίων αξιολόγησης μεταφωνολογικών δεξιοτήτων στην ελληνική γλώσσα. Το ΜέταΦΩΝ αξιολογεί μια μονόσημη παραγοντικά αλλά' πολυεπίπεδη γλωσσολογικά, ικανότητα που είναι απαραίτητα συνδεδεμένη με την επίδοση στα πρώτα στάδια εκμάθησης της ανάγνωσης και της γραφής. Ταυτόχρονα είναι ένα διαγνωστικό εργαλείο που ενσωματώνει μια επίσης σταθμισμένη ανιχνευτική δοκιμασία. Προορισμός αυτού του σταθμισμένου εργαλείου είναι η πρόληψη, προκειμένου να αξιολογηθούν παιδιά που εμφανίζουν δυσκολία στον γραπτό λόγο στο σχολικό πλαίσιο, εξ αιτίας συγκαλυμμένων ή έκδηλων γλωσσικών διαταραχών, ανωριμότητας ή καθυστέρησης με στόχο την πρόωμη παρέμβαση και την έγκαιρη κλινική αντιμετώπιση.

Το Μέταφων τεστ χωρίζεται σε δυο κατηγορίες:

- Η πρώτη κατηγορία αποτελείται από 37 κριτήρια αξιολόγησης και προορίζεται για ηλικίες 3;10 -6;6 ετών. Αυτή η κατηγορία των κριτηρίων αξιολόγησης έχει διαγνωστικό χαρακτήρα (Αναπτυξιακό ΜέταΦΩΝ τεστ) (ΠΛΗΡΗΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗ).
- Η δεύτερη κατηγορία αποτελείται από 15 κριτήρια αξιολόγησης και προορίζεται για ηλικίες 5;0-7;0 ετών. Αυτή η κατηγορία των κριτηρίων αξιολόγησης έχει ανιχνευτικό χαρακτήρα (Ανιχνευτικό ΜέταΦΩΝ τεστ) (ΒΡΑΧΕΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗ).

Και για τις δυο κατηγορίες έχουν χρησιμοποιηθεί ξεχωριστές διαδικασίες στάθμισης και υπάρχει η δυνατότητα επιλογής της ανάλογης κατά περίπτωση χρήσης από τον εξεταστή.

**ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ
ΜέταΦΩΝ ΤΕΣΤ**

(ΠΛΗΡΗΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗ)

Δομή:

Το Αναπτυξιακό ΜέταΦΩΝ τεστ αποτελείται από 37 κριτήρια αξιολόγησης που εκτιμούν το επίπεδο και τον ρυθμό ανάπτυξης της φωνολογικής επίγνωσης στην προσχολική ηλικία από 3 ετών και 10 μηνών έως την ηλικία των 6 ετών και 6 μηνών.

Τα κριτήρια αξιολόγησης αποτελούνται από τρεις κλίμακες του τεστ που αντιστοιχούν σε τρία φωνολογικά επίπεδα τα οποία είναι τα παρακάτω:

- Ρίμα (επίγνωση ρίμας)
- Συλλαβή (συλλαβική επίγνωση)
- Φώνημα (φωνημική επίγνωση)

Τα κριτήρια παρουσιάζονται περιληπτικά παρακάτω με την σειρά χορήγησής τους:

ΚΛΙΜΑΚΑ ΡΙΜΑ

P-ΕΛΛ	Εύρεση λέξεων σε δίστιχα
P-ΕΧΕΛΣ	Εντοπισμός χωρίς ένδειξη με λέξη στόχο
P-ΕΛ /'aci/	Εύρεση λέξεων που τελειώνουν σε /'aci/
P-ΕΛ /'oni/	Εύρεση λέξεων που τελειώνουν σε /'oni/

ΚΛΙΜΑΚΑ ΣΥΛΛΑΒΗ

Σ-Σ	Συγκεράσμος συλλαβών σε λέξεις
Σ-Κ	Κατάτμηση λέξεων σε συλλαβές

ΑΡΧΙΚΗ ΣΥΛΛΑΒΗ - ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ/ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	
ΑΣ-ΕΣΕ	Εντοπισμός με συλλαβική ένδειξη
ΑΣ-ΕΣΕΛΣ	Εντοπισμός με συλλαβική ένδειξη και λέξη στόχο
ΑΣ-Α	Απομόνωση
ΑΣ-ΕΧΣΕΛΣ	Εντοπισμός χωρίς συλλαβική ένδειξη με λέξη στόχο
ΑΣ-ΣΖ	Σύγκριση ζευγών
ΑΣ-ΔΔ	Διάκριση διαφορετικού

ΤΕΛΙΚΗ ΣΥΛΛΑΒΗ- ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ / ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	
ΤΣ-ΕΣΕ	Εντοπισμός με συλλαβική ένδειξη
ΤΣ-ΕΣΕΛΣ	Εντοπισμός με συλλαβική ένδειξη και λέξη στόχο
ΤΣ-Α	Απομόνωση
ΤΣ-ΕΧΣΕΛΣ	Εντοπισμός χωρίς συλλαβική ένδειξη με λέξη στόχο
ΤΣ-ΣΖ	Σύγκριση ζευγών
ΤΣ-ΔΔ	Διάκριση διαφορετικού
ΑΡΧΙΚΗ ΣΥΛΛΑΒΗ- ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ	
ΑΣ-ΕΛ/ka/	Εύρεση λέξεων από /ka/
ΑΣ-ΕΛ/si/	Εύρεση λέξεων από/si/
ΑΣ-ΕΛ/ma/	Εύρεση λέξεων από /ma/

ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΑΡΧΙΚΗΣ ΣΥΛΛΑΒΗΣ	
ΑΣ-Χ-ΠΡ	Προσθήκη
ΑΣ-Χ-ΑΠ	Απαλοιφή
ΑΣ-Χ-ΑΝΤ	Αντικατάσταση

ΚΛΙΜΑΚΑ ΦΩΝΗΜΑ

ΑΡΧΙΚΟ ΦΩΝΗΜΑ- ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ/ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	
ΑΦ-ΕΦΕ	Εντοπισμός με φωνημική ένδειξη
ΑΦ-ΕΦΕΛΣ	Εντοπισμός με φωνημική ένδειξη και λέξη στόχο
ΑΦ-Α	Απομόνωση
ΑΦ-ΕΧΦΕΛΣ	Εντοπισμός χωρίς φωνημική ένδειξη με λέξη στόχο
ΑΦ-ΣΖ	Σύγκριση ζευγών
ΑΦ-ΔΔ	Διάκριση διαφορετικού

ΑΡΧΙΚΟ ΦΩΝΗΜΑ- ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ	
ΑΦ-ΕΛ /f/	Εύρεση λέξεων από εξακολουθητικό φώνημα /f/
ΑΦ-ΕΛ /t/	Εύρεση λέξεων από στιγμιαίο φώνημα/t/
ΑΦ-ΕΛ/l/	Εύρεση λέξεων από υγρό φώνημα/l/

Φ-Σ	Συγκερασμός φωνημάτων σε λέξεις
Φ-Κ	Εύρεση λέξεων σε φωνήματα

ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΑΡΧΙΚΟΥ ΦΩΝΗΜΑΤΟΣ	
ΑΦ-Χ-ΠΡ	Προσθήκη
ΑΦ-Χ-ΑΠ	Απαλοιφή

Τα τρία φωνολογικά επίπεδα περιέχουν κριτήρια αξιολόγησης τόσο επιγλωσσικού επιπέδου (άδηλη γνώση) όσο και μεταγλωσσικού επιπέδου (έκδηλη γνώση). Στα κριτήρια επιγλωσσικού επιπέδου τις λεκτικές οδηγίες του εξεταστή, συνοδεύουν εικόνες που βρίσκονται στο βιβλίο εξέτασης. Στα κριτήρια μεταγλωσσικού επιπέδου τις λεκτικές οδηγίες που δίνονται από τον εξεταστή, συνοδεύουν καρτελάκια που βρίσκονται σε κουτί.

Τα αποτελέσματα της εξέτασης, με τη πλήρη χορήγηση του τεστ, επιδέχονται τέσσερις διαφορετικές επεξεργασίες:

- Διαγνωστική κατηγοριοποίηση της επίδοσης στις Κλίμακες: Ρίμα, Συλλαβή, Φώνημα.
- Διαγνωστική κατηγοριοποίηση του Γενικού Δείκτη Φωνολογικής Επίγνωσης.
- Εξαγωγή Αναπτυξιακών Ηλικιών για Ρίμα, Συλλαβή, Φώνημα.
- Εξαγωγή ενδο – ατομικής επίδοσης στο Αναπτυξιακό προφίλ Φωνολογικής Επίγνωσης.

Εφαρμογές και Αξιοποίηση του Αναπτυξιακού ΜέταΦΩΝ ΤΕΣΤ

Η πλήρης μορφή του τεστ απευθύνεται σε κλάδους που ασχολούνται επαγγελματικά με την πρόληψη, πρόωμη παρέμβαση και θεραπευτική αντιμετώπιση αναγνωστικών δυσκολιών όπως:

- Λογοπεδικοί
- Ειδικοί παιδαγωγοί
- Ψυχολόγοι.

Βέβαια σε κάθε περίπτωση , η πλήρης χορήγηση είναι μια διεξοδική διαγνωστική διαδικασία που αφορά κυρίως επαγγελματίες ψυχικής υγείας αλλά και εκπαιδευτικούς οι οποίοι αναλαμβάνουν την εφαρμογή προγράμματος παρέμβασης στις ειδικές μαθησιακές δυσκολίες. Παιδιά που εμφανίζουν χαμηλή επίδοση στο τεστ υπάρχει κίνδυνος εκδήλωσης ειδικών δυσκολιών που αφορούν την γραφή και την ανάγνωση. Αρκετές φορές παιδιά που έχουν διαγνωστεί με << Μαθησιακές Δυσκολίες- Δυσλεξία>> φαίνεται να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στον προφορικό λόγο που μεταφέρονται και εκδηλώνονται και στον γραπτό λόγο. Το τεστ απευθύνεται

σε παιδιά, τα οποία ανεξαρτήτως διάγνωσης, παρουσιάζουν δυσκολίες στο σύστημα επεξεργασίας λεκτικών πληροφοριών, ακουστικής διάκρισης ήχων ομιλίας, ελλείματα στη φωνολογική μνήμη και διαταραχές στην επεξεργασία φωνητικού προγραμματισμού σε επίπεδο αναπαραστάσεων και δυσκολίες άρθρωσης. Ένας μεγάλος πλυθυσμός στον οποίο χορηγείται το παρόν τεστ είναι μια μεγάλη ομάδα μαθητών, στην τυπική εκπαίδευση, της οποίας οι μαθησιακές δυσκολίες είναι γλωσσικής αιτιοπαθογένειας. Στον παιδικό πλυθυσμό τέτοιες διαγνωστικές κατηγορίες είναι: η ειδική γλωσσική διαταραχή ή δυσφασία, ή Ειδική Αναπτυξιακή Διαταραχή του λόγου (ICD-10), η φωνολογική διαταραχή, η καθυστέρηση λόγου, ή λεκτική δυσπραξία, η ακουστική αγνωσία και η βαρηκοΐα. Συχνά η διάγνωση της δυσλεξίας ή της μαθησιακής δυσκολίας υπογραμμίζει μια φωνολογική ή ειδική γλωσσική διαταραχή.

Οι ενέργειες πρόληψης και οι δυνατότητες παρέμβασης κατά τη προσχολική ηλικία διευκολύνονται στο έπακρο με το αναπτυξιακό ΜεταΦΩΝ τεστ. Και αυτό γιατί οι δυνατότητες επεξεργασίας των αποτελεσμάτων, ανταποκρίνονται τόσο στις διατομικές όσο και στις ενδοατομικές απαιτήσεις αξιολόγησης.

Περιορισμοί του Αναπτυξιακού ΜέταΦΩΝ τεστ

Οι περιορισμοί του Αναπτυξιακού ΜέταΦΩΝ τεστ είναι: η εκτός χρονολογικών ηλικιών χορήγηση του τεστ για διαγνωστικούς σκοπούς δεν ενδείκνυται. Συμβουλευτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί η έννοια της αναπτυξιακής ηλικίας για ένα και μόνο έτος πάνω από το διάστημα δεδομένων του δείγματος στάθμισης. Δηλαδή να χορηγηθεί η πλήρης μορφή του τεστ σε παιδιά μεγαλύτερα των 6;6 ετών, να βαθμολογηθούν και να εκτιμηθεί μόνο η αναπτυξιακή τους ηλικία. Η αναπτυξιακή ηλικία που θα προκύψει δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί διαγνωστικά. Η μόνη επιτρεπτή χρήση του για τις ηλικίες εκτός διαστημάτων του δείγματος στάθμισης είναι συμβουλευτική για τον κλινικό που καλείται να θέσει στόχους θεραπευτικού προγράμματος αντιμετώπισης. Αφορά αποκλειστικά κλινική διευκόλυνση και τα αποτελέσματα της εξέτασης δε δημοσιοποιούνται, δε ανακοινώνονται και δεν οδηγούν σε κρίσεις, εκτιμήσεις ούτε συμπεράσματα για το μέγεθος της απόκλισης ή ανεπάρκειας που εμφανίζει το περιστατικό μεγαλύτερης χρονολογικής ηλικίας από αυτήν που έδωσε τα δεδομένα της στάθμισης. Για παιδιά μικρότερης χρονολογικής ηλικίας των 3;10 ετών δεν επιτρέπεται η χορήγηση ούτε για γενική, ενδεικτική πληροφόρηση του κλινικού.

2.2.2 ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΝΙΧΝΕΥΤΙΚΟΥ ΜέταΦΩΝ ΤΕΣΤ

(ΒΡΑΧΕΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗ)

Δομή:

Το ανιχνευτικό ΜέταΦΩΝ τεστ αποτελείται από 15 κριτήρια αξιολόγησης τα οποία έχουν επιλεγεί ώστε να καλύπτουν, μερικώς αλλά επαρκώς, τα τρία γλωσσολογικά επίπεδα τα οποία είναι: Ρίμας, Συλλαβής και Φωνήματος.

Συνοπτικά παρουσιάζονται τα κριτήρια με την σειρά χορήγησής τους:

ΚΛΙΜΑΚΑ ΡΙΜΑ

P-EXE	Εντοπισμός χωρίς ένδειξη με λέξη στόχο
--------------	--

ΚΛΙΜΑΚΑ ΣΥΛΛΑΒΗ

ΑΡΧΙΚΗ ΣΥΛΛΑΒΗ- ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ/ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	
ΑΣ-ΕΣΕΛΣ	Εντοπισμός με συλλαβική ένδειξη και λέξη στόχο
ΑΣ-ΕΧΣΕΛΣ	Εντοπισμός χωρίς συλλαβική ένδειξη με λέξη στόχο
ΑΣ-ΔΔ	Διάκριση διαφορετικού

ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΑΡΧΙΚΗΣ ΣΥΛΛΑΒΗΣ	
ΑΣ-Χ-ΠΡ	Προσθήκη
ΑΣ-Χ-ΑΠ	Απαλοιφή
ΑΣ-Χ-ΑΝΤ	Αντικατάσταση

ΚΛΙΜΑΚΑ ΦΩΝΗΜΑ

ΑΡΧΙΚΟ ΦΩΝΗΜΑ	
ΑΦ-ΕΦΕ	Εντοπισμός με φωνημική ένδειξη
ΑΦ-ΕΦΕΛΣ	Εντοπισμός με φωνημική ένδειξη και λέξη στόχο
ΑΦ-Α	Απομόνωση
ΑΦ-ΕΧΦΕΛΣ	Εντοπισμός χωρίς φωνημική ένδειξη

	με λέξη στόχο
ΑΦ-ΔΔ	Διάκριση διαφορετικού

Φ-Κ	Κατάτμηση λέξεων σε φωνήματα
------------	------------------------------

ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΑΡΧΙΚΟΥ ΦΩΝΗΜΑΤΟΣ	
ΑΦ-Χ-ΠΡ	Προσθήκη
ΑΦ-Χ-ΑΠ	Απαλοιφή

ΣΗΜΕΙΩΝΕΤΑΙ ΟΤΙ ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΡΑΧΕΙΑΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΔΗΛΩΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΑ ΑΡΧΙΚΑ (ΑΝ) ΠΟΥ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΑΝΙΝΕΥΣΗ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ.

Εφαρμογές και Αξιοποίηση του Ανιχνευτικού ΜέταΦΩΝ τεστ

Ο ανιχνευτικός χαρακτήρας της σταθμισμένης βραχείας χορήγησης του τεστ το καθιστά ένα εργαλείο πρόληψης, έγκυρο και αξιόπιστο για να εντοπίσει παιδιά με αναγνωστικές δυσκολίες σε δυο βαθμίδες:

- Την βαθμίδα του νηπιαγωγείου όπου η χορήγηση του Ανιχνευτικού ΜέταΦΩΝ τεστ γίνεται σε ηλικίες 5 έως 6 ετών και 6 μηνών. Στην βαθμίδα του νηπιαγωγείου έχει σχεδόν ολοκληρωθεί η φωνολογική ανάπτυξη και βαθμιαία προχωρά με ταχύ ρυθμό ή μεταφωνολογική ανάπτυξη. Γι' αυτό το λόγο θεωρείται απαραίτητο ένα σταθμισμένο εργαλείο Ανιχνευτικής Αναγνωστικής Ετοιμότητας ως προς την Φωνολογική επίγνωση να υπάρχει στα χέρια του ειδικού για να μπορέσει να εντοπίσει παιδιά προσχολικής ηλικίας που έχουν πιθανότητες να εμφανίσουν ειδικές διαταραχές στο γραπτό λόγο. Πρέπει να σημειωθεί πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος της πρώιμης ανιχνευσης σε αυτή τη βαθμίδα. Η κατάλληλη διαχείριση του περιστατικού, μέσα από την προβλεπόμενη διαδικασία παραπομπής, θα δρομολογήσει το θεραπευτικό πρόγραμμα στην κατεύθυνση αναδόμησης του φωνολογικού συστήματος του παιδιού και θα ενισχύσει τη μεταφωνολογική του ανάπτυξη.
- Την βαθμίδα του δημοτικού όπου η χορήγηση του Ανιχνευτικού ΜέταΦΩΝ τεστ γίνεται σε παιδιά που φοιτούν στην Α' τάξη που βρίσκονται ηλικιακά μεταξύ 6;0 και 7;0 ετών. Τα παιδιά κατά την διάρκεια της φοίτησής του στην πρώτη τάξη του δημοτικού διδάσκονται συστηματικά την γραφοφωνημική αντιστοίχιση μέσω της ανάλυσης και σύνθεσης των λέξεων για να γράψουν και να

διαβάσουν σε ένα αλφαβητικό σύστημα. Η αξιολόγηση που αφορά των ρυθμό μεταφωνολογικής ανάπτυξης στην πρώτη δημοτικού βρίσκεται στον πυρήνα της διαδικασίας αποκωδικοποίησης και συνιστά το προσφορότερο μέσο για την αποφυγή εκδήλωσης μαθησιακών δυσκολιών γλωσσικής βάσης. Το όφελος του έγκαιρου εντοπισμού σ' αυτή την περίπτωση συνίσταται στην αποφυγή εδραίωσης ειδικής αναγνωστικής διαταραχής και των συνοδών δευτερογενών συμπτωμάτων των μαθησιακών διαταραχών. Η προκριματική αξιολόγηση φωνολογικής επίγνωσης στην Α' δημοτικού είναι καθοριστική. Ανεπάρκεια σ' ένα από τα πιο σημαντικά προαπαιτούμενα της αναγνωστικής ικανότητας σημαίνει αδυναμίες στην ανάγνωση και κατά συνέπεια δυσκολίες πρόσβασης στην πλειονότητα των γνωστικών αντικειμένων της σχολικής μάθησης, μιας και κυρίαρχο όχημα προσέγγισης της μαθησιακής δυσκολίας στο παρόν εκπαιδευτικό σύστημα είναι η γλώσσα.

Περιορισμοί του Ανιχνευτικού ΜέταΦΩΝ τεστ

Ο εξεταστής με την επεξεργασία των αποτελεσμάτων από τη χορήγηση του Ανιχνευτικού, δεν μπορεί να αποφανθεί με ένα διχοτομικό ΝΑΙ / ΟΧΙ για την απόφαση φοίτησης ή μη του παιδιού στην Α' δημοτικού. Το Ανιχνευτικό ΜεταΦΩΝ τεστ απλά εντοπίζει πιθανές δυσκολίες και προτείνει περαιτέρω αξιολόγηση. Η απόφαση για το μέλλον ενός παιδιού απαιτεί εφαρμογή των κανόνων δεοντολογίας αλλά και διεπιστημονική αξιολόγηση, γιατί η φωνολογική επίγνωση είναι μόνο ένας από τους παράγοντες σχολικής ετοιμότητας, αξιολογεί μόνο την αναγνωστική ετοιμότητα. Απαγορεύεται, λοιπόν, οποιαδήποτε άλλο συμπέρασμα πλην της πιθανής δυσκολίας. Επίσης δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση, η παραβίαση των ορίων ηλικίας χορήγησης, κάτω των 5;0 και άνω των 7;0 ετών.

Εξεταστικό Υλικό ΜέταΦΩΝ τεστ

Το υλικό που απαιτείται για την χορήγηση και την βαθμολόγηση του ΜέταΦΩΝ τεστ είναι:

- Οδηγός εξεταστή
- Βιβλίο εξέτασης
- Φυλλάδιο απαντήσεων
- Καρτελάκια από χρωματιστό χαρτόνι μέσα σε κουτί
- Το υλικό φυλάσσεται και μεταφέρεται μέσα σε ένα ειδικό βαλιτσάκι
- Ένα χρονόμετρο ή ένα ρολόι με δείκτη sec το οποίο θα πρέπει να το προμηθευτεί ο ίδιος ο εξεταστής.

Γενικές οδηγίες χορήγησης

Για την πραγματοποίηση της διαδικασίας χορήγησης θα πρέπει ο εξεταστής να πληρεί και να ακολουθεί πιστά τους κανόνες που αφορούν την σωστή χρήση του τεστ. Παρακάτω θα αναλυθούν οι προϋποθέσεις που χρειάζονται ώστε να ξεκινήσει η χορήγηση του ΜέταΦΩΝ τεστ.

Χρονολογικές ηλικίες εφαρμογής του τεστ:

Το τεστ έχει κατασκευαστεί για να χορηγείται ως:

- Αναπτυξιακό ΜέταΦΩΝ τεστ σε παιδιά ηλικίας 3;10-6;6 ετών στην πλήρη χορήγηση.
- Ανιχνευτικό ΜέταΦΩΝ τεστ σε παιδιά ηλικίας 5;0- 7;0 ετών στην βραχεία χορήγηση.

Περιβάλλον εξέτασης:

Πριν ξεκινήσει η αξιολόγηση θα πρέπει να επιλεγεί ο κατάλληλος χώρος και να έχει οργανωθεί για την διαδικασία που θα ακολουθήσει. Ο χώρος θα πρέπει να είναι κατάλληλα διαμορφωμένος έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί με ευκολία η εξέταση που με την σειρά της θα βοηθήσει στην καλύτερη απόδοση του παιδιού. Άκομα θα πρέπει ο χώρος να είναι ήσυχος και όσο τον δυνατόν απομονωμένος από εξωτερικά ερεθίσματα, με επαρκή φωτισμό και καλό αερισμό του δωματίου. Κατά την διάρκεια της αξιολόγησης στην αίθουσα δεν πρέπει να βρίσκονται άλλα άτομα πέρα από τον εξεταστή και το παιδί εκτός και αν ο εξεταστής κρίνει απαραίτητη την παρουσία συνοδού για την καλή λειτουργία της εξέτασης. Στην συγκεκριμένη περίπτωση ο ρόλος του συνοδού θα πρέπει να έχει οριοθετηθεί και προσδιοριστεί ώστε να μην επηρεάζει το παιδί η παρουσία του μέσα στην αίθουσα.

Σημαντικό ρόλο παίζει και η τοποθέτηση των προσώπων (εξεταστής-παιδί). Το παιδί θα πρέπει να κάθεται αντικριστά από τον εξεταστή και στο οπτικό του πεδίο να μην υπάρχουν άλλα ερεθίσματα πλὴν του βιβλίου εξέτασης και του εξεταστή. Η θέση αυτή επιτρέπει στον εξεταστή να παρατηρεί τις αντιδράσεις του παιδιού, ενώ ταυτόχρονα έχει καλύτερη οπτική επαφή ο εξεταστής με τις αναλυτικές οδηγίες που αναγράφονται στην σελίδα μπροστά του. Το τραπέζι θα πρέπει να είναι στο ίδιο ύψος με το παιδί, το οποίο προορίζεται για την τοποθέτηση του βιβλίου εξέτασης καθώς και για το φυλλάδιο απαντήσεων.

Εδραίωση σχέσης εξεταστή με το παιδί:

Η σχέση ανάμεσα στον εξεταστή και στο παιδί παίζει σημαντικό ρόλο. Αν αποκτηθεί εμπιστοσύνη από το παιδί προς τον εξεταστή, η αξιολόγηση θα κυλήσει ομαλά και τα αποτελέσματα θα είναι πιο αξιόπιστα. Στην περίπτωση όμως που αυτή η σχέση δεν εδραιωθεί ανάμεσα στα δύο πρόσωπα θα χρειαστεί να διακοπεί η αξιολόγηση για το λόγο ότι αν το παιδί αρνηθεί να συνεργαστεί τα αποτελέσματα μπορεί να είναι μη αξιόπιστα. Όταν τα δύο πρόσωπα βρίσκονται σε ψυχική ηρεμία τα αποτελέσματα που θα διεξαχθούν θα είναι πιο έγκυρα. Πριν ξεκινήσει η αξιολόγηση ο εξεταστής αφιερώνει χρόνο στο παιδί ώστε να εξοικιωθεί μαζί του. Ο εξεταστής προσεγγίζει το παιδί θετικό και ειλικρινές ενδιαφέρον για να το γνωρίσει. Ακόμα προσπαθεί να δημιουργήσει ευχαριστό και

ασφαλές περιβάλλον ώστε το παιδί να νοιώσει ασφάλεια. Ο εξεταστής κοθ' όλη τη διάρκεια εξέτασης προσπαθεί να διατηρήσει το ενδιαφέρον του παιδιού χωρίς να υπάρξουν στιγμές σύγχυσης και αμηχανίας. Συγκεκριμένα, για να είναι επιτυχές αυτό απαιτείται ο εξεταστής να γνωρίζει τους γενικούς και ειδικούς κανόνες καθώς και πως γίνεται η βαθμολόγηση των κριτηρίων.

Προσόντα εξεταστή - άδεια χορήγησης:

Το ΜέταΦΩΝ τεστ κατασκευάστηκε για να αξιολογεί τις μεταφωνολογικές δεξιότητες που εμφανίζουν τα παιδιά στο νηπιαγωγείο και στην Α' δημοτικού. Το τεστ χρησιμοποιείται από: λογοθεραπευτές, ψυχολόγους, νηπιαγωγούς, δασκάλους, ειδικούς παιδαγωγούς και αναπτυξιολόγους. Με την προϋπόθεση ότι υπάρχει προηγούμενη εμπειρία ή εκπαίδευση πάνω στην χορήγηση, βαθμολόγηση, ανάλυση και ερμηνεία αποτελεσμάτων με άλλα συναφή σταθμισμένα εργαλεία προτού γίνει η χορήγηση, η βαθμολόγηση και ερμηνεία του ΜέταΦΩΝ τεστ. Επιπροσθέτως, χρειάζεται να υπάρχει εμπειρία ή εκπαίδευση στην αξιολόγηση παιδιών αντίστοιχης ηλικίας γλωσσολογικού, πολιτισμικού επιπέδου καθώς και κλινικού ιστορικού παιδιού προς τον εξεταστή. Για την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων απαιτείται κατά την διάρκεια της αξιολόγησης να τηρηθούν οι κανόνες που έχουν θέσει οι ερευνητές. Αυτό σημαίνει ότι οι κάτοχοι του τεστ πρέπει να έχουν παρακολουθήσει ανάλογο σεμινάριο το οποίο φέρει την ονομασία << Εκπαίδευση και χορήγηση του ΜέταΦΩΝ τεστ >>.

Χορήγηση:

Κατά την διάρκεια της χορήγησης επιβάλλεται οι λανθασμένες απαντήσεις να καταγράφονται στο φυλλάδιο απαντήσεων ταυτόχρονα με την διαδικασία αξιολόγησης. Αξίζει να σημειωθεί πως η μαγνητοφώνηση δεν είναι ένα ιδιαίτερα ασφαλές μέσο καταγραφής και δεν επιτρέπεται γιατί στα περισσότερα κριτήρια που περιλαμβάνει το τεστ το παιδί δεν είναι απαραίτητο να απαντήσει λεκτικά αλλά μπορεί να δείξει την απάντηση. Γι' αυτό απαραίτητη κρίνεται η άμεση καταγραφή των λανθασμένων απαντήσεων. Ο εξεταστής μπορεί αν θέλει να χρησιμοποιήσει τις ακόλουθες συντομογραφίες: Δ.Ξ. (δεν ξέρω), Δ.Θ. (δεν θυμάμαι), Δ.Α. (δεν απάντησε).

Διάρκεια χορήγησης:

- ☑ Για την ολοκλήρωση της πλήρους χορήγησης χρειάζονται 2 συνεδρίες που έχουν διάρκεια 1 με 1 ½ ώρα περίπου. Συνήθως το τεστ δίνεται σε 3 έως 5 εικοσάλεπτες συνεδρίες.

- ☑ Για την ολοκλήρωση της βραχείας χορήγησης χρειάζεται 1 συνεδρία που έχει διάρκεια 25' έως 35'. Ο αριθμός των συνεδριών διαμορφώνεται ανάλογα με την ηλικία του παιδιού, την προσοχή και το ενδιαφέρον.

Σειρά χορήγησης:

Στο βιβλίο εξέτασης τα κριτήρια αξιολόγησης παρουσιάζονται με μια συγκεκριμένη διαδοχή. Απαιτείται η τήρηση της σειράς των κριτηρίων. Αυτό αφορά και τις δύο κατηγορίες (βραχεία και πλήρης χορήγηση). Τα κριτήρια είναι κατηγοριοποιημένα αυξάνοντας την δυσκολία για κάθε κλίμακα, η φύση όμως των γλωσσολογικών επιπέδων, δεν επιτρέπει αφενός την αναμιξή τους, αφετέρου ο εσωτερικός βαθμός διαφέρει ανάλογα με την θέση του φωνολογικού τεμαχίου προς αξιολόγηση. Υπάρχει περίπτωση κάποιο κριτήριο να δυσκολεύει το παιδί και οι απαντήσεις που θα δοθούν να είναι λανθασμένες. Βέβαια μπορεί κάποιο κριτήριο μπορεί να είναι εύκολο για την ηλικία του παιδιού και οι απαντήσεις που θα δοθούν να είναι σωστές σε ορισμένα ή σε όλα τα ερωτήματα. Για όλους τους παραπάνω λόγους η χορήγηση θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να πραγματοποιείται στο ακέραιο. Θα πρέπει να τονιστεί ότι αν το παιδί συνεχίσει να δίνει λανθασμένες απαντήσεις σε μια ομάδα κριτηρίων αξιολόγησης η δείχνει να δυσκολεύεται να δώσει απαντήσεις τότε ο εξεταστής συντομεύει την διαδικασία στο συγκεκριμένο κριτήριο.

Διαλείμματα/ διακοπές:

- ☑ Ο εξεταστής κατά την διάρκεια της αξιολόγησης παρατηρεί το παιδί α έχει αρχίσει να κουράζεται. Σε περίπτωση που συμβαίνει κάτι τέτοιο η διαδικασία διακόπτεται. Καλό είναι να ολοκληρώνεται μια κλίμακα ή ένα υποσύνολο κλίμακας. Στην περίπτωση που θα γίνει διακοπή της συνεδρίας θα πρέπει να γίνει επανάληψη του κριτηρίου από την αρχή στην επόμενη συνεδρία.
- ☑ Το κριτήριο αξιολόγησης της τελικής και της αρχικής συλλαβής θα πρέπει να πραγματοποιούνται σε διαφορετικές συνεδρίες. Η κλίμακα του φωνήματος πρέπει να γίνεται σε ξεχωριστή συνεδρία.
- ☑ Οι ερευνητές που κατασκεύασαν το παρόν τεστ προτείνουν τον παρακάτω τρόπο χορήγησης των κλιμάκων με τα επιμέρους κριτήρια αξιολόγησης:

1η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Ρίμα: καρτέλα ευαισθητοποίησης (P-ΕΛΔ, P-ΕΧΕΛΣ, P-ΕΛ)

Συλλαβή: (Σ-Σ, Σ-Κ) ,

Καρτέλες ευαισθητοποίησης,

Υποσύνολο Συλλαβής: Εντοπισμός/ Αναγνώριση Αρχικής Συλλαβής:

ΑΣ-ΕΣΕ, ΑΣ-ΕΣΕΛΣ, ΑΣ-Α, ΑΣ-ΕΧΣΕΛΣ, ΑΣ-ΣΖ και ΑΣ-ΔΔ.

Υποσύνολο Συλλαβής: Εύρεση Λέξεων Αρχικής Συλλαβής: ΑΣ-ΕΛ

2η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Συλλαβή: Υποσύνολο Συλλαβής: Εντοπισμός/ Αναγνώριση Τελικής Συλλαβής:

ΤΣ-ΕΣΕ, ΤΑ-ΕΣΕΛΣ, ΤΣ-Α, ΤΣ- ΕΧΣΕΛΣ, ΤΣ-ΣΖ και ΤΣ- ΔΔ.

Υποσύνολο Συλλαβής: Χειρισμός Αρχικής Συλλαβής: ΑΣ-Χ

3η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Φώνημα: Καρτέλες Ευαισθητοποίησης,

Υποσύνολο Φωνήματος: Εντοπισμός/ Αναγνώριση Αρχικού Φωνήματος:

ΑΦ-ΕΦΕ, ΑΦ-ΕΦΕΛΣ, ΑΦ-Α, ΑΦ-ΕΧΦΕΛΣ, ΑΦ-ΣΖ, ΑΦ-ΔΔ.

Υποσύνολο Φωνήματος: Εύρεση Λέξεων Αρχικού Φωνήματος:

ΑΦ-ΕΛ, Φ-Σ, Φ-Κ,

Υποσύνολο Φωνήματος: Χειρισμός Αρχικού Φωνήματος: ΑΦ-Χ.

Καρτέλες ευαισθητοποίησης:

Στην αρχή κάθε κλίμακας υπάρχουν οι << Καρτέλες Ευαισθητοποίησης>>. Σκοπός τους είναι να βοηθήσουν το παιδί να εξοικειωθεί με το φωνολογικό τεμάχιο των κριτηρίων που αξιολογούνται. Επιπροσθέτως, βοηθούν το παιδί να εξοικειωθεί και με τις δραστηριότητες οι οποίες αξιολογούνται. Τον ίδιο σημαντικό ρόλο αποτελούν και τα παραδείγματα. Εντωμεταξύ κατά τη διάρκεια της χορήγησης ο εξεταστής ενθαρρύνει το παιδί, του δίνει χρόνο και το βοηθά να κατανοήσει τη συστηματική σειρά των ενεργειών που θα καταλήξουν στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Ακόμη και αν το παιδί δώσει σωστή απάντηση ο εξεταστής επιβεβαιώνει και επεξηγεί την απάντηση για να βεβαιωθεί ότι έχει κατανοηθεί από το παιδί η διαδικασία και η απάντηση που δόθηκε δεν ήταν τυχαία. Οι καρτέλες ευαισθητοποίησης και τα παραδείγματα δεν βαθμολογούνται.

Κριτήρια αξιολόγησης:

- Στα κριτήρια αξιολόγησης που εμφανίζονται εικόνες ο εξεταστής απαιτείται να τις κατανομάσει προτού θέσει το ερώτημα στο παιδί.
- Το παιδί έχει τη δυνατότητα να πει ή να δείξει την απάντηση. Στο βιβλίο εξέτασης στις λεκτικές οδηγίες η αρχή της ερώτησης είναι <<βρες...>> και όχι <<πες>>.
- Όταν ο εξεταστής διατυπώνει την ερώτηση και ονομάζει τις λέξεις δεν απομονώνει αλλά ούτε τονίζει τη γλωσσολογική μονάδα προς αξιολόγηση (ρίμα- συλλαβή- φώνημα). Διότι αυτή η πράξη θεωρείται

βοήθεια και δίδεται μόνο στις καρτέλες ευαισθητοποίησης και στα παραδείγματα όπως αναφέρεται και στις αναλυτικές οδηγίες.

- ☑ Στα κριτήρια αξιολόγησης τα ερωτήματα βαθμολογούνται και χορηγούνται χωρίς βοήθεια και επεξηγήσεις.
- ☑ Δεν πρέπει ο εξεταστής να αναφέρει το οριστικό ή το αόριστο άρθρο μπροστά από τις λέξεις ή το φωνολογικό τεμάχιο που εξετάζεται στο ερώτημα. Λόγου χάρη: ο εξεταστής δεν λέει << βγάζω το /za/ από την λέξη <<ζακέτα>> και << βάζω το /lu/ αλλά ο εξεταστής λέει <<βγάζω το /za/ και βάζω το το /lu/.

Επιλεκτική χορήγηση:

Σε ορισμένες περιπτώσεις χρειάζεται να πραγματοποιηθεί η επιλεκτική χορήγηση. Η επιλογή των κριτηρίων γίνεται με γνώμονα τις ανάγκες επαναξιολόγησης και του περιστατικού. Μετά την πλήρη χορήγηση και αφού έχει προηγηθεί κάποιο πρόγραμμα αντιμετώπισης για τουλάχιστον ένα εξάμηνο. Στην επιλεκτική χορήγηση το παιδί καλείται να επανεξεταστεί σε κριτήρια ή υποσύνολα κριτηρίων για να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης σε τομείς που είχαν συμπεριληφθεί στο ατομικό πρόγραμμα του παιδιού.

Επαναλήψεις:

Επιτρέπεται μια επανάληψη εφόσον το παιδί δεν ακούσει την αρχική οδηγία. Για παράδειγμα: μίλησε ταυτόχρονα με τον εξεταστή.

Διασαφήνιση:

Σε όσα κριτήρια αξιολόγησης υπάρχουν εικόνες η σωστή απάντηση είναι μια (1). Σε περίπτωση που το παιδί δώσει δύο (2) ή και περισσότερες απαντήσεις σε ένα ερώτημα τότε ο εξεταστής ρωτάει το παιδί επιβεβαιώνοντας την απάντηση του. Μπορεί να χρησιμοποιήσει τα παρακάτω ερωτήματα: << Ποια είναι σωστή;>>, << Δείξε μόνο μια>> ή << Ποιο από τα δύο διαλέγεις;>>. Δεν επαναλαμβάνεται η οδηγία.

Συγκέντρωση/ προσοχή:

- ☑ Όταν ξεκινάει ένα νέο κριτήριο το παιδί πρέπει να ενημερωθεί λέγοντας του ο εξεταστής << Τώρα θα κάνουμε κάτι άλλο..., διαφορετικό.. καινούργιο>>.
- ☑ Για να βεβαιωθεί ότι το παιδί προσέχει ο εξεταστής του λέει << Άκουσε!>>, << έτοιμος/η;>> << ξεκινάμε!>>. Το παιδί ενθαρρύνεται στο να κοιτάει και να περιμένει να ακούσει τον εξεταστή.
- ☑ Κατά την διάρκεια της εξέτασης τηρείται ένας σταθερός ρυθμός όσο αφορά την χορήγηση των ερωτήσεων στις οδηγίες ώστε να διατηρηθεί το ενδιαφέρον του παιδιού. Αν όμως το παιδί δείξει να κουράζεται, να αγχώνεται ή να πλήττει αν θελήσει ο εξεταστής μπορεί να διακόψει τη χορήγηση του τεστ κάνοντας ένα μικρό διάλειμμα, μιλώντας με το παιδί προσφέροντας του νερό και επιτρέποντας του να κινηθεί στο χώρο που διεξάγεται η εξέταση. Αν ο εξεταστής κρίνει απαραίτητη την διακοπή της συνεδρίας σταματάει και συνεχίζει την επόμενη φορά.
- ☑ Τέλος αν το παιδί δώσει την απάντηση είτε είναι σωστή είτε είναι λάθος πριν ολοκληρωθεί η εκφώνηση της ερώτησης, ο εξεταστής σταματά λέγοντας στο παιδί << άκουσε προσεκτικά τις λέξεις....>>.

Ενίσχυση:

Αξιοσημείωτο είναι κατά την διάρκεια της εξέτασης το παιδί επαινείται για την προσπάθεια που καταβάλει και όχι για τις σωστές απαντήσεις. Οι απαντήσεις του παιδιού δεν σχολιάζονται. Το παιδί επιβραβεύεται στο τέλος κάθε κριτηρίου αξιολόγησης και όχι συνέχεια. Ο εξεταστής δεν αλλάζει τον τόνο της φωνής του ανάλογα με το αν απάντησε σωστά η λάθος . Ανεξάρτητα από την επίδοσή του, ο εξεταστής λέει <<ωραία>>, <<πολύ καλά>> , << μπράβο>>.

Ειδικές Οδηγίες Χορήγησης:

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στα κριτήρια αξιολόγησης του ΜέταΦΩΝ τεστ και ορίζει κανόνες βαθμολόγησης. Παρακάτω θα επισημανθούν ορισμένα βασικά σημεία που επιβάλλεται να γνωρίζει ο εξεταστής πριν την χορήγηση.

- Οι λεκτικές οδηγίες αναλύονται στο βιβλίο εξέτασης τυπωμένες με χρώμα μπλε.
- Το παιδί κάθεται απέναντι από τον εξεταστή κατά τη διάρκεια της χορήγησης. Για να μπορεί να διαβάσει και να κατανοήσει ο εξεταστής τις λεκτικές οδηγίες που βρίσκονται στο βιβλίο εξέτασης. Το παιδί έχει μπροστά του τις εικόνες και ο εξεταστής τις οδηγίες.
- Ο εξεταστής είναι υποχρεωμένος να κατανομάσει τις εικόνες.
- Το παιδί έχει την επιλογή να απαντήσει είτε λεκτικά είτε δείχνοντας την απάντηση. Στην περίπτωση που η απάντηση που θα δοθεί θα είναι λεκτική θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν φωνολογικά λάθη είτε όχι, ώστε να βαθμολογήσει ο εξεταστής σωστά.
- Στην περίπτωση που δεν εικόνες το παιδί κοιτά την λευκή σελίδα ώστε να μπορεί να οριοθετηθεί ο χώρος που μετακινούνται τα καρτελάκια
- Καρτελάκια οπτικοποίησης του φωνολογικού τεμαχίου έχουν τα κριτήρια:
  - 1) Συγκερασμός συλλαβών σε λέξη.
  - 2) Χειρισμός: προσθήκη, απαλοιφή, αντικατάσταση αρχικής συλλαβής.
  - 3) Συγκερασμός φωνημάτων σε λέξη.
  - 4) Κατάτμηση λέξης σε φωνήματα.
  - 5) Χειρισμός: προσθήκη και απαλοιφή αρχικού φωνήματος.
- Τα παραδείγματα και οι καρτέλες ευαισθητοποίησης δεν βαθμολογούνται.
- Στις καρτέλες ευαισθητοποίησης και στα παραδείγματα δίνονται όλες οι βοήθειες που υπάρχουν στις αναλυτικές οδηγίες στο βιβλίο του εξεταστή. Ο εξεταστής επαναλαμβάνει το παράδειγμα που δίνεται πριν να ξεκινήσει το κριτήριο που βαθμολογείται, επεξηγεί και βοηθά το παιδί να κατανοήσει το μεταφωνολογικό έργο κάθε κριτηρίου αξιολόγησης.
- Στα ερωτήματα των κριτηρίων ο εξεταστής δεν βοηθά το παιδί.

- Ο εξεταστής θα παρατηρήσει ότι κάποιες φορές εμφανίζονται φωνολογικά τεμάχια μέσα σε πλάγιες γραμμές . πρόκειται για φωνημική μεταγραφή σε περιπτώσεις διαφορετικής ορθογραφίας.

Λόγου χάρη: παγώνει / παγόني , κοινή ρίμα /'oni/. Η φωνημική καταγραφή βασίζεται στο Διεθνές Φωνητικό Αλφάβητο (I.P.A= International Phonetic Alphabet, Πετρούνιας, 2002).

ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗ:

Οδηγίες για τη συμπλήρωση του φυλλαδίου απαντήσεων:

Το φυλλάδιο απαντήσεων είναι σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι εύκολη η χορήγηση, η βαθμολόγηση και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων του τεστ. Τα φύλλα καταγραφής αποτελούνται από 8 σελίδες στις οποίες γράφονται οι απαραίτητες πληροφορίες της εξέτασης. Προτού ξεκινήσει η διαδικασία της αξιολόγησης, στην αρχική σελίδα του φυλλαδίου απαντήσεων υπάρχει ένας πίνακας που αναφέρει πληροφορίες για το παιδί. Σε αυτό τον πίνακα ο εξεταστής καταγράφει τα ατομικά στοιχεία και πληροφορίες που αφορούν το ιστορικό του παιδιού. Στον ίδιο χώρο υπάρχει η δυνατότητα συμπλήρωσης τυχόν παρατηρήσεων από τον εξεταστή. Πρόσθετα στην πρώτη σελίδα όπου αναφέρθηκε παραπάνω υπάρχει ένας ακόμη πίνακας που καταγράφεται η ημερομηνία εξέτασης και η ημερομηνία γέννησης. Με αυτές τις δυο ημερομηνίες υπολογίζεται και στρογγυλοποιείται η χρονολογική ηλικία του παιδιού. Ακόμη υπάρχει ο <<Συγκεντρωτικός Πίνακας Βαθμολογίας Κλιμάκων>>, <<ο Πίνακας Γενικού Δείκτη Φωνολογικής Επίγνωσης>> και το << Διαγνωστικό Διάγραμμα Φωνολογικής Επίγνωσης. Στην δεύτερη σελίδα υπάρχουν πέντε (5) πίνακες Αναπτυξιακού Προφίλ Φωνολογικής Επίγνωσης ένας για κάθε ηλικιακή ομάδα. Στις σελίδες τρία (3) έως επτά (7) καταγράφονται οι απαντήσεις και οι αρχικοί βαθμοί των κριτηρίων αξιολόγησης για κάθε κλίμακα. Σημαντικό ρόλο όπως αναφέρθηκε και παραπάνω παίζουν οι οδηγίες που αφορούν την συμπλήρωση του φυλλαδίου απαντήσεων οι οποίες πρέπει να τηρούνται πιστά. Για την σωστή συμπλήρωση του φυλλαδίου ο εξεταστής θα πρέπει:

- Να διαβάσει τις οδηγίες που δίνονται και να ανατρέχει σε αυτές όποτε χρειάζεται ωστέ να λύσει τυχόν δικές του απορίες.

- Να καταγράφει τις απαντήσεις όπως ακριβώς τις δίνει το παιδί ώστε να μπορεί να βαθμολογήσει αλλά και να επαληθεύσει οποιαδήποτε στιγμή θελήσει το αποτέλεσμα.
- Να κάνει με ιδιαίτερη προσοχή τις αριθμητικές πράξεις όπως την πρόσθεση των Αρχικών Βαθμών στα κριτήρια αξιολόγησης αλλά και στα υπόσυνολα των ομαδοποιημένων κριτηρίων που είναι γραμμένα σε κύκλο.
- Να αθροίζει με ιδιαίτερη τους Αρχικούς Βαθμούς των κριτηρίων αξιολόγησης που χρειάζονται για την εξαγωγή του ενδοατομικού διαγράμματος στο Αναπτυξιακού Προφίλ Φωνολογικής Επίγνωσης.
- Με μεγάλη προσοχή να μεταφέρει τα σύνολα είτε στο συγκεντρωτικό πίνακα βαθμολογίας κλιμάκων είτε στον κατάλληλο πίνακα του Αναπτυξιακού Προφίλ.
- Να σιγουρευτεί ότι χρησιμοποιεί τους κατάλληλους πίνακες μετατροπής Αρχικών Βαθμών σε Τυπικούς Βαθμούς.

Στην τελευταία σελίδα του φυλλαδίου απαντήσεων αφιερώνεται η βαθμολόγηση της βραχείας χορήγησης, η οποία έχει τίτλο Φύλλο Καταγραφής Αποτελεσμάτων. Στη βραχεία χορήγηση πραγματοποιήθηκε ξεχωριστή στάθμιση. Η βραχεία χορήγηση έχει διαφορετικούς τυπικούς βαθμούς από την πλήρη χορήγηση.

Υπολογισμός χρονολογικής ηλικίας:

Ο υπολογισμός της χρονολογικής ηλικίας είναι αριθμητική πράξη. Πολλές φορές ο υπολογισμός της χρονολογικής ηλικίας γίνεται λανθασμένα γι' αυτό και χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή. Η αριθμητική πράξη που γίνεται είναι η αφαίρεση. Αφαιρείται η ημερομηνία γέννησης του παιδιού από την ημερομηνία που πραγματοποιήθηκε η εξέταση. Υπάρχουν βέβαια και περιπτώσεις όπου ο εξεταστής κατά την αφαίρεση “δανείζετε” ένα (1) μήνα και τον στρογγυλοποιεί στις 30 ημέρες ή να “δανειστεί” ένα (1) έτος και να το στρογγυλοποιήσει σε δώδεκα (12) μήνες. Οπότε όταν ο εξεταστής:

- Δανείζετε μήνα προσθέτει 30 στις ημέρες.
- Δανείζετε έτος προσθέτει 12 στους μήνες.

Η ηλικία του παιδιού στρογγυλοποιείτε στην προηγούμενη ή στην επόμενη ηλικιακή ομάδα. Το παιδί που ηλικιακά βρίσκεται στο όριο για να ενταχθεί σε ηλικιακή ομάδα και βρίσκεται στο πρώτο 15νθήμερο του μήνα τότε εντάσσεται στην προηγούμενη ηλικιακή ομάδα ενώ αν βρίσκεται στο δεύτερο 15νθήμερο εντάσσεται στην επόμενη.

Καταγραφή των απαντήσεων και υπολογισμός των αρχικών βαθμών των κριτηρίων αξιολόγησης:

Τα 37 κριτήρια αξιολόγησης με την σειρά την οποία χορηγούνται βρίσκονται στις σελίδες 3-7. Η σωστή απάντηση δεν είναι απαραίτητο να καταγράφεται. Δίπλα στο ερώτημα ο εξεταστής κυκλώνει 1 ή 0 ανάλογα την απάντηση που δόθηκε από το παιδί. Το άθροισμα των σωστών απαντήσεων αναγράφεται στην στήλη των Αρχικών Βαθμών. Ο αριθμός που θα προκύψει δηλώνει την επίδοση που έκανε το παιδί στο συγκεκριμένο κριτήριο. Στα κριτήρια Αξιολόγησης Εύρεσης Λέξεων ο αριθμός των απαντήσεων είναι «ανοιχτός». Ο εξεταστής αφού γράψει τις απαντήσεις που έδωσε το παιδί αθροίζει το σύνολο των σωστών λέξεων και το σημειώνει στο κουτί που γράφει Σύνολο Σωστών Απαντήσεων. Για την ευκολία του εξεταστή σε ένα κύκλο εμφανίζεται το άθροισμα των ομαδοποιημένων κριτηρίων αξιολόγησης που χρησιμεύουν για την βαθμολόγηση του αναπτυξιακού προφίλ. Στο παραλληλόγραμμο κουτί που εμφανίζεται στο τέλος κάθε στήλης Αρχικών Βαθμών γίνεται η μετατροπή των αθροισμάτων των κλιμάκων: Ρίμα - Συλλαβή - Φώνημα από Αρχικούς σε Τυπικούς Βαθμούς.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ:

(ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΜΕΤΑΦΩΝ ΤΕΣΤ)

Υπολογισμός αρχικών βαθμών των κλιμάκων: ρίμα - συλλαβή – φώνημα:

Οι Αρχικοί Βαθμοί των κλιμάκων Ρίμα - Συλλαβή – Φώνημα προκύπτουν από το άθροισμα των κριτηρίων Αξιολόγησης που υπάρχουν σε κάθε μια από αυτές. Τα αθροίσματα των Αρχικών Βαθμών μεταφέρονται στον Συγκεντρωτικό Πίνακα Βαθμολογίας Κλιμάκων στην στήλη Αρχικών Βαθμών που υπάρχει στην πρώτη σελίδα του Φυλλαδίου Απαντήσεων.

Μετατροπή αρχικών βαθμών σε τυπικούς βαθμούς:

Οι Αρχικοί Βαθμοί που καταχωρήθηκαν πρέπει να μετατραπούν σε Τυπικούς Βαθμούς. Οι Τυπικοί Βαθμοί είναι προϊόν στάθμισης. Η διαδικασία αυτή είναι απαραίτητη γιατί επιτρέπει να γίνει εκτίμηση της επίδοσης του παιδιού σε κοινή μετρική κλίμακα. Η χρονολογική ηλικία παίζει σημαντικό ρόλο για την μετατροπή των Αρχικών Βαθμών σε Τυπικούς. Το Αναπτυξιακό ΜέταΦΩΝ τεστ χορηγείται σε ηλικίες 3;10 έως 6;6 ετών. Το ηλικιακό αυτό εύρος κατανέμεται σε 5 ηλικιακές ομάδες. Οπότε η χρονολογική ηλικία του παιδιού σε έτη, μήνες και ημέρες καθορίζει ποιο τμήμα από τον πίνακα Α του παραρτήματος 1 θα χρησιμοποιηθεί. Κάθε τμήμα του πίνακα περιέχει τη μετατροπή των Αρχικών Βαθμών σε Τυπικούς Βαθμούς για την αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκει το παιδί.

Διαδικασία:

Ο εξεταστής διαλέγει τον πίνακα που αντιστοιχεί στην ηλικιακή ομάδα του παιδιού. Έπειτα πηγαίνει κάθετα στην στήλη των Αρχικών Βαθμών για κάθε κλίμακα μέχρι να εντοπίσει τον αντίστοιχο Τυπικό Βαθμό. Ο Τυπικός Βαθμός που θα επιλεγεί καταχωρείται στην αντίστοιχη στήλη που λέει «Τυπικοί Βαθμοί» που βρίσκονται στο «Συγκεντρωτικό Πίνακα» στο φυλλάδιο απαντήσεων. Η ίδια διαδικασία γίνεται και για τις τρεις (3) κλίμακες.

Υπολογισμός γενικού δείκτη φωνολογικής επίγνωσης:

Για διαγνωστικούς αλλά και για θεραπευτικούς σκοπούς είναι αναγκαίο να γνωρίζει ο εξεταστής αν υπάρχει ή δεν υπάρχει απόκλιση των ατομικών δεξιοτήτων φωνολογικής επίγνωσης όπως μετρώνται από το τεστ. Γι'αυτό είναι απαραίτητο να ενισχυθεί το κριτήριο αναφοράς της συνολικής επίδοσης του παιδιού, η οποία εκφράζεται από το άθροισμα των Τυπικών Βαθμών των κλιμάκων: Ρίμα – Συλλαβή – Φώνημα. Το άθροισμα των Τυπικών Βαθμών μετατρέπεται σε τυπικό βαθμό για την γενική επίδοση του παιδιού στις δεξιότητες φωνολογικής επίγνωσης. Ο εξεταστής έχει την δυνατότητα να αποτιμήσει τη θέση – απόκλιση του παιδιού με ένα γενικό δείκτη φωνολογικής επίγνωσης. Η γενική φωνολογική επίγνωση είναι ένας ψυχομετρικός δείκτης που εκφράζει τις δεξιότητες φωνολογικής επίγνωσης του παιδιού συνολικά. Συγκροτείται από το άθροισμα των Τυπικών Βαθμών των κλιμάκων του τεστ.

Διαδικασία:

Ο εξεταστής για να υπολογίσει τον Γενικό Δείκτη Φωνολογικής Επίγνωσης αρχικά προσθέτει τον Αρχικό Βαθμό της Ρίμας με τον Αρχικό Βαθμό της Συλλαβής και τον Αρχικό Βαθμό του Φωνήματος. Στη συνέχεια γράφει το αποτέλεσμα στο κουτί που λέει: « Άθροισμα Τυπικών Βαθμών Κλιμάκων των : Ρίμα - Συλλαβή - Φώνημα» το οποίο βρλίσκεται στον πίνακα του « Γενικού Δείκτη Φωνολογικής Επίγνωσης». Έπειτα το άθροισμα των Τυπικών Βαθμών σε Τυπικό Βαθμό Γενικού Δείκτη Φωνολογικής Επίγνωσης. Τέλος μεταφέρει τον Τυπικό Βαθμό Γενικού Δείκτη Φωνολογικής Επίγνωσης στο αντίστοιχο κουτί.

Συμπλήρωση διαγνωστικού διαγράμματος φωνολογικής επίγνωσης:

Στο διαγνωστικό διάγραμμα φαίνονται οπτικοποιημένα τα αριθμητικά αποτελέσματα του τεστ. Είναι εύκολος και γρήγορος τρόπος για να διαπιστωσει ο εξεταστής σε ποια διαγνωστική κατηγορία βρίσκεται το παιδί. Τα ποσοστά αυτά αναγράφονται στο διάγραμμα που αναφέρονται στη συχνότητα που απαντάται η επίδοση του παιδιού στο γενικό πληθυσμό.

Διαδικασία:

Ο εξεταστής αφού κοιτάζει το « Συγκεντρωτικό Πίνακα Βαθμολογίας Κλιμάκων» βρίσκει τον Τυπικό Βαθμό για κάθε κλίμακα. Έπειτα εντοπίζει στο διάγραμμα την κουκίδα που αντιστοιχεί ο Τυπικός Βαθμός για κάθε κλίμακα και ενώνει τα σημεία με μια γραμμή. Τέλος εντοπίζει την κουκίδα που αντιστοιχεί στον Τυπικό Βαθμό του Γενικού Δείκτη Φωνολογικής Επίγνωσης και την κυκλώνει.

Υπολογισμός αναπτυξιακής ηλικίας:

Το παρόν τεστ δίνει πληροφορίες σχετικά με τις αναπτυξιακές ηλικίες των κλιμάκων: Ρίμα - Συλλαβή – Φώνημα. Η αναπτυξιακή ηλικία είναι η αναπτυξιακή κανονικότητα και προκύπτει εντελώς διαφορετικά απ' ότι οι τυπικές κανονικότητες. Αυτό προκύπτει από την καμπύλη της γραμμικής παρεμβολής και αντιπροσωπεύει τη διάμεσο της επίδοσης των διαδοχικών ηλικιακών ομάδων του δείγματος στάθμισης. Υπολογίζεται απευθείας από τον Αρχικό Βαθμό.

Διαδικασία:

Ο εξεταστής πηγαίνει στον πίνακα Γ του παραρτήματος 1 στο οποίο φαίνονται τρεις (3) στήλες μια για κάθε κλίμακα. Στην αριστερή μεριά της στήλης γράφεται ο Αρχικός Βαθμός και στη δεξιά μεριά της στήλης η Αναπτυξιακή ηλικία. Παρόλο που οι Αναπτυξιακές ηλικίες φαίνονται να είναι χρήσιμες για να εκφράσουν το επίπεδο ανάπτυξης του παιδιού ως προς τις επιμέρους Μεταφωνολογικές Δεξιότητες στη Ρίμα – Συλλαβή – Φώνημα έχουν στατιστικούς περιορισμούς.

Περιορισμοί στη χρήση αναπτυξιακής ηλικίας:

- Αν το παιδί είναι κάτω από 3;10 και πάνω από 6;6 στις αναπτυξιακές ηλικίες του τεστ είναι των πόλων του δείγματος και επιβάλλεται να τις λαμβάνονται υπόψη με επιφύλαξη.
- Για διαγνωστικούς σκοπούς, ο μοναδικός αξιόπιστος και ικανός δείκτης για να εκφράσει το ρυθμό ανάπτυξης ενός παιδιού είναι αυτός που έχει προκύψει από τις Τυπικές κανονικότητες. Με βάση λοιπόν, τους τυπικούς βαθμούς για κάθε κλίμακα του τεστ μπορούμε να αποφανθούμε αν το παιδί εμφανίζει απόκλιση σε σχέση με το μέσο όρο επίδοσης της ομάδας συνομηλίκων του.

Αυτό συμβαίνει γιατί:

- ☑ Η αναπτυξιακή ηλικία αντιπροσωπεύει τη σχετική θέση του παιδιού μέσα σε μια ομάδα παιδιών της ίδιας ηλικίας. Μπορούν να διεξαχθούν συμπεράσματα για τη θέση ενός παιδιού χρησιμοποιώντας μόνο τυπικούς βαθμούς ή εκατοστιαίες θέσεις όπως αυτοί προκύπτουν από τους πίνακες του Αναπτυξιακού Προφίλ στο οποίο οι Αρχικοί Βαθμοί μετατρέπονται σε Τυπικούς Βαθμούς.
- ☑ Η αναπτυξιακή ηλικία υπολογίζεται αμέσως από τους Αρχικούς Βαθμούς. Μερικές αλλαγές σε αρχικούς βαθμούς μπορεί να ισοδυναμούν με μεγάλες αλλαγές αναπτυξιακής ηλικίας. Μεγάλη διαφορά υπάρχει ανάμεσα σε χρονολογική και αναπτυξιακή ηλικία που δεν αποτελεί εγγύηση για μεγάλη απόκλιση των δεξιοτήτων του παιδιού από το μέσο όρο της ηλικίας του, καθώς τα διαστήματα των βαθμών που αντιστοιχούν σε γειτονικές ηλικιακές ομάδες αλληλεπικαλύπτονται, άρα είναι ενδεικτικά.
- ☑ Οι αναπτυξιακές ηλικίες που έλαβε ένα παιδί σε διαφορετικές κλίμακες δεν πρέπει να συγκρίνονται μεταξύ τους. Οι εκατοστιαίες θέσεις ενός παιδιού σε διαφορετικές κλίμακες μπορεί να διαφέρουν σημαντικά παρά το γεγονός ότι εκτιμήθηκαν στην ίδια αναπτυξιακή ηλικία.
- ☑ Μια ακραία αναπτυξιακή ηλικία που είναι πολύ μεγαλύτερη ή πολύ μικρότερη χρονολογικής ηλικίας δεν οδηγεί με κανέναν τρόπο στο συμπέρασμα ότι το επίπεδο του παιδιού ταιριάζει με εκείνο της ακραίας ηλικιακής ομάδας. Επιπλέον αναπτυξιακές ηλικίες έξω από ή στα όρια του διαστήματος ηλικιών που μελετήθηκαν θα αναφέρονται/ ανακοινώνονται ως μικρότερες του κατώτερου ηλικιακού ορίου (< 3;10) ή αντίστοιχα μεγαλύτερες του ανώτερου ορίου (> 6;6).

Περιπτώσεις κατάλληλης χρήσης αναπτυξιακής ηλικίας:

- Σημειακή εκτίμηση της αναπτυξιακής ηλικίας μπορεί να δοθεί όταν, αυτή που προκύπτει είναι μέσα στα όρια των ηλικιών 3;10 - 6;6 ετών. Συνάγεται το συμπέρασμα ότι η αναπτυξιακή του ηλικία υπολείπεται της χρονολογικής.
- Για να εκφραστεί το ποσό ανάπτυξης δεξιοτήτων φωνολογικής επίγνωσης πρέπει πρώτα να υπολογιστούν σε αναλογίες της επίδοσης στις κλίμακες σε αντίστοιχες αναπτυξιακές ηλικίες. Με αυτό τον τρόπο γίνεται η εκτίμηση μόνο της απόστασης που έχει το παιδί από την ομάδα των συνομηλίκων του, με την προϋπόθεση ότι η χρονολογική ηλικία είναι στα ηλικιακά διαστήματα του τεστ.
- Οπότε, η αναπτυξιακή ηλικία δίνει μια σχετικά χρήσιμη πληροφορία στον ειδικό για την οργάνωση και την εφαρμογή προγράμματος αντιμετώπισης. Ακόμα προσδιορίζεται το επίπεδο βρίσκεται το παιδί πριν, μετά ή κατά τη διάρκεια της διορθωτικής παρέμβασης. Αν το παιδί εμφανίσει ανεπάρκειες από την βαθμολόγηση που έχει προηγηθεί με τη χρήση τυπικών βαθμών δηλαδή εμφανίζει απόκλιση χαμηλότερη από τη χρονολογική του ηλικία και η επίδοση του χαρακτηρίζεται οριακά ανεπαρκής ή ανεπαρκής τότε και μόνο τότε υπολογίζουμε την αναπτυξιακή ηλικία.

Συμπλήρωση ενδο-ατομικής επίδοσης στο αναπτυξιακό προφίλ φωνολογικής επίγνωσης:

Στη δεύτερη σελίδα του φυλλαδίου απαντήσεων βρίσκονται πέντε (5) πίνακες ένας για κάθε ηλικιακή ομάδα. Κάθε πίνακας μεταφέρει μια διπλή πληροφορία:

- Το βαθμό κατάκτησης δεξιοτήτων φωνολογικής επίγνωσης ανά ηλικιακή ομάδα που παρουσιάζονται με αποχρώσεις του πράσινου.
- Την ενδο-ατομική επίδοση στα κριτήρια αξιολόγησης καλείται να σχεδιάσει ο εξεταστής με μια τεθλασμένη γραμμή.

Για να συμπληρωθεί το αναπτυξιακό προφίλ θα πρέπει η επίδοση να είναι οριακά ανεπαρκής ή ανεπαρκής. Το αποτέλεσμα που προκύπτει από το αναπτυξιακό διάγραμμα. Το αναπτυξιακό προφίλ είναι η βάση για να

σχεδιαστεί ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα αντιμετώπισης σε επίπεδο πρώιμης παρέμβασης, όταν υπάρχει ενδεχόμενο εμφάνισης αναγνωστικών δυσκολιών. Η στοχοθεσία σε ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα αντιμετώπισης θα πρέπει να είναι σύστοιχη με το επίπεδο ωριμότητας και ικανοτήτων του παιδιού. Με τη μορφή διαγράμματος το αναπτυξιακό προφίλ φωνολογικής επίγνωσης δίνει απλά με σαφήνεια την ποσότητα της τηςκλισης των επιδόσεων του παιδιού σε σχέση με τους συνομιλήκους του αλλά και το σημείο εκκίνησης της οποίας διδακτικής ή θεραπευτικής αντιμετώπισης ως προς τη φωνολογική επίγνωση.

Διαδικασία:

Αρχικά ο εξεταστής πηγαίνοντας στις σελίδες 3-8 και κοιτώντας το φυλλάδιο απαντήσεων θα βρεί τους Αρχικούς Βαθμούς οι οποίοι είναι γραμμένοι μέσα σε ένα κύκλο. Αργότερα τους μεταφέρει στο αναπτυξιακό προφίλ φωνολογικής επίγνωσης στην στήλη που γράφει Αρχικός Βαθμός. Στη συνέχεια θα γίνει μετατροπή των Αρχικών Βαθμών σε Τυπικούς πηγαίνοντας στο Παράρτημα 1 στους πίνακες που αναλογούν στην ηλικιακή ομάδα που ανήκει το παιδί και είναι ως εξής:

Πίνακας Δ.1: Ηλικιακή Ομάδα 3;10-4;6
Πίνακας Δ.2: Ηλικιακή Ομάδα 4;7-5;0
Πίνακας Δ.3: Ηλικιακή Ομάδα 5;1-5;6
Πίνακας Δ.4: Ηλικιακή Ομάδα 5;7-6;0
Πίνακας Δ.5: Ηλικιακή Ομάδα 6;1-6;6

Οι τυπικοί βαθμοί εμφανίζονται πάνω και οριζόντια του πίνακα, ενώ οι αρχικοί βαθμοί βρίσκονται κάτω και κάθετα κάθε τυπικού βαθμού. Ο εξεταστής ανάλογα με τον τυπικό βαθμό πηγαίνει στον πίνακα και με μεγάλη προσοχή βρίσκει τον αντίστοιχο τυπικό βαθμό. Στο αναπτυξιακό προφίλ της κατάλληλης ηλικίας ο εξεταστής κυκλώνει την κουκίδα που αντιστοιχεί στο σημείο όπου συναντιούνται ο τυπικός και ο αρχικός βαθμός. Η ίδια διαδικασία επαναλαμβάνεται για κάθε κριτήριο αξιολόγησης κλιμάκων μεμονωμένο η ομαδοποιημένο. Για να ολοκληρωθεί ο πίνακας διπλής εισόδου ενώνει τα 12 σημεία των κουκίδων που έχει κυκλώσει με μια γραμμή.

Ερμηνεία ενδο-ατομικού διαγράμματος στο αναπτυξιακό προφίλ:

Από την ένωση των 12 κουκίδων θα δημιουργηθεί ένα διάγραμμα. Αυτό το διάγραμμα δείχνει την ενδο-ατομική επίδοση του παιδιού σε σχέση με τις επιδόσεις των συνομηλίκων του. Οι αποχρώσεις του προφίλ συμβολίζουν ανάλογα με την ένταση τους το βαθμό δυσκολίας της δεξιότητας για κάθε ηλικιακή ομάδα. Οπότε:

- Η πιο σκούρα απόχρωση σηματοδοτεί μη κατακτημένη δεξιότητα, με ποσοστό μικρότερο ή ίσο του 25% επί του πληθυσμού.
- Η μεσαία απόχρωση σηματοδοτεί κατακτημένη δεξιότητα, με ποσοστό 26% έως 74% επί του πληθυσμού.
- Η ανοιχτή απόχρωση σηματοδοτεί εμπεδωμένη δεξιότητα σε ποσοστό ίσο ή πάνω από 75% επί του πληθυσμού.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ ΒΡΑΧΕΙΑΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

(ΑΝΙΧΝΕΥΤΙΚΟ ΜέταΦΩΝ ΤΕΣΤ)

Η βραχεία χορήγηση έχει το ίδιο περιεχόμενο κριτηρίων αξιολόγησης της πλήρους μορφής. Τα κριτήρια αξιολόγησης όπως έχει προαναφερθεί αποτελείται από 15 κριτήρια αξιολόγησης. Για την διευκόλυνση του εξεταστή στο φυλλάδιο των απαντήσεων εμφανίζεται με την ένδειξη [AN]. Αρχικά ο εξεταστής κατευθύνεται στον πίνακα και βρίσκει τους αρχικούς βαθμούς από κάθε κριτήριο αξιολόγησης και ύστερα τους μεταφέρει στον συγκεντρωτικό πίνακα βαθμολόγησης κριτηρίων αξιολόγησης. Στην συνέχεια αθροίζει τους αρχικούς βαθμούς και σημειώνει τα αποτελέσματα στο κουτί που φέρει την ονομασία Συνολικός Βαθμός Αναγνωστικής Ετοιμότητας. Αργότερα, στο ίδιο φύλλο εντοπίζει το κουτί όπου αντιστοιχεί στην βαθμολογία για την συγκεκριμένη βαθμίδα όπου φοιτά το παιδί. Ο Συνολικός Βαθμός Αναγνωστικής Ετοιμότητας έχει αρχικό βαθμό από 0 έως 67. Στο φύλλο όπου καταγράφονται τα αποτελέσματα υπάρχουν 2 ράβδοι με διαφορετικό χρώμα μια για κάθε βαθμίδα. Ο εξεταστής σημειώνει ένα στο κουτί όπου αντιστοιχεί στο Συνολικό Βαθμό Αναγνωστικής Ετοιμότητας πάνω στην αντίστοιχη ράβδο. Για την ευκολία του εξεταστή και για συντομία μπορεί να σημειώσει απευθείας το άθροισμα πάνω στην ράβδο που βρίσκονται τυπωμένοι οι Αρχικοί Βαθμοί.

**ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗΣ
ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΠΙΓΝΩΣΗ:**

Το χρώμα το οποίο αντιστοιχεί σε κάθε ράβδο κατηγοριοποιεί το προφίλ του παιδιού ως εξής:

- ☑ Το **πράσινο** προφίλ φυσιολογική επίδοση. Τυπικοί βαθμοί 5 έως 9.
- ☑ Το **πορτοκαλί** προφίλ οριακά επαρκή επίδοση. Τυπικός βαθμός 4. Στην περίπτωση που το παιδί βρίσκεται στην συγκεκριμένη κατηγορία επαναλαμβάνεται η χορήγηση σε διάστημα τριών μηνών. Αν πάλι το τεστ χορηγηθεί και το παιδί συνεχίσει να βρίσκεται για 2η συνεχή φορά στην ίδια κατηγορία τότε θα ξεκινήσουν ενέργειες οι οποίες προβλέπονται για την κατηγορία που κατατάσσεται το κόκκινο προφίλ.
- ☑ Το **κόκκινο** προφίλ ανεπαρκή επίδοση. Τυπικοί βαθμοί από το 1 έως το 3. Αν το παιδί βρεθεί σε αυτή την κατηγορία χρειάζεται περαιτέρω αξιολόγηση από το λογοθεραπευτική ή ψυχολόγο ή ωτορινολαρυγγολόγο ή κάποιον άλλο ειδικό ανάλογα με την κρίση του εξεταστή.

Περιορισμοί στη χρήση:

Η βραχεία χορήγηση έχει χαρακτήρα ανιχνευτικής αναγνωστικής ετοιμότητας. Δεν επιτρέπεται, σε καμία περίπτωση η παραβίαση των ορίων ηλικίας χορήγησης κάτω των 5;0 και άνω των 7;0 ετών.

Στάθμιση:

Η καλλιέργεια της ικανότητας ανάλυσης του προφορικού λόγου κατά τη προσχολική ηλικία λειτουργεί ως καθοριστικός παράγοντας πρόληψης ειδικών μαθησιακών διαταραχών στο γραπτό λόγο, αλλά και ισχυρός παράγοντας πρόγνωσης της μετέπειτα αναγνωστικής επίδοσης. Το Τεστ Μεταφωνολογικής Ανάπτυξης και Αναγνωστικής Ετοιμότητας – ΜέταΦΩΝ έρχεται να καλύψει ένα κενό σε επίπεδο αξιολόγησης κατά τις μεταβατικές ηλικίες από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό.

Έρευνα:

Το τεστ στηρίχθηκε στα αποτελέσματα της έρευνας με τίτλο: «Από το προφορικό στο γραπτό λόγο- έρευνα για την ανάπτυξη της φωνολογικής ενημερότητας» που σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από την Επιτροπή Έρευνας του Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών. .

Η παρούσα έρευνα, στοχεύει:

- στην κατασκευή μιας αναπτυξιακής κλίμακας δεξιοτήτων φωνολογικής ενημερότητας
- στο σχεδιασμό ενός διαβαθμισμένου προγράμματος δραστηριοτήτων για τη διευκόλυνση της κατάκτησης της ανάγνωσης και της γραφής
- στη στάθμιση δοκιμασίας για την αξιολόγηση της αναγνωστικής ετοιμότητας ως προς τη φωνολογική ενημερότητα σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Οι στόχοι τέθηκαν ιεραρχικά, επιλέχθηκε δηλαδή, να γίνει πρώτα μια εκτεταμένη σύγχρονη έρευνα τα αποτελέσματα της οποίας

- Θα μας έδιναν πληροφορίες για το εξελικτικό προφίλ της φωνολογικής ενημερότητας στα ελληνικά
- Θα αποσαφήνιζαν τη διαβάθμιση των δυσκολιών ως προς τα γνωστικά προαπαιτούμενα των δραστηριοτήτων σε επιγλωσσικό και μεταφωνολογικό επίπεδο.

- Θα διευκρίνιζαν ποια από τα κριτήρια αξιολόγησης της φωνολογικής ενημερότητας είναι αυτά που αποτελούν πραγματικό προαναγνωστικό παράγοντα για την επιτυχή μάθηση της ανάγνωσης.

Μέθοδος

Συμμετέχοντες:

Το δείγμα περιελάμβανε 379 παιδιά προσχολικής ηλικίας, από τα οποία 190 ήταν κορίτσια και 189 αγόρια. Το δείγμα χωρίστηκε σε πέντε ηλικιακές ομάδες:

- 1η Η.Ο. με 77 παιδιά, 3;10 – 4; 6 ετών
- 2η Η.Ο. με 79 παιδιά, 4;7 – 5 ετών
- 3η Η.Ο. με 76 παιδιά 5;1 – 5;6 ετών
- 4η Η.Ο. με 71 παιδιά 5;7 – 6 ετών
- 5η Η.Ο. με 76 παιδιά 6;1 – 6;6 ετών.

Όλα τα υποκείμενα της έρευνας είχαν μητρική γλώσσα την ελληνική και κανένα δεν παρουσίαζε αισθητηριακές διαταραχές (οπτικές ή ακουστικές). Όλα τα παιδιά που αξιολογήθηκαν παρακολουθούσαν σε κανονικά δημόσια νηπιαγωγεία και κανένα δε γνώριζε ανάγνωση και γραφή.

Οι περιοχές που επιλέχθηκαν για να γίνει η δειγματοληψία ήταν 26 περιοχές της Αττικής και οι οποίες μας προτάθηκαν από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία γιατί ο πληθυσμός τους περιελάμβανε αντιπροσωπευτικά δείγματα από όλη την κοινωνικοπολιτισμική και οικονομική διαστρωμάτωση στην Ελλάδα.

Τα υποκείμενα της έρευνας αξιολογήθηκαν σε 3 – 5 συνεδρίες, ανάλογα με την ηλικία. η διάρκεια της κάθε συνεδρίας κυμαινόταν από 20' - 40' λεπτά ανάλογα επίσης με την ηλικία των παιδιών. Η χορήγηση έγινε από 12 λογοπεδικούς μέλη του Π.Σ.Λ., από 2 μεταπτυχιακούς φοιτητές στη γλωσσολογία και από 4 μεταπτυχιακούς φοιτητές στην ειδική αγωγή. Όλοι εκπαιδεύτηκαν στη χορήγηση της δοκιμασίας από την Ο.Ε. του Π.Σ.Λ, σε τρία ημερήσια σεμινάρια θεωρητικού και εργαστηριακού περιεχομένου.

Σχεδιασμός:

Η δοκιμασία ανάπτυξης φωνολογικής ενημερότητας αποτελείται από 37 υποδοκιμασίες δομημένες στα 3 γλωσσολογικά επίπεδα: Ρίμα – Συλλαβή – Φώνημα. Τα στοιχεία που λήφθηκαν υπόψη για την κατασκευή των υποδοκιμασιών είναι τα παρακάτω:

- I. Τύπος υποδοκιμασιών / κριτήρια αξιολόγησης
- Το γλωσσολογικό επίπεδο της ρίμας περιλαμβάνει 4 κριτήρια
    - Εύρεση λέξεων που ομοιοκαταληκτούν σε δίστιχα.
    - Δύο υποδοκιμασίες εύρεσης και παραγωγής λέξεων που ομοιοκαταληκτούν από τις οποίες στη μία το εξαρτημένο μόρφημα είναι φορέας υποκοριστικής σημασίας και στην άλλη γραμματικής σημασίας.
    - Εντοπισμός / αναγνώριση ομοιοκαταληξίας με μια λέξη στόχο και τη μέθοδο της πολλαπλής επιλογής.
  - Το γλωσσολογικό επίπεδο της συλλαβής περιλαμβάνει 20 υποδοκιμασίες κατά νεμημένες με τα εξής κριτήρια αξιολόγησης:
    - Κριτήριο συλλαβικής κατάτμησης με διαβαθμισμένη δυσκολία στη φωνοτακτική δομή των λέξεων.
    - Κριτήριο εντοπισμού / αναγνώρισης συλλαβής με ή χωρίς συλλαβική ένδειξη, με ή χωρίς λέξη στόχο, με ή χωρίς σημασιολογικό περισπαστή.
    - Κριτήριο απόφασης για ομοιότητα ή διαφορά, μέσω της σύγκρισης ζευγών.
    - Κριτήριο απομόνωσης φωνολογικού τμήματος μιας λέξης με εκφώνηση του τμήματος από το παιδί.
    - Κριτήριο διάκρισης διαφορετικού (oddity tasks) με επιλογή του ανόμοιου.
    - Κριτήριο εύρεσης / παραγωγής λέξεων σε τρεις υποδοκιμασίες ανάλογα με τη συχνότητα που απαντάται η αρχική συλλαβή στην ελληνική γλώσσα.
    - Κριτήριο σύνθεσης / συγκερασμού συλλαβών σε λέξη.
    - Κριτήριο χειρισμού συλλαβής με απαλοιφή, προσθήκη και αντικατάσταση συλλαβής.
  - Το γλωσσολογικό επίπεδο του φωνήματος περιλαμβάνει 13 υποδοκιμασίες με τα ίδια κριτήρια που περιλαμβάνει αυτό της συλλαβής με εξαίρεση το χειρισμό που περιλαμβάνει απαλοιφή και προσθήκη φωνήματος.
- II. Δεύτερο στοιχείο που λήφθηκε υπόψη κατά τη κατασκευή της δοκιμασίας ήταν η θέση που καταλαμβάνει η γλωσσολογική μονάδα προς επεξεργασία μέσα στη λέξη.
- Στην αρχή της λέξης αξιολογούνται η συλλαβή και το φώνημα.
  - Στο τέλος της λέξης αξιολογούνται η συλλαβή και η ομοιοκαταληξία.
- III. Τρίτο στοιχείο ήταν τα χαρακτηριστικά της μονάδας προς την ανάλυση.
- Σε σχέση με του τύπο της ρίμας η δοκιμασία περιλαμβάνει
    - Διαφορετική αρχή λέξης με περισσότερα από ένα φωνήματα π.χ. ποτάμι – καλάμι

- Όλα τα φωνήματα μιας λέξης περιέχονται στην άλλη π.χ. ράβει – καράβι.
- Ελάχιστα ζεύγη π.χ. πόδι – ρόδι
- Ίδιος συνδυασμός φωνημάτων αλλά στην αρχή αντί για ένα φώνημα υπάρχει σύμπλεγμα συμφώνων π.χ. μάτι – πλάτη.
- Σε σχέση με τη δομή της συλλαβής η δοκιμασία περιλαμβάνει Φ, ΣΦ, ΣΣΦ σε δισύλλαβες και τρισύλλαβες λέξεις σε όλες τις υποδοκιμασίες με εξαίρεση αυτές της κατάτμησης και του συγκερασμού που περιέχουν επίσης συλλαβική δομή ΣΦΣ και πολυσύλλαβες λέξεις.
- Σε σχέση με τον τύπο του φωνήματος αξιολογούνται:
  - Ως προς τον τρόπο: έρρινα, στιγμιαία, και εξακολουθητική
  - Ως προς της φωνής: άηχα και ηχηρά

IV. Κατά την επιλογή του λεξιλογίου που απαρτίζει τη δοκιμασία μεριμνήσαμε ώστε:

- Να μην υπάρχει φωνολογικός περισπαστής, δηλαδή, τα φωνήματα προς επεξεργασία να έχουν ένα μόνο κοινό διακριτικό χαρακτηριστικό
- Το λεξιλόγιο να είναι οικείο στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας και οι λέξεις που προκύπτουν στις υποδοκιμασίες του χειρισμού να είναι πραγματικές λέξεις.
- Το λεξιλόγιο να είναι εύκολα απεικονίσιμο, χωρίς δεύτερες σημασίες ή συνώνυμα.

Κατά τη χορήγηση της δοκιμασίας δίνονται τρεις διαφορετικές βοήθειες ή διευκολύνσεις, κοινές για όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από την επίδοσή τους:

A). Η γενικευμένη χρήση εικόνων στη δοκιμασία κρίθηκε αναγκαία για να διευκολύνει τη μνήμη εργασίας.

B). Στις υποδοκιμασίες του χειρισμού η λέξη οπτικοποιείται με καρτελάκια – παζλ τα οποία τα παιδιά μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν

Γ) κατά τη χορήγηση της δοκιμασίας και πριν από κάθε γλωσσολογικό επίπεδο γίνεται εξοικείωση των παιδιών στη μονάδα την οποία θα κληθούν να αξιολογηθούν. Για την ομοιοκαταληξία η ευαισθητοποίηση γίνεται με τρία τραγούδια ή ποιήματα, ανάλογα με το τι γνωρίζει το κάθε παιδί. Για τη συλλαβή και το φώνημα γίνεται με καρτέλες ευαισθητοποίησης που έχουν σχεδιαστεί για να εισαγάγουν το παιδί στις δραστηριότητες φωνολογικής επίγνωσης. Αποτελούν μια ελάχιστη εξάσκηση πριν τις υποδοκιμασίες και δε βαθμολογούνται.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΤΕΣΤ:

Για την πραγματοποίηση του ερευνητικού μέρους της παρούσας εργασίας, η χορήγηση του ΜέταΦΩΝ τεστ έγινε στα πλαίσια της πρακτικής μου άσκησης στο κέντρο λογοθεραπείας <<ΕΥΜΑΘΕΙΑ>>. Με εξέπληξε η προθυμία των υπεύθυνων αλλά και των γονιών του κέντρου οι οποίοι από την πρώτη στιγμή με βοήθησαν ώστε να υλοποιηθεί το πρακτικό κομμάτι της πτυχιακής μου εργασίας. Μου παρείχαν πληροφορίες που αφορούσαν τα παιδιά που συμμετείχαν στην έρευνα. Τους επεσήμανα το στόχο του τεστ, το οποίο αξιολογεί την αναγνωστική ετοιμότητα ως προς τη φωνολογική επίγνωση και παρέχει τη δυνατότητα έγκαιρου εντοπισμού και πρώιμης παρέμβασης σε παιδιά υψηλού κινδύνου για εκδήλωση μαθησιακών δυσκολιών και το θεώρησαν ως μια επιπλέον βοήθεια για το πολύ σημαντικό έργο που επιτελούν.

Στα παιδιά χορηγήθηκε το Ανιχνευτικό ΜέταΦΩΝ τεστ (βραχεία χορήγηση) γπου αφορά ηλικίες από 5;0 έως 7;0 ετών. Το τεστ χορηγήθηκε σε 1 αγόρι και 1 κορίτσι ίδιας ηλικίας. Τα παιδιά παρουσίαζαν φωνολογικά ελείμματα στο λόγο τους ενώ ήταν Ελληνικής καταγωγής. Η βραχεία χορήγηση είχε διάρκεια 30' λεπτά και στα δύο παιδιά ενώ η διαδικασία υλοποιήθηκε μέσα σε 1 συνεδρία. Από τις απαντήσεις των παιδιών προκύπτει ότι:

- Ο Α. με ποσοστό 42/67 κατανέμεται στο πράσινο προφίλ για την βαθμίδα του Νηπιαγωγείου. Το παιδί βρίσκεται στο φυσιολογικό επίπεδο.
- Η Α. με ποσοστό 52/67 κατανέμεται στο πορτοκαλί προφίλ για την βαθμίδα της Α' Δημοτικού. Το παιδί βρίσκεται στην οριακή επαρκή επίδοση.

Να σημειωθεί ότι αρχικά υπήρχε δυσκολία ως προς την κατανόηση της δοκιμασίας παρ' όλα αυτά στο τέλος τα παιδιά έφευγαν με ευχάριστα συναισθήματα.

Προϋποθέσεις για την επιλογή των περιστατικών:

Για την υλοποίηση του πρακτικού μέρους της εργασίας έγινε η επιλογή των παιδιών με βάση κάποια χαρακτηριστικά. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι:

- Τα παιδιά να εμφανίζουν φωνολογικά ελλείματα στο λόγο τους.
- Τα παιδιά να είναι Ελληνικής καταγωγής. Δίotti παιδιά δίγλωσσα εμφανίζουν φτωχό λεξιλόγιο. Όποτε δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί το πρακτικό μέρος της εργασίας.

Τόπος και Χρόνος Διεξαγωγής της Έρευνας:

Ο τόπος διεξαγωγής της έρευνας ήταν το κέντρο όπου πραγματοποίησα την πρακτική μου άσκηση. Ο χρόνος διεξαγωγής έγινε στα μέσα του Ιούλιου.

Τρόπος- εργαλεία:

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω το τεστ το οποίο χρησιμοποιήθηκε για το ερευνητικό τεστ ήταν το σταθμισμένο εργαλείο Μεταφωνολογικής Ανάπτυξης και Αναγνωστικής Ετοιμότητας ως προς την Φωνολογική Επίγνωση <<ΜέταΦΩΝ τεστ>>. Τα παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν σε 3 ενότητες. Η κάθε μια ενότητα αποτελούταν από διάφορες δοκιμασίες. Στην αρχή κάθε δοκιμασίας υπήρχε ένα παράδειγμα το οποίο έδινε στα παιδιά πληροφορίες και εξηγήσεις. Καμία άλλη πληροφορία και εξήγηση δεν δινόταν μετά τις πρακτικές δοκιμές. Οι οδηγίες ανάλογα την κάθε δοκιμασία διαφέρουν. Πχ. “Τώρα θα φτιάξουμε ποιηματάκια. Θα λέω εγώ

την αρχή και εσύ θα λες το τέλος’’. Το παιδί πρέπει να συνεχίσει το ποιηματάκι με λέξη η οποία να ομοιοκαταληκτεί όπως:

‘‘Έλα εδώ μικρό παιδάκι

να σου δώσω ένα.....(φιλάκι). ‘‘

Να σημειωθεί ότι οι οδηγίες σε κάθε ενότητα διαφέρουν. Το σύνολο των δοκιμασιών τελειώνει σε 25 έως 35 λεπτά.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ

Περιστατικό 1:

Ο Α. Α. είναι ένα ντροπαλό παιδί ηλικίας 6 ετών και 2 μηνών. Σύμφωνα με το ιστορικό ο Α.Α. είναι μοναχοπαίδι και επαναφοιτεί στο νηπιαγωγείο λόγω μειωμένης συγκέντρωσης και δυσκολιών στην οπτική και ακουστική μνήμη. Η πρόταση της επαναφοίτησης του Α. πραγματοποιήθηκε από το ΚΕΔΔΥ, στο οποίο παραπέμφθηκε μετά από παρότρυνση της νηπιαγωγού του λόγω δυσκολιών στη συμπεριφορά του. Η ομιλία του χαρακτηρίζεται από διαταραχή άρθρωσης φωνολογικού τύπου. Ακόμα ο Αντώνης παρουσιάζει δυσκολίες στη κοινωνική χρήση του λόγου (πραγματολογία). Ακόμη, δείχνει να δυσκολεύεται στην κατανόηση ερωτήσεων. .

Η ημερομηνία αξιολόγησης έγινε στις 10/7/2015. Ο Αντώνης μπήκε στην αίθουσα με καλή διάθεση και κάθισε στο τραπέζι απέναντι από τη θεραπεύτρια, του Στη συνέχεια, δόθηκε η δοκιμασία, η οποία διήρκεσε συνολικά 30 λεπτά. Να σημειωθεί ότι ο Αντώνης παρακολουθούσε ήδη 6 μήνες λογοθεραπευτικό πρόγραμμα με στόχο την αποκατάσταση των φωνολογικών και πραγματολογικών δυσκολιών του. Κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης, συμμετείχε ευχάριστα στις δραστηριότητες χωρίς να δυσανασχετεί. Όπως αναφέρθηκε παρουσιάζει έντονη διάσπαση προσοχής, ωστόσο όταν συγκεντρωνόταν ολοκλήρωνε με επιτυχία την κάθε ενότητα της δοκιμασίας. Ωστόσο, περιστασιακά, κατά την διάρκεια της χορήγησης μιας δραστηριότητας διέκοπτε για να αναφέρει κάτι το οποίο δεν ήταν σχετικό με αυτό που του είχε ζητηθεί. Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τον Αντώνη δίνουν τα εξής αποτελέσματα:

- Δυσκολίες στον τομέα της φωνολογικής ενημερότητας:
- Δυσκολίες στον συνειδητό χειρισμό φωνημάτων για την δημιουργία νέων λέξεων όπως: αλλαγή θέσης φωνημάτων, αντικατάσταση φωνημάτων με άλλα φωνήματα, αφαίρεση φωνημάτων.
- Δυσκολίες στον εντοπισμό φωνολογικής ομοιότητας μεταξύ λέξεων.

Με βάσει τις παραπάνω δυσκολίες δημιουργήθηκε ένα πλάνο θεραπευτικής παρέμβασης και τέθηκαν βραχυπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι στόχοι.

Μακροπρόθεσμος στόχος:

Ανάπτυξη και βελτίωση της φωνολογικής επίγνωσης του προφορικού λόγου (να είναι σε θέση να αναγνωρίζει και να χειρίζεται με ευχέρεια τα δομικά συστατικά των λέξεων του προφορικού λόγου).

Βραχυπρόθεσμος στόχος:

Ασκήσεις φωνολογικής ενημερότητας:

- Συλλαβική και φωνημική σύνθεση.
- Ασκήσεις φωνολογικής ομοιότητας μεταξύ των λέξεων.

Περιστατικό 2:

Η Α. Γ. είναι ένα πολύ γλυκό κορίτσι ηλικίας 6 ετών. Σύμφωνα με το ιστορικό η Α. έχει μια μικρότερη αδερφή ηλικίας 4 ετών. Φοιτεί στην Α' Δημοτικού. Από την γνωμάτευση του ΚΕΔΔΥ, διαπιστώθηκε ότι η Α. εμφανίζει διαταραχές άρθρωσης ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζει έντονη διάσπαση προσοχής. Ακόμη, η Α. εμφανίζει δυσκολίες στην οπτική και ακουστική μνήμη. Η Α. παρακολουθεί 3 μήνες λογοθεραπευτικό πρόγραμμα με στόχο την αποκατάσταση των αρθρωτικών δυσκολιών της, την διατήρηση της συγκέντρωσης της και τέλος την ενίσχυση της οπτικής και ακουστικής μνήμης. (Αυτό πάει εδώ)

Η ημερομηνία χορήγησης της δοκιμασίας Μεταφων τεστ (η βραχεία χορήγηση) έγινε στις 14/7/2015. Συμμετείχε στις δραστηριότητες με μεγάλη ευχαρίστηση ενώ κατά την διάρκεια της συνεδρίας έδειχνε ενθουσιασμένη. Άφου κάθισε στο μικρό τραπέζι, της δόθηκαν οδηγίες για τις δραστηριότητες που θα ακολουθούσαν. Η χορήγηση της δοκιμασίας έλαβε χώρα σε μία συνεδρία. Η πρώτη συνεδρία με την Α. διήρκησε 30' λεπτά. Κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων η Α. φάνηκε να κουράζεται και όταν της έγινε η πρόταση να διακοπεί η συνεδρία και να συνεχιστεί την επόμενη φορά εκείνη αρνήθηκε. Οι απαντήσεις που δόθηκαν από την Α. δίνουν τα εξής αποτελέσματα:

- Δυσκολία στην διάκριση του διαφορετικού (συλλαβή).
- Δυσκολίες στις διαδικασίες προσθήκης και διαγραφής φωνημάτων.
- Δυσκολία στον εντοπισμό χωρίς συλλαβική ένδειξη με λέξη στόχο.

Με βάσει τις παραπάνω δυσκολίες δημιουργήθηκε ένα πλάνο θεραπευτικής παρέμβασης και τέθηκαν οι εξής μακροπρόθεσμοι και βραχυπρόθεσμοι στόχοι:

Μακροπρόθεσμοι στόχοι:

- Βελτίωση της φωνολογικής επεξεργασίας και σωστή χρήση του φωνολογικού κώδικα σε όλες τις πτυχές του.
- Ανάπτυξη ικανοτήτων στο μεγάλο εύρος της φωνολογικής ενημερότητας για μια σωστή προετοιμασία των τομέων ανάγνωσης και γραφής.

Βραχυπρόθεσμοι στόχοι:

- Αντιστοίχιση ήχων με στόχους- ερεθίσματα.
- Ασκήσεις για την κατανόηση των σχέσεων που υπάρχουν στις φωνηματικές συλλαβές και στα μεμονωμένα φωνήματα.
- Ασκήσεις φωνοτακτικής δομής και φωνολογικής επεξεργασίας ηχητικών αναπαραστάσεων.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η φωνολογική ενημερότητα συμβάλλει σημαντικά και αποτελεί καταλυτικό παράγοντα ως προς την κατάκτηση δεξιοτήτων ανάγνωσης και γραφής. Αξίζει να σημειωθεί ότι αποτελεί έναν πολύ καλό και αξιόπιστο προγνωστικό δείκτη σε παιδιά προσχολικής ηλικίας για πιθανές δυσκολίες που μπορούν να εμφανίσουν στο μέλλον στο επίπεδο της γραφής και της ανάγνωσης.

Χρησιμοποιώντας το Ανιχνευτικό ΜέταΦΩΝ τεστ, δηλαδή τη βραχεία χορήγηση, το οποίο έγινε για τις ηλικίες 5;0 – 7;0 ετών, ο εξεταστής διαθέτει ένα εργαλείο πρόληψης, έγκυρο και αξιόπιστο για να εντοπίσει παιδιά με πιθανές αναγνωστικές δυσκολίες στις βαθμίδες του νηπιαγωγείου και του δημοτικού.

Το σταθμισμένο εργαλείο <<ΜέταΦΩΝ>> τεστ έγκειται στο γεγονός ότι παρέχει τη δυνατότητα τυπικής αξιολόγησης της φωνολογικής επίγνωσης. Το Αναπτυξιακό <<ΜέταΦΩΝ τεστ>> βγάζει συμπεράσματα σχετικά με το Αναπτυξιακό προφίλ στο οποίο βρίσκεται το παιδί ώστε να γίνει ο σχεδιασμός της παρέμβασης.

Σημαντικό κομμάτι του τεστ είναι και το Ανιχνευτικό <<ΜέταΦΩΝ>> τεστ (βραχεία χορήγηση), όπου χωρίς να εξάγεται διάγνωση αλλά με απλό, προκριματικό εντοπισμό Αναγνωστικής Ετοιμότητας προσφέρει την απαιτούμενη <<ασφάλεια>> στο νηπιαγωγείο ή στο δάσκαλο να εντοπίσει πιθανές δυσκολίες και να διευκολύνει έτσι την παραπομπή του παιδιού για περαιτέρω εξειδικευμένη αξιολόγηση.

Επιλογικά, ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται η ύπαρξη των επίσημων σταθμισμένων τεστ ανίχνευσης δυσκολιών στον τομέα της φωνολογικής ενημερότητας τα οποία αποτελούν σπουδαίο εργαλείο αξιολόγησης των δυνατοτήτων ενός παιδιού στον πολυδιάστατο αυτό τομέα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία:

1. Βλασσοπούλου, Μ. Γιαννετοπούλου, Α., Διαμαντή, Μ. Κιρπότην, Λ. Λεβέντη, Ε, Λειθέρη, Κ. Σακελλαρίου (ΠΣΛ) (2007). Γλωσσικές Δυσκολίες και Γραπτός Λόγος στο πλαίσιο της σχολικής μάθησης. Αθήνα. Εκδόσεις Γρηγόρη.
2. Βοσνιάδου, Σ. (1995). Η Ανάπτυξη της γλώσσας και της ικανότητας για γλωσσική επικοινωνία: εισαγωγικό σημείωμα. Στο Σ. Βοσνιάδου (Επιμ.). Γλώσσα. Αθήνα: Gutenberg.
3. Γαβρηλίδου, Ζ., (2003). Φωνητική Συνειδητοποίηση και διάρθρωση παιδιών προσχολικής και πρώιμης σχολικής ηλικίας, Αθήνα, Τυπωθήτω-Δρδάνος.
4. Γερμανά Ειρήνη, (2013). Επικοινωνιακές Διαταραχές στα Παιδιά. Εκδόσεις ΠΑΡΙΣΙΑΝΟΥ Α.Ε.
5. Γιαννετοπούλου, Α. (2003). Από τον προφορικό στο γραπτό λόγο: έρευνα για την ανάπτυξη της φωνολογικής επίγνωσης στην ελληνική γλώσσα. Στο Μ. Γλύκας και Γ. Καλομοίρης (επίμ.) Διαταραχές Επικοινωνίας και Λόγου (σ. 144-169). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα..
6. Γιαννετοπούλου, Α. & Κιρπότην, Λ. Τεστ Μεταφονολογικής Ανάπτυξης και Αναγνωστικής Ετοιμότητας ως προς τη Φωνολογική Επίγνωση – ΜέταΦΩΝ, Οδηγός Εξεταστή.
7. Γιαννικοπούλου, Α.Α. (1998). Από την προανάγνωση στην ανάγνωση. Εκδόσεις Καστανιώτη. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρας
8. Ζάχος, Δ., Η. (1992). Ανάγνωση – Γραφή. Ψυχο – γλωσσολογική προσέγγιση. Κέντρο ψυχολογικών μελετών.
- 9 .Καμπανάρου, Μ. (2007). Διαγνωστικά θέματα Λογοθεραπείας. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
10. Μανωλίτσης, Γ. (2000). Μέτρηση και αξιολόγηση μεταγλωσσικών ικανοτήτων παιδιών ηλικίας 5 – 6 ετών. Πανεπιστήμιο Κρήτης: Διδακτορική διατριβή
11. Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). Θεωρητική Γλωσσολογία. Αθήνα. (χ.ε)
12. Nespor, M. (2009). Φωνολογία (Α. Ράλλη, Α. Νάτσης, Α. Παπασταύρου, Μεταφ.). Εκδόσεις Πατάκη

13. Παπούλια – Τζελέπη, Π. (1997). Η αυθόρμητη ανάλυση της φωνημικής συνειδητοποίησης στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Γλώσσα, 41, 20 – 41
14. Θ.-Σ. Παυλίδου, (5η έκδ. 2008, 2η ανατ. 2013) Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης.
15. Πόρποδας, Κ. Δ. (1992). Η εκμάθηση της ανάγνωσης και ορθογραφίας σε σχέση με την ηλικία και φωνημική ενημερότητα. Ψυχολογία, 1, 30 – 43.
16. Πόρποδας, Κ.Δ. (1997). Δυσλεξία. Η ειδική Διαταραχή στη Μάθηση του Γραπτού Λόγου. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
17. Πόρποδας, Κ. Δ. (2002). Η Ανάγνωση. Πάτρα.
18. Πόρποδας, Κ. Δ. (2003). Η Μάθηση και οι δυσκολίες της. (Γνωστική Προσέγγιση). Αθήνα.

Αγγλική βιβλιογραφία

1. Aidinis. A. and Nynes, T. (2001). The role of different levels of phonological awareness in the development of reading and spelling in Greek Reading and Writing: An Interdisciplinary journal, 14, 145-177.
2. Ball. E.W (1997). Phonological awareness implication for whole language and emergent literacy programs. Topics of Language Disorders, 17,3,14-26.
3. Bird, J. Bishop D.V.M and Freeman N.H. (1995). Phonological awareness and literacy development in children with expressive phonological impairments. Journal of Speech and Hearing Research 38, 446-462.
4. Caravolas, M. and Bruck, M. (1993). The effect of oral and written language input on children's phonological awareness: a cross- linguistic study. Journal of Experimental Child Psychology, 55, 31-55.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Ρ-ΕΛΛ ΡΙΜΑ - ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ ΣΕ ΔΙΣΤΙΧΑ

Οδηγίες:

Λέμε στο παιδί: Τώρα θα φτιάξουμε ποιηματάκια. Θα λέω εγώ την αρχή κι εσύ θα λες το τέλος.

Παραδείγματα:

- α) Έλα εδώ μικρό παιδάκι
να σου δώσω ένα ..... φιλάκι
- β) Να ο Νίκος στο ποτάμι
που ψαρεύει με ..... καλάμι

Τονίζουμε και απομονώνουμε τη ρίμα. Επεξηγούμε τη ρίμα ανεξάρτητα από το αν θα απαντήσει σωστά ή λανθασμένα:
Λέμε π.χ. ποτάμι – καλάμι, -άμι -άμι, τελειώνουν και τα δύο σε -άμι.

Ερωτήματα:

- 1) Πω, πω! Έσπασε η κούπα
φέρε γρήγορα τη ..... σκούπα
- 2) Παιδάκι μου μην τρέχεις
στο δρόμο να ..... προσέχεις
- 3) Άναψε η φωτιά στο τζάκι
ώρα για ..... παραμυθάκι
- 4) Άσπρα κάταπρα σεντόνια
που στεγνώνουν στα ..... μπαλκόνια

Βαθμολόγηση:

Σωστή απάντηση μπορεί να είναι οποιαδήποτε λέξη αρκεί να περιέχει την ομοιοκαταληξία.

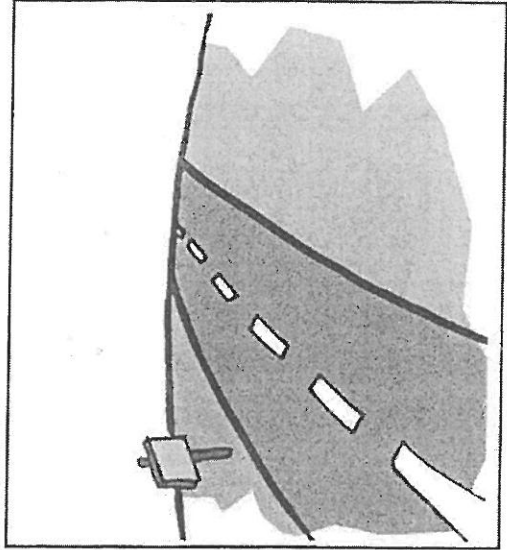
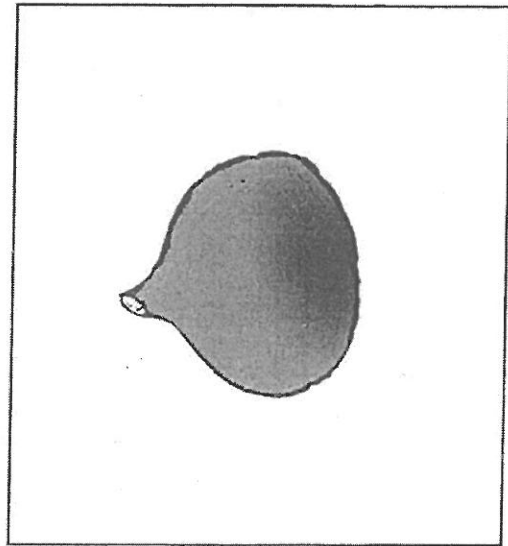
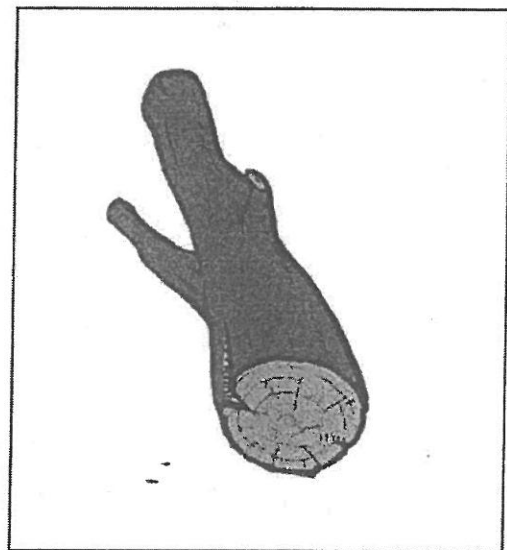
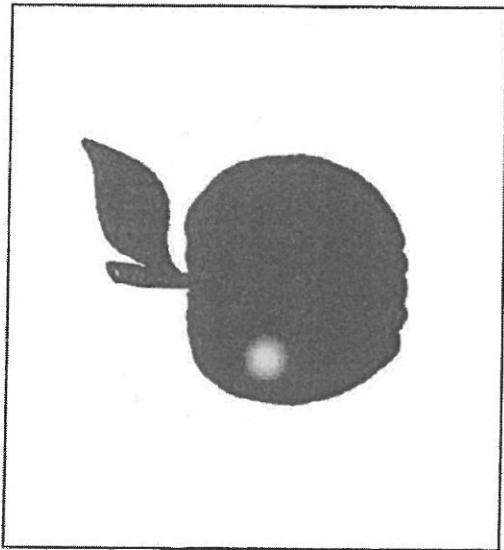
Κυκλώνουμε 1: σωστό

0: λάθος

Παρατηρήσεις: Καταγράφουμε στο φυλλάδιο απαντήσεων όλες τις απαντήσεις του παιδιού.

Ρ-ΕΧΕΛΣ Παράδειγμα (θ)

μήλο: Ποια λέξη ακούγεται ίδια στο τέλος με το μήλο;
σύκο, ξύλο, δρόμος;

Σ-Κ ΣΥΛΛΑΒΗ - ΚΑΤΑΤΜΗΣΗ ΛΕΞΕΩΝ ΣΕ ΣΥΛΛΑΒΕΣ

Παραδείγματα: α) μήλο β) καπέλο γ) πίνακας

- Λέμε στο παιδί: Θα πω μια λέξη και μετά θα τη χωρίσουμε σε μικρά κομματάκια, πρώτα εγώ και μετά εσύ.
Άκου: μήλο. Θα τη χωρίσω σε κομματάκια: μή - λο. Τώρα πες την κι εσύ. Το παιδί επαναλαμβάνει μετά από μας.
- Αν δεν επαναλάβει, λέμε:
Έλα να την πούμε μαζί: μή - λο.
- Λέμε στο παιδί: Τώρα θα δοκιμάσουμε να κάνουμε το ίδιο και με άλλες λέξεις.
- Συνεχίζουμε με τη λέξη του δεύτερου παραδείγματος, λέγοντας στο παιδί:
Άκου: καπέλο. Προσπάθησε να τη χωρίσεις εσύ.
- Αν δεν μπορεί, τη χωρίζουμε εμείς και ζητάμε να επαναλάβει: κα - πε - λο, πες την κι εσύ.
- Συνεχίζουμε με το τρίτο παράδειγμα: πίνακας και επαναλαμβάνουμε την ίδια διαδικασία: πίνακας, χωρίς την τώρα εσύ.

Ερωτήματα:

Τώρα θα πω λέξεις και θα τις χωρίσεις εσύ.

1. παγωτό → πα - γω - το
2. αλεπού → α - λε - που
3. σοκολάτα → σο - κο - λα - τα
4. σπιτάκι → σπι - τα - κι
5. πόρτα → πορ - τα
6. παντόφλα → πα - ντο - φλα
7. ποτιστήρι → πο - τι - στη - ρι
8. δελφίνι → δελ - φι - νι
9. τηλεόραση → τη - λε - ο - ρα - ση

Βαθμολόγηση:

Δε λαμβάνονται υπ' όψιν αρθρωτικά/φωνολογικά λάθη (π.χ. θο-κο-λα-τα, πα-ντο-φα).

Για περισσότερες πληροφορίες ως προς τους κανόνες βαθμολόγησης δες κεφάλαιο 4 στον Οδηγό Εξεταστή.

Κυκλώνουμε στο φυλλάδιο απαντήσεων 1: σωστό

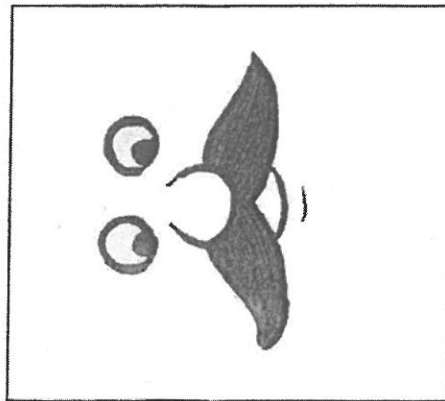
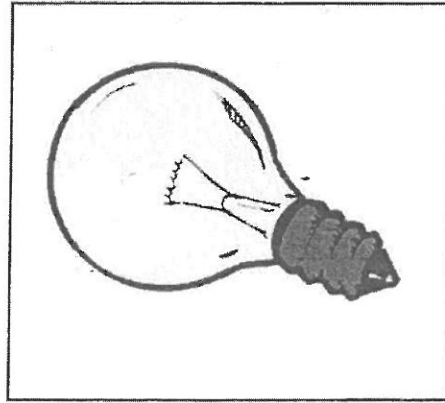
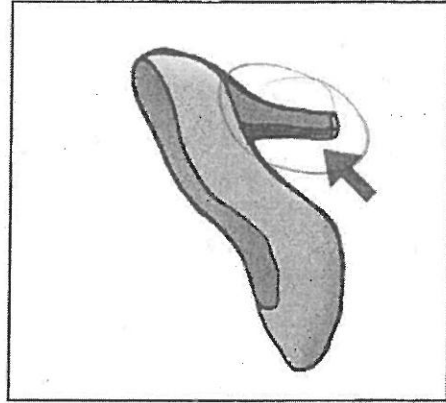
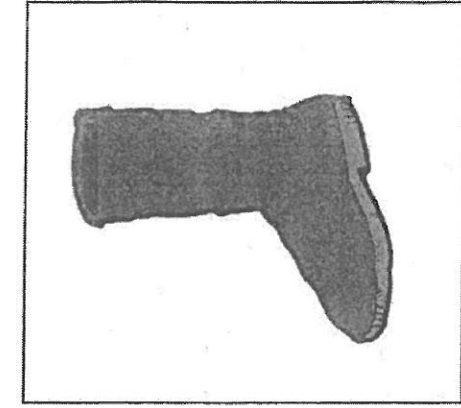
0: λάθος

ΑΡΧΙΚΗ ΣΥΛΛΑΒΗ: ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ / ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ Α.Σ.

ΑΣ-ΕΣΕ ΑΡΧΙΚΗ ΣΥΛΛΑΒΗ - ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΜΕ ΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΕΝΔΕΙΞΗ

Παραδείγματα: α) μουστάκι, β) ιακούνη, γ) μπότα, δ) λάμπα

- Δείχνουμε την καρτέλα παραδείγματος και ονομάζουμε τις εικόνες:
Άκου: μουστάκι, λάμπα, ιακούνη, μπότα. Ποια λέξη αρχίζει από μου;
- Αν αποτύχει, λέμε τις λέξεις συλλαβιστά, απομονώνοντας την πρώτη συλλαβή:
μου - στάκι, λά - μπα, ια - κούνι, μπό - τα. Ποια αρχίζει από μου;
- Αν αποτύχει πάλι, λέμε: Άκου: μου - στάκι, αρχίζει από μου.
- Συνεχίζουμε με το παράδειγμα (β), λέγοντας: Ποια λέξη αρχίζει από ια;
- Αν αποτύχει, επαναλαμβάνουμε την ίδια διαδικασία και συνεχίζουμε με τις υπόλοιπες λέξεις, λέγοντας:
Ποια λέξη αρχίζει από μπο;
Ποια λέξη αρχίζει από λα;

Ονομάζουμε τις εικόνες

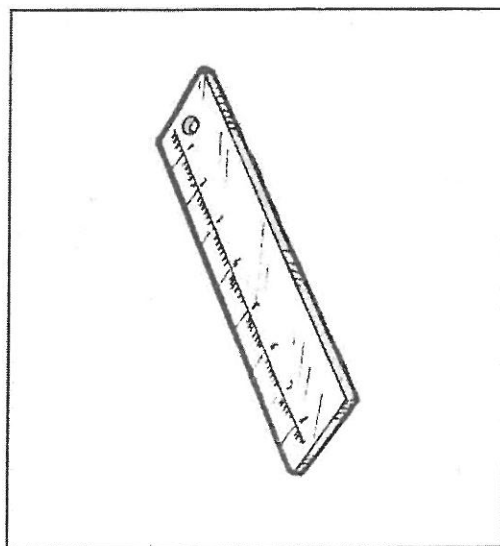
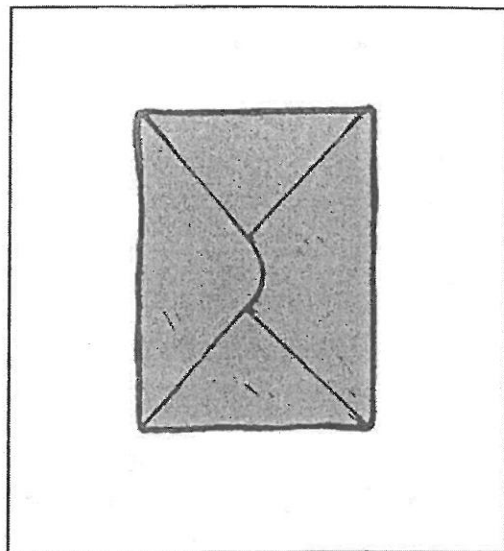
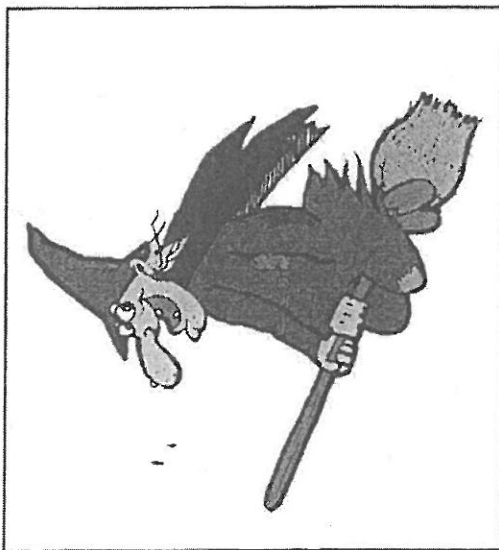
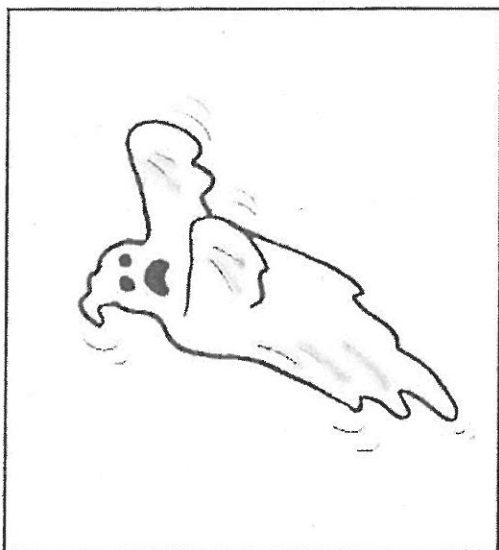
Φάντασμα: χάρακας, μάγισσα, φάκελος

Δείχνουμε το φάντασμα και λέμε:
φάντασμα, αρχίζει από φα.
Ποια άλλη λέξη αρχίζει από φα;
χάρακας, μάγισσα, φάκελος;

Βαθμολόγηση:

Κυκλώνουμε στο φυλλάδιο απαντήσεων
1: σωστό
0: λάθος

Ονομάζουμε τις εικόνες

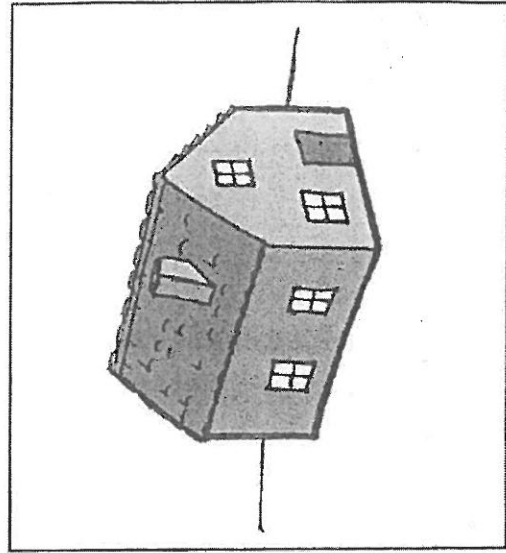
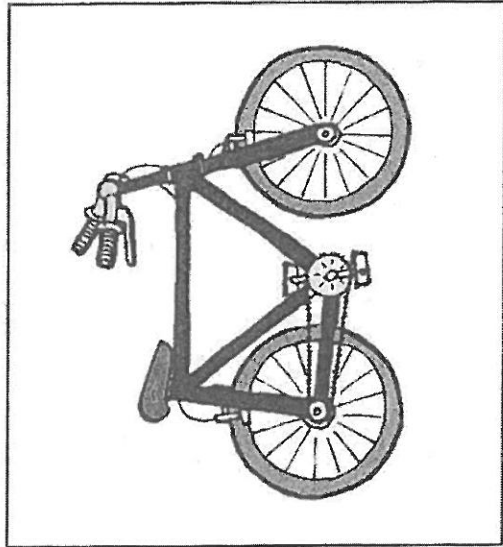
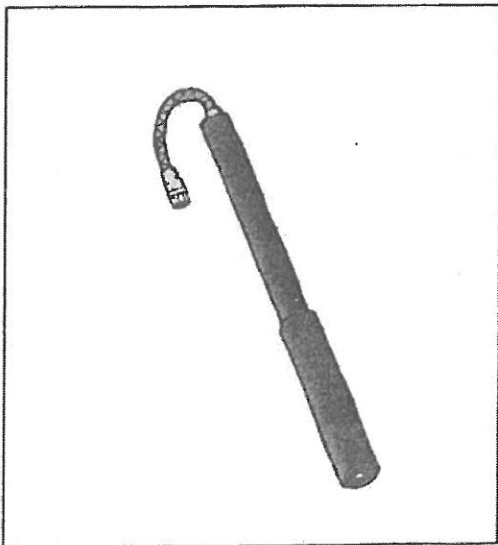
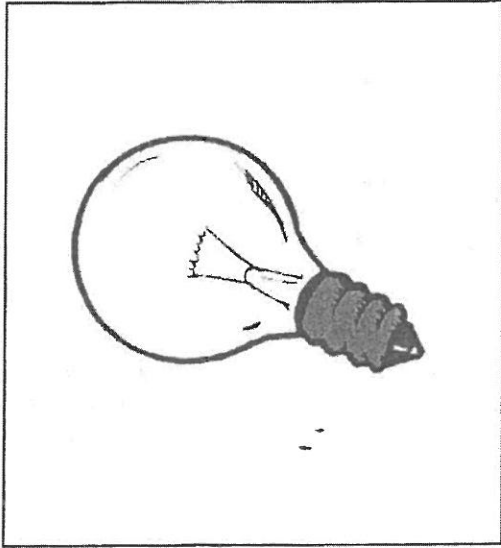
Λάμπα: τρόμπα, ποδήλατο, σπίτι

Δείχνουμε τη λάμπα και λέμε:
λάμπα, τελειώνει σε -μπα.

Ποια άλλη λέξη τελειώνει σε -μπα;
τρόμπα, ποδήλατο, σπίτι;

Βαθμολόγηση:

Κυκλώνουμε στο φυλλάδιο απαντήσεων 1: σωστό
0: λάθος

ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ

ΠΛΗΡΗΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗ

ΤΕΣΤ ΜΕΤΑΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΓΝΩΣΗ

Επιτροπή Έρευνας Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών (2008)

ΕΠΩΝΥΜΟ		Έτος	Μήνας	Μέρα
ΟΝΟΜΑ	Ημερομηνία Εξέτασης			
ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ή ΣΧΟΛΕΙΟ	Ημερομηνία Γέννησης			
ΕΞΕΤΑΣΤΗΣ	Χρονολογική ηλικία			
ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ	Κυκλώνουμε την αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα	Στρογγυλοποίηση Ηλικίας		
	3;10-4;6 4;7-5;0 5;1-5;6 5;7-6;0 6;1-6;6			
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	1 ^η συνεδρία:	2 ^η συνεδρία:	3 ^η συνεδρία:	4 ^η συνεδρία:
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ				

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ ΚΛΙΜΑΚΩΝ

ΚΛΙΜΑΚΕΣ	ΑΡΧΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ	ΤΥΠΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΗΛΙΚΙΑ
ΡΙΜΑ			<input type="text"/>
ΣΥΛΛΑΒΗ			<input type="text"/>
ΦΩΝΗΜΑ			<input type="text"/>

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΗΣ

ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΤΥΠΙΚΩΝ ΒΑΘΜΩΝ
ΚΛΙΜΑΚΩΝ: ΡΙΜΑ-ΣΥΛΛΑΒΗ-ΦΩΝΗΜΑ

ΤΥΠΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΗΣ

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΗΣ

ΤΥΠΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ	ΡΙΜΑ	ΣΥΛΛΑΒΗ	ΦΩΝΗΜΑ	ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΤΟΜΩΝ	ΕΠΙΔΟΣΗ
9	•	•	•	•	4%	υψηλή
8	•	•	•	•	7%	
7	•	•	•	•	12%	ορισκά υψηλή
6	•	•	•	•	17%	μέση
5	•	•	•	•	20%	
4	•	•	•	•	17%	
3	•	•	•	•	12%	ορισκά ανεπαρκής
2	•	•	•	•	7%	ανεπαρκής
1	•	•	•	•	4%	

ΚΛΙΜΑΚΑ PIMA	
ΚΑΡΤΕΛΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	
ΤΡΑΓΟΥΔΙ	
Δε βαθμολογείται	
P-ΕΛΔ PIMA - ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ ΣΕ ΔΙΣΤΙΧΑ	Αρχικός Βαθμός
Παραδείγματα α) -άκι (φιλάκι) ενδεικτική απάντηση β) -άμι (καλάμι) ενδεικτική απάντηση	
1 -ούπα (π.χ. σκούπα)	1 0
2 -έχεις (π.χ. προσέχεις)	1 0
3 -άκι (π.χ. παραμιθάκι)	1 0
4 -όνια (π.χ. μπαλκόνια)	1 0
	/4
P-ΕΧΕΛΣ PIMA - ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ χωρίς ΕΝΔΕΙΞΗ με ΛΕΞΗ ΣΤΟΧΟ	
Παραδείγματα: α) μπάλα β) ξύλο γ) κασέτα	
1 πόδι	1 0
2 γόμα	1 0
3 φουσανέλα	1 0
4 λεμόνι	1 0
5 χρυσάφι	1 0
	/5
P-ΕΛ PIMA - ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ	
P-ΕΛ PIMA - ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ	
Παραδείγματα: α) που τελειώνουν σε /'tse/ β) που τελειώνουν σε /'eii/	
P-ΕΛ PIMA - ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ:	Σύνολο Σωστών Λέξεων
που τελειώνουν σε /'aci/ Καταγράψουμε τις λέξεις που είπε μέσα σε ένα λεπτό:	

AN

P-ΕΛ PIMA - ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ που τελειώνουν σε /'oni/ Καταγράψουμε τις λέξεις που είπε μέσα σε ένα λεπτό:	Σύνολο Σωστών Λέξεων
ΚΛΙΜΑΚΑ PIMA	ΑΡΧΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ
	

ΚΛΙΜΑΚΑ ΣΥΛΛΑΒΗ	
Σ-Σ ΣΥΛΛΑΒΗ - ΣΥΓΚΕΡΑΣΜΟΣ	Αρχικός Βαθμός
Παραδείγματα: α) μω-ρο (μωρό) β) κα-πε-λο (καπέλο)	
1 πιρούνι	1 0
2 φλογέρα	1 0
3 παξιμάδι	1 0
4 παλτό	1 0
	/4
Σ-Κ ΣΥΛΛΑΒΗ - ΚΑΤΑΤΜΗΣΗ	Αρχικός Βαθμός
Παραδείγματα: α) μήλο (μη-λο) β) καπέλο (κα-πε-λο) γ) πίνακας (πι-να-κας)	
1 πα-γω-το	1 0
2 α-λε-που	1 0
3 σο-κο-λα-τα	1 0
4 σπι-τα-κι	1 0
5 πορ-τα	1 0
6 πα-ντο-φλα	1 0
7 πο-τι-στη-ρι	1 0
8 δελ-φι-νι	1 0
9 τη-λε-ο-ρα-ση	1 0
	/9

ΑΝ

ΑΡΧΙΚΗ ΣΥΛΛΑΒΗ:
ΚΑΡΤΕΛΕΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ
Δε βαθμολογούνται

ΑΡΧΙΚΗ ΣΥΛΛΑΒΗ:
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ/ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ Α.Σ.

ΑΣ-ΕΣΕ		Αρχικός Βαθμός
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ με ΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΕΝΔΕΙΞΗ		
Παραδείγματα: α) μουστάκι, β) τακούι, γ) μπότα, δ) λάμπα		
1	κάστρο	1 0
2	σαλάτα	1 0
3	μελιτζάνα	1 0
4	βουνό	1 0
		/4

ΑΝ

ΑΣ-ΕΣΕΛΣ		Αρχικός Βαθμός
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ με ΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΕΝΔΕΙΞΗ και ΛΕΞΗ ΣΤΟΧΟ		
Παράδειγμα: καλύβα		
1	φάκελος	1 0
2	ζέβρα	1 0
3	δώρο	1 0
4	χαιρετάει	1 0
		/4

ΑΣ-Α		Αρχικός Βαθμός
ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ		
Παραδείγματα: α) θάλασσα, β) λαμκάνικα, γ) ράδα, δ) νεράιδα, ε) κυψέλη		
1	πο-	1 0
2	μα-	1 0
3	ντου-	1 0
4	τι-	1 0
5	γε-	1 0
		/5

ΑΝ

ΑΣ-ΕΧΣΕΛΣ		Αρχικός Βαθμός
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ χωρίς ΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΕΝΔΕΙΞΗ με ΛΕΞΗ ΣΤΟΧΟ		
Παράδειγμα: μαχαίρι		
1	κοχύλια	1 0
2	μπούτι	1 0
3	γερανός	1 0
4	θησαυρός	1 0
		/4

ΑΣ-ΣΖ
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΖΕΥΓΩΝ

Παραδείγματα:
α) ραλάμι - ραπούνη: ίδιο (I)
β) δέντρο - μήλο: διαφορετικό (Δ)

1	μπύρα-ντέφι	Δ	1	0
2	βαλίτσα-βάτραχος	Ι	1	0
3	λεφτά-λεκές	Ι	1	0
4	κουβέρτα-σεντόνι	Δ	1	0
5	κερί-κεφτές	Ι	1	0
6	φάντασμα-βέατρο	Δ	1	0
7	νιουλάπα-φεγγάρι	Δ	1	0
8	παπούτσι-παλάτι	Ι	1	0

/8

ΑΝ

ΑΣ-ΔΔ		Αρχικός Βαθμός
ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥ		
Παράδειγμα: χάπια		
1	ποτήρι	1 0
2	καρέκλα	1 0
3	κολιέ	1 0
4	βοσκός	1 0
		/4

ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΣΥΛΛΑΒΗΣ:
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ/ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ Α.Σ.

/29

ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ Α.Σ.

ΑΣ-ΕΛ	ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ	Αρχικός Βαθμός
ΑΣ-ΕΛ	ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ Παραδείγματα: α) από /pe/ β) από /fa/	
ΑΣ-ΕΛ	ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ από /ka/ Καταγράφουμε τις λέξεις που είπε μέσα σε ένα λεπτό:	Σύνολο Σωστών Λέξεων
ΑΣ-ΕΛ	ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ από /si/ Καταγράφουμε τις λέξεις που είπε μέσα σε ένα λεπτό:	Σύνολο Σωστών Λέξεων
ΑΣ-ΕΛ	ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ από /ma/ Καταγράφουμε τις λέξεις που είπε μέσα σε ένα λεπτό:	Σύνολο Σωστών Λέξεων

ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΣΥΛΛΑΒΗΣ:
ΕΥΡΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ Α.Σ.

ΤΕΛΙΚΗ ΣΥΛΛΑΒΗ: ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ/ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ Τ.Σ.		
ΤΣ-ΕΣΕ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ με ΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΕΝΔΕΙΞΗ	Αρχικός Βαθμός	
Παραδείγματα: α) σημαία, β) καπέλο, γ) βάζο, δ) μέλι		
1 λάμπα	1 0	/4
2 μολύβι	1 0	
3 παγωτό	1 0	
4 αρκούδα	1 0	
ΤΣ-ΕΣΕΛΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ με ΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΕΝΔΕΙΞΗ και ΛΕΞΗ ΣΤΟΧΟ		
Παράδειγμα: κόκαλο		
1 τρόμπα	1 0	/4
2 κουτί	1 0	
3 καρπούζι	1 0	
4 άλογο	1 0	
ΤΣ-Α ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ		
Παραδείγματα: α) κουζίνα β) στυλό γ) καλάμι δ) μολύβι ε) φράουλα		
1 -πι	1 0	/4
2 -γα	1 0	
3 -το	1 0	
4 -που	1 0	
ΤΣ-ΕΧΣΕΛΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ χωρίς ΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΕΝΔΕΙΞΗ με ΛΕΞΗ ΣΤΟΧΟ		
Παράδειγμα: ομπρέλα		
1 νύφη	1 0	/4
2 κάρβουνα	1 0	
3 σημα	1 0	
4 μπαλέτο	1 0	

ΤΣ-ΣΖ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΖΕΥΓΩΝ		
Παραδείγματα: α) βρύση – κεράσι: ίδιο (Ι) β) μήλο – πόδι: διαφορετικό (Δ)		
1 σόμπα – βάζο	Δ	1 0
2 χώμα – κύμα	Ι	1 0
3 ρίζα – μπλούζα	Ι	1 0
4 λεμόνι – κανάτα	Δ	1 0
5 πηγάδι – λουλούδι	Ι	1 0
6 ζάρι – μπογιά	Δ	1 0
7 δώρο – γόντι	Δ	1 0
8 ζακέτα – ντομάτα	Ι	1 0
/8		
ΤΣ-ΔΔ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥ		
Παράδειγμα: καρτό		
1 σκούπα		1 0
2 κάλσα		1 0
3 πιρούνι		1 0
4 σαλάτα		1 0
/4		
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΣΥΛΛΑΒΗΣ: ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ/ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ Τ.Σ.		
/28		
ΑΡΧΙΚΗ ΣΥΛΛΑΒΗ – ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ Α.Σ.		
AN	ΑΣ-Χ-ΠΡ ΠΡΟΣΘΗΚΗ	Αρχικός Βαθμός
	Παραδείγματα: α) φέτα → κουφέτα β) χέρι → μαχαίρι	
	1 καράβι	1 0
	2 καμήλα	1 0
	3 λεμόνι	1 0
	4 πεπόνι	1 0
/4		
AN	ΑΣ-Χ-ΑΠ ΑΠΑΛΟΙΦΗ	
	Παράδειγμα: καμήλα → μήλα	
	1 μπάλα	1 0
	2 φίλοι	1 0
	3 σκάλα	1 0
	4 μάτι	1 0
/4		

AN	ΑΣ-Χ-ΑΝΤ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		/4
	Παραδείγματα: ζα-κέτα → μο-κέτα → πα-κέτα → λου-κέτα → ρα-κέτα		
	1	κεράσι 1 0	
	2	κουτάλι 1 0	
	3	τριφύλλι 1 0	
4	χελώνα 1 0		
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΣΥΛΛΑΒΗΣ: ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ Α.Σ.			/12
ΚΛΙΜΑΚΑ ΣΥΛΛΑΒΗ			ΑΡΧΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ

ΚΛΙΜΑΚΑ ΦΩΝΗΜΑ

ΑΡΧΙΚΟ ΦΩΝΗΜΑ
ΚΑΡΤΕΛΕΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ
Δε βαθμολογούνται

ΑΡΧΙΚΟ ΦΩΝΗΜΑ:
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ/ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ Α.Φ.

AN	ΑΦ-ΕΦΕ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ με ΦΩΝΗΜΙΚΗ ΕΝΔΕΙΞΗ		/4
	Παραδείγματα: α) καβαύρι, β) πηγάδι, γ) ζώνη, δ) φωλιά		
	1	χοντρός 1 0	
	2	ζακέτα 1 0	
	3	δίχτυα 1 0	
4	παγώνι 1 0		

AN	ΑΦ-ΕΦΕΛΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ με ΦΩΝΗΜΙΚΗ ΕΝΔΕΙΞΗ και ΛΕΞΗ ΣΤΟΧΟ		/4
	Παράδειγμα: ποτήρι		
	1	νοσοκόμα 1 0	
	2	ντουλάπα 1 0	
	3	φάλαινα 1 0	
4	ζάρι 1 0		

AN	ΑΦ-Α ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ		/8
	Παραδείγματα: α) θησαυρός, β) λαβύρινθος, γ) γόπαλο, δ) γερομπογιές, ε) καναπές		
	1	/t/ 1 0	
	2	/γ/ 1 0	
	3	/p/ 1 0	
	4	/d/ 1 0	
	5	/z/ 1 0	
	6	/l/ 1 0	
	7	/b/ 1 0	
8	/θ/ 1 0		

AN	ΑΦ-ΕΧΦΕΛΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ χωρίς ΦΩΝΗΜΙΚΗ ΕΝΔΕΙΞΗ με ΛΕΞΗ ΣΤΟΧΟ		/4
	Παράδειγμα: μελιτζάνα		
	1	κούκλα 1 0	
	2	μπισκότο 1 0	
	3	γόνατο 1 0	
4	θαρυβος 1 0		

AN	ΑΦ-ΣΖ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΖΕΥΓΩΝ		/8
	Παραδείγματα: α) πύραυλος-πατινιτζίδια (I) β) δίσκος-χτόμιο: διαφορετική (Δ)		
	1	βελόνα-βανόνη 1 1 0	
	2	γκούφη-ξέρο Δ 1 0	
	3	μπουκάλι-φάντασμα Δ 1 0	
	4	καμπούλι-καραμούζα - 1 1 0	
	5	φάλαινα-μύλος Δ 1 0	
	6	λάδι-λουκέτο 1 1 0	
	7	νησί-μάνισσα Δ 1 0	
8	σαλιγκάρι-γενεργείο 1 1 0		

AN	ΑΦ-ΔΔ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥ		/4
	Παράδειγμα: καλάμι		
	1	γάντια 1 0	
	2	τούβλο 1 0	
	3	φουστάνι 1 0	
4	μπιφτέκι 1 0		

ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ ΦΩΝΗΜΑΤΟΣ:
ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ/ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ Α.Φ. **/32**

ΦΥΛΛΟ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΒΡΑΧΕΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗ

ΤΕΣΤ ΜΕΤΑΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΓΝΩΣΗ
Επιτροπή Έρευνας Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών (2008)

ΌΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΕΤΟΣ	ΜΗΝΑΣ	ΜΕΡΑ
ΙΑΘΜΙΔΑ: Νηπιαγωγείο ☐ Α' Δημοτικού ☐			
Ξεσταστής Ημερομηνία αξιολόγησης			
1 ^η χορήγηση ☐			
2 ^η χορήγηση (επαναχορήγηση) ☐			
Παρατηρήσεις Ημερομηνία γεννήσεως Χρονολογική ηλικία Στρογγυλοποίηση Ηλικίας			

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΚΛΙΜΑΚΕΣ	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	ΑΡΧΙΚΟΙ ΒΑΘΜΟΙ
ΡΙΜΑ	• Ρ-ΕΧΕΛΣ Εντοπισμός Χωρίς Ενδειξη με Λέξη Στόχο	.5
ΣΥΛΛΑΒΗ	ΑΡΧΙΚΗ ΣΥΛΛΑΒΗ: ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ/ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	
	• ΑΣ-ΕΣΕΑΣ Εντοπισμός με Συλλαβική Ενδειξη και Λέξη Στόχο	.4
	• ΑΣ-ΕΧΣΕΑΣ Εντοπισμός Χωρίς Συλλαβική Ενδειξη με Λέξη Στόχο	.4
	• ΑΣ-ΔΔ Διακρίση Διαφορετικού	.4
	ΑΡΧΙΚΗ ΣΥΛΛΑΒΗ: ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ	
	• ΑΣ'Χ-ΓΡ Προσθήκη	.4
	• ΑΣ'Χ-ΑΠ Απαλοιφή	.4
• ΑΣ'Χ-ΑΝΤ Αντικατάσταση	.4	
ΦΩΝΗΜΑ	ΑΡΧΙΚΟ ΦΩΝΗΜΑ: ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ/ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	
	• ΑΦ-ΕΦΕ Εντοπισμός με Φωνητική Ενδειξη	.4
	• ΑΦ-ΕΦΕΑΣ Εντοπισμός με Φωνητική Ενδειξη και Λέξη Στόχο	.4
	• ΑΦ-Α Απομόνωση	.8
	• ΑΦ-ΕΧΦΕΑΣ Εντοπισμός Χωρίς Φωνητική Ενδειξη με Λέξη Στόχο	.4
	• ΑΦ-ΔΔ Διακρίση Διαφορετικού	.4
	Φ-Κ ΚΑΤΑΤΜΗΣΗ ΛΕΞΕΩΝ ΣΕ ΦΩΝΗΜΑΤΑ	.6
	ΑΡΧΙΚΟ ΦΩΝΗΜΑ: ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ	
	• ΑΦ'Χ-ΓΡ Προσθήκη	.4
	• ΑΦ'Χ-ΑΠ Απαλοιφή	.4
ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ		.67

Συνοπτικές οδηγίες:

Αθροίστε το σκορ των 15 κριτηρίων αξιολόγησης και βάλτε ✓ στο κατάλληλο κουτάκι που αντιστοιχεί ο συνολικός βαθμός.

ΒΑΘΜΙΔΑ: ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Αρχικός Βαθμός	0-13	14-18	19-22	23-27	28-34	35-45	46-53	54-60	61-67
----------------	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

ΒΑΘΜΙΔΑ: Α' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Αρχικός Βαθμός	0-36	37-44	45-51	52-55	56-59	60-62	63-65	66	67
----------------	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	----	----

Πράσινο προφίλ = φυσιολογική επίδοση

Πορτοκάλι προφίλ = οριακά επαρκής επίδοση. Επαναχορήγηση της δοκιμασίας σε τρεις (3) μήνες.

(Αν πρόκειται για 2^η χορήγηση ακολουθείστε τις ενέργειες του κόκκινου προφίλ)

Κόκκινο προφίλ = ανεπαρκής επίδοση. Το παιδί χρήζει παραπομπής για:

- Λογοθεραπευτική αξιολόγηση Ψυχολογική αξιολόγηση
 Ακουσολογικό έλεγχο Άλλο: _____

ΑΝΙΧΝΕΥΤΙΚΟ ΜΕΤΑΦΩΝ ΤΕΣΤ

Ο/Η κάτωθι υπογεγραμμένος/η

Συμφωνώ να συμμετάσχω το παιδί μου στην
Ερευνητική εργασία της Γνωστικής Ορφανού Χρυσαίλας
Παρουσίαση και χορήγηση του σταθμεμένου εργαλείου
<< Μεταψυχολογικής Ανάπτυξης και Αναγνώστιας Ετοιμότητας >> ΜΕΤΑΦΩΝ ΤΕΣΤ, η οποία γίνεται υπό την
Επίβλεψη της Διδάκτορας Β.Σ.C Μ.Σ.C Λογοθεραπεύ-
τριας κα. Ειρήνης Γερμανά, του τμήματος Λογοθε-
ραπείας ΣΕΥΠ του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ινστι-
τούτου Καλαμάτας

Επίσης, έχω λάβει πλήρη γνώση για τον σκοπό της
έρευνας. Επιπλέον, έχω ενημερωθεί ότι δεν θα υπάρξει
καίτιος κίνδυνος με τη συμμετοχή του παιδιού μου
στην εργασία - έρευνα αυτή. Ακόμη, κατανοώ, ότι αν
συμφωνήσω να συμμετάσχω το παιδί μου στην έρευνα
αυτή, θα κληθεί να απαντήσει σε ένα σύνολο <
ερωτήσεων και οι απαντήσεις του θα κατα-
γραφούν.

Επιπλέον, έχω επίγνωση, ότι η συμμετοχή μου στην
έρευνα είναι εθελοντική και μπορώ να αρνηθώ ή να
αποχωρήσω μελλοντικά από αυτήν χωρίς καμία προκατά-
ληψη ως προς αυτήν. Κατανοώ πως αν έχω απορίες
και ερωτήσεις για την έρευνα, μπορώ να ζητήσω και
επιπλέον διευκρινήσεις από την Ορφανού Χρυσαίλα.

Επιπρόσθετα, πως δεν θα υπάρχει ή θα υπάρξει
στο μέλλον, οποιοδήποτε κέρδος, έλλογα ή άλλο
με την συμμετοχή μου στην έρευνα. Κατανοώ και
έχω γνώση, πως όλες οι πληροφορίες που θα συλλε-
χθούν κατά την διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας
και μετά, θα παραμείνουν ανώνυμες. Με την υπογραφή

ΜΟΥ ΘΥΜΩΝΩ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΩ ΣΕ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ
ΕΧΩ ΤΗΝ ΠΛΗΡΗ ΑΝΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΟΛΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Υπογραφή
Συμμετέχοντος

Ημερομηνία Υπογραφής